SUPPLEMENTUM
AD
ANNALES
ET
CHRONICON
PHILIPPI BRIETII

AB ANNO 1663.

Usque

AD ANNVM 1692.

CONTINVATIO CAP. VII.

DECAD. VII.

COEpti sunt post multa vtriusq; partis molimina, quibus bellum parari videbatur, in oppido Pontis Bellovicini in finibus Galliæ & Sabaudiæ tractatus pro pace inter Pontificem Alexandrum, & Ludouicum conciliandâ, brevique interrupti & rescissi, quod Rex constanti animo inter cætera quibus sibi satisfieri prætendebat Status Castrensis restitutionem Parmensi Duci evincere vellet. Inde cœperunt Gallicæ copiæ Italiam versus progredi exiguis turmis, sed quæ omnes in ditionem Parmensem convenientes iusti exercitus numerum, & vices obirent. Classis item Gallica sub Belfortio Duce maria Genuense, & Etruscum oberrans exscensionem in aliquod statûs Ecclesiastici littus minabatur, sollicitis interim Pontificiis delectus in Germania, & Heluetia habere, quibus sese contra invadentem tuerentur: sed qui vlterius non sunt progressi, quod iis transitum Veneti denegarent, aliquibus exceptis, qui Tergeste Anconam transvecti sunt.

Cœpti & rupti tractatibus. Exercitus Gallicus contendit Italiam.

Tentata est Haphniæ proditio, cuius insidiis in Friderici Regis caput coniurabatur. Antequam tamen occasione maturescerer Regi detecta, Corvitio Comiti Alcfeldio, qui eam ordiebatur, exilium & bonorum mulctam concivit, ipso fuga sibi salutem parante. Dissipati pari vindictâ complices, ut propterea Fridericus secundâ fortunâ utens securus ad mortem usque regnarit.

Insidiæ Regi Daniæ positæ

Directis tandem Neosolium versus Turcarum copiis, cœptaque à Viziro eius obsidione per Augustum mensem valida primum defensione servatur Civitas, sed præcipiti Comitis Adami Forgatii animo (qui frequentibus, at parum proficuis eruptionibus obsidentes lacessebat)

Neosoliū obsessum, & captū.

imminutis præsidiariis, nec audente ob inæquales vires Montecuculo aleã tentare immitendi subsidij, tandem Arx summi momenti Viziro deditur Septembri exeunte, sicque ruptus agger, qui ne in interiores provincias inundaret hactenus hostem coercuerat.

Aliæ item vrbes in Hungaria Prælusum Neosolii obsidione aliarum in Hungariâ superiori urbium casui; vix enim Nitria, Leventium, & Nouigradum Infideles viderunt, cum precipiti se deditione iis submisere, excurrentibus inde non in Hungariam solum, sed Moraviam, & Silesiam Tartarorum manipulis, qui has provincias cœdibus & rapinis miserè fœdarunt.

Iudei Christianis insultantes puniuntur. Singularis inter tot Christianorum exitia modestiæ exemplum Sultanus edidit, qui cum Adrianopoli inter festas acclamationes ob devictas vrbes insolentem aliquorum Iudeorum proterviam (qua victis & victorum religioni insultabant) observasset, eos fuste percuti, & supplicio insultus retundi imperavit.

Cæsar Ratisbonæ. Cæsar Leopoldus ut in Turcas subsidia ab Imperii Ordinibus impetraret, & impetrata acceleraret ad Comitia Ratisbonensia se contulit, eo maiori adactus necessitate quod Hispanos Lusitanico bello implicitos, sibi tenui auxilio adfuturos præsciret.

Turcæ repressi in Croatia. Capto Neosolio, & Oppidis supradictis cum Vizirus suo potiturus triumpho aulæ se restitueret, Ally Licca Præfectum cum novem armatorum millibus dirigit in Croatiam, hoc mandato ut viam sibi quovis conatu in Italiam rimaretur: sed occurrente cum solis sexcentis militibus Petro Comite Zrinio non solum a meditato progressu vetitus est Præfectus, sed commisso prælio pessimè habitus, desideratis Turcarum mille ducentis qui presenti neci addicti sunt, & trecentis aliis tractis in servitutem, inter quos aliquot præcipuæ notæ Duces numerabantur.

Ite,

Iterato adhuc Infideles certamine idem Zrinius repressit ad Muræ fluvii littora, quo se in Styriam penetraturi effuderant; solito enim ardore Comes actus, eos incautos ita aggressus est, ut equites bis mille, qui prævii iam flumen traiecerant subito impetu consterneret, partim cæsos partim in flumen præcipites retrusos, & mersos; ceteris solo terrore in fugam adactis, è qua se retrahere amplius non tentarunt. *etiam ad Murā fluvium.*

Acatholici Lucernę & aliarum Vallium in subalpinis incolæ aliquot locis occupatis inter montium prærupta in iis sese munire contra Ducem Allobrogum cœperunt, pristinam ei fidem & obedientiam detrectantes: Ast immissis in eos copiis sub Marchione S. Damiani, occupatis excedere, & solito subesse iugo coacti sunt. *Tumultus hæreticorū in Subalpinis repressi.*

Oeniponti fatis concessit Ferdinandus Carolus Archidux Austriæ lineæ Tirolinæ, vnicâ relictâ filiâ Claudiâ Fœlicitate, quæ postea Leopoldo Cęsari nupsit. Ipsi in principatu successit fraterno iure Sigismundus Franciscus, qui tertio ab hoc anno improlis obiens, aridum in se hunc Austriacæ Domus surculum terminavit. *Obitus Archiduc. Tyrole ẞ.*

Augustæ item Taurinorum vitæ multis laboribus exercitæ finem habuit Christina Francica Allobrogum Ducis mater, præmortuâ ipsi Margaritâ filiâ, Ranutii Secundi Parmæ Ducis uxore, qui ei Isabellam Estensem substituit Francisci Mutinensis Ducis filiam. *& Christinæ Fräcicæ.*

MVNDI 5717. CHRISTI 1664.

Impatiens hybernæ quietis Zrinius collectâ suorum Hungarorum manu inter Savum, & Dravum flumina excurrens omnem incendiis, & rapinis Turcarum ditionem funestavit, Turcis ipsis, ubicumque obvios habuit, ad interne- *Excursio Zrinii in Sclavoniam.*

cionem deletis. Sic latè desolatâ Sclavoniâ, iacta ignibus Quinqu'Ecclesiensi Civitate, & destructo ingenti Ponte Essekano, spoliis & captivis dives, & audacis facti pompâ illustris ad stativa remeavit.

Canissa frustra à Christianis obsessa.

Eiusdem Zrinii consiliis accelerata est præmaturo apparatu Canissæ obsidio, accinctis ad expugnationem cum Gentilibus Hungaris iis etiam copiis, quas Cæsari militaturas Imperii Proceres destinarant. Ast remorante conatus immiti tempestatis rigore, & festinatis a Viziro Vrbi obsessæ auxiliis, soluta obsidio est.

Pax inter Pontificē, & Regem Galliæ redintegrata.

Agitata vanis spe, & metu multorum controversia inter Alexandrum Pontificem, & Regem Ludouicum, tandem die 12. Februarij finem accepit Tractatu Pisis in Etruria habito, quo Pontifex rerum actarum excusationes per Cardinalem Nepotem Parisios ad Regem transmitteret, Gentem Corsicanam ab Sedis Apostolicæ militiâ Edicto perpetuo arceret, & Pacis redintegratæ memoriam & pacta in marmore sculpi Romæ procuraret. Rex perpetuâ obliuione sepeliret vim Oratori suo illatam, & Avenionensem Civitatem, Comitatumque Vindascinum, Ecclesiæ ex integro restitueret.

Classis Gallica exscendit in littus Africanū.

Dux Belfortius cum Classibus Gallicâ & Melitensi inexpectato insultu Africano littori appellit, & Gigerim nullius vel nominis, vel opportunitatis locum (quippe qui portu, & cœteris ad Arcem extruendam necessariis careret) occupat; Vnde non multo post à Barbaris impetitus turpi fugâ se subducere coactus est, relictis quinquaginta tormentis æneis, quæ meditatæ arcis defensioni inservitura iam deposuerat.

Præsidia Zecheleidæ, & Claudiopolis se dedunt Abaffio heretico.

Distentus aliis necessitatibus Cæsar, quod prompta stipendia præsidiariis Zecheleidæ, & Claudiopolis in Transilvaniâ non ministraret, utramque summi momenti vrbem Michaeli Abaffio prodiderunt, qui hæreticus Princeps pro-

provinciam occupare Turcarum auxilio fretus, procuratâ etiam Kimino Ianosio Catholico morte, cœperat.

Vi armata adegit Moguntinus Elector Erfordiam Civitatem ad primæ obedientiæ Sacramentum, cui se subducere a multis iam annis cœperant. Hæc Svecorum armis olim sub Gustavo occupata cum diu eorum in Germaniâ Imperii sedes fuisset, & pace pactâ legitimo suo Principi parere debuisset, se pro libera Imperii Civitate habere cœpit; vnde cum nec minæ nec sententiæ eam ab usurpatæ libertatis ambitione retraherent, annuente Cæsare, & auxiliantibus Rhenani Circuli Principibus ad detrectatam subiectionem coacta est. *Erfordia Moguntino Electori parere coacta.*

Laboravit internis dissidiis Polonia, satagente multis moliminibus Reginâ Casimiro Regi sese abdicare parato Gallum Principem substituere. Lubomirskius Summus Regni Marescallus in exosæ novitatis authores magno Clientum, & faventium numero stipatus insurrexit, resque in ciuilis belli periculo versabatur, cum Moschorum armis ad castra revocatus Casimirus bellum gerere, & animos alio abstrahere coactus est. Non infelici Marte tunc Moschis repugnarunt Poloni, receptis multis trans Boristenem vrbibus, quas isti occuparant, quo factum est, ut seriò Moschorum Dux de Pace cogitarit, cuius etiam tractandæ causa caduceatores suos delegavit in Lituaniam. *Dissidia ciuilia inter Polonos, & istorum bellum cũ Moschis.*

Eyderum Castrum Emdensis in Frisia Comitis novi inter Batavos, & Monasteriensem Episcopum belli causa fuit, Episcopo ob aliquot sibi obœrati Comitis debita castrum vi occupante, & Batavis iniquè ferentibus sibi subditi Principis arcem ad alienum dominium transferri. Armis ergo repugnare cœperant cum gravioribus curis distracti de bello sibi ab Anglis illato cogitare coacti sunt. *Item Batavorũ cũ Epis. Monaster. causa*

Carolus Angliæ Rex questus Institores suos durius

Bellum Anglorum cum Batavis. durius haberi a Batavis ubicumque Mercimoniorum causâ per Africam, & Americam insimul convenirent, de pace conciliandâ iam diu per communes Oratores egerat. Sed nullâ se concordiæ viâ aperiunte, quo se de illatis damnis (quæ milliones quinque librarum excedere aiebat) eis bellum indixit, quod variis incursionibus, mutuisque navium depredationibus hoc anno gestum elt, servatâ ad annum sequentem maiorum virium colluctatione, quæ inter utriusque classes exercita est.

Alcātara à Lusitanis capta, & Hispani profligati. Vrbem Alcantaræ in Hispania Lusitani post aliquot Hebdomadarum obsidionem cœperunt, Ducemque Ossunium exercitus Præfectum paulo post ad castrum Roderici profligavere. In hoc prælio Hispani maximè pedites contriti sunt, & tormenta impedimentaque omnia castrorum victoribus cessere, ob quæ Ossunius a Rege exauctoratus, & ad maiorem fidei, & diligentiæ allatæ dilucidationem iussus est detineri. Valuere & aliæ suspiciones in mente Philippi Regis, qui propterea magnates aliquot ab officiis, & rerum administratione prohibuit, relegato etiam ad privati nominis diverticulum ipso filio Ioanne Austriaco, ne si (quod ipse sibi anxie tunc timebat) inter bellorum anfractus moreretur, is armorum potens aliquid contra Hæredis legitimi iura auderet.

Marium unio tentata a Rege Galliæ. Illustri facinore moliri cœpit Rex Ludovicus Oceani cum Mediterraneo unionem, effosso canali qui Garumnæ iungeret, unde navibus transitus liber pateret a sinu Lugdunensi in Aquitanicum mare. Cœpti tamen famosus magis quam utilis exitus fuit, ut post immensa pecuniæ, & laboris dispendia compertum est.

Neglectâ a Cæsare Arcis Zrinuariensis defensione, quamvis de eâ multum satagere videretur, Montecuculus, hæc post aliquot dierum obsidionem, in Turcarum manus devenit. Ideo autem Arcis huius neglecta defensio est, quod

eam

eam Zrinius Comes absque Cæsaris consensu tumultuario opere construxisset, eaque potius uteretur ad predas coacervandas, quas ab ditione Turcica inquietus etiam in pace milesa-bigebat, quam quod regionis Austriacæ iustæ securitati inserviret. Inde auctis Turcico Præfecto animis dum dirutâ arce Austriam irrumpere impatiens tentat, resque tota in transitu Arrabonis fluvii versare videretur insigni clade a Montecuculo ad S. Gotardi pagum frangitur, occisis cruentâ strage Infidelium sexdecim millibus dum flumen aut traiicere, aut fluminis transitum sociis sternere, satagunt. *Clades Turcarum ad S. Gotardum.*

Insignis victoriæ die 1. Augusti habitæ non spernendam partem sibi attribuere auxiliares Galli, in Hungariam a Rege Ludovico sub Comitibus Foliadeo, & Colineo transmissi, quorum opera veterano Germanorum robori adiuncta, aliquot turmis novi delectus dissipatis non tantum pugnam restituit, sed illustri triumpho exercitum fœderatum cumulauit.

Secuta decem post dies pax inter Cæsarem & Ottomanos Germaniæ, & Italiæ securitatem (cui multum a truculento infidelium furore timebatur) conciliavit; præfestino forsan tantæ victoriæ fructu, quippe quæ captato prospera successus auspicio luculentioribus pactis statui posse visa est. Nitriam & Leventium iam prius Comes Souchius recuperarat, ruperatque Budensem Præfectum qui ei obstare nitebatur: Concessa novis articulis Sultano quæ alibi cœperat, nempe Neosolium, cuius vice Leopoldus aliam Arcem ei vicinam confinis regionis securitati opportunam extruere posset; non ita Zrinianum Fortalitium, quod ruinis suis sepultum iaceret. *Pax inde secuta. quibus pactis.*

Belli Hungarici finem excœpère Cæsaris nuptiæ sancitæ cum Margaritâ Philippi Hispaniarum Regis filiâ, quam post Classe in Italiam delatam celebri pompâ per reliquum iter Vien- *Nuptiæ Cæsaris cum Margarita hispanica.*

nam usque deduci Cæsareus coniux curavit.

Mors Co. Zrinij. Obiit inter Venationis delicias, queis se post bellicos sudores, dederat, Nicolaus Comes Zrinius, Apri ut dictum fuit, quem insectabatur, fatali morsu, sed forsan secretiori vindictâ iussus occidi, quod res novas, & publicæ quieti noxias moliri non sine causâ crederetur.

Et Vilelmi Principis Auriaci. Fortuita sclopi minoris explosione vulneratus Vilelmus Princeps Auriacus vivere item desiit in Olandia, & quod tæderet Batavos sub huius domus auspiciis vivere, quæ inter eos regiâ paulo minus authoritate florebat, filio superstiti suetos honores, & hæreditariam authoritatis successionem denegarunt. Res grandium (ut postea dicetur) motuum occasio, cum hic post aliquot annos clientum studiis, & quasi seditiosâ vi ad pristinam potentiam redintegratus est.

Henrici Ducis Guisij. Diem pariter obiit suum in Gallia Henricus Guisiæ Dux, Neapolitani Regni ad Galliæ regem transferendi tentatâ operâ orbi notus, cuius etiam secessionis Historiam commentario a se scripto edidit, e carcere dimissus in quem post vanum cœpti exitum coniectus ab Hispanis fuerat.

Caroli Iosephi Archiducis Austriæ. Sic præmaturâ morte Lintii decessit e vivis Carolus Iosephus Leopoldi Cæsaris frater, Passaviensis, & Olmutiensis Episcopatuum Administer, & Supremus Magister Ordinis Teutonici. Hic ad Belgii gubernacula a Rege Philippo destinatus, eo se conferre quamprimum cogitabat cum febri correptus est; tanto graviori domus Cæsareæ iacturâ quod unico Stolone deinceps Augusta prosapies floreret.

Rebellio Avenionensium in Pontifice. Repentino seditionis æstro anno exeunte rebellarunt in Vicelegatum Pontificium Avenionenses occasione cuiusdam Edicti, quod Vrbis privilegiis contrarium prætendebant. Seditionis capita fuere Consules ipsi, qui cum in Edictum protestati essent, e publico palatio, tam-

quam.

quam adminiſtrandæ Iuſtitiæ valedicerent, exierunt: unde armis correptis Plebs præſidiarios Italos eliminavit, ipſoque Vicelegato obſeſſo ad Regem Galliæ pro dedendâ civitate deſtinavit. Aſt Ludovicus neglectis rebellium precibus Duci Mercurio vicinæ Provinciæ Gubernatori iniunxit ut vim ſeditioſis inferret, ni priſtinæ ſe obedientiæ reſtituerent; pacta demum pace iis conditionibus ut Pontifice noxam remittente milites Pontificios ſolitis excubiis aſſiſtere paterentur, eius Vicelegato ſexaginta apparitorum præſidium ære proprio deinceps exolverent, tormenta, & cœtera belli munimenta reſtituerent, nec ultra ſolitis ſe tributis ſubducere molirentur. *quibus pactis ſedata.*

Incœpit die 15. Decembris ingens Cometes in cœlo videri caudâ occaſum, & Septentrionem verſus protensâ, & curſu directo raptus in Occidentem. Dicturientes Aſtrologi multa inde portenderant, quæ (ne iis umquam fides adhibeatur) adamuſſim comperta ſunt falſa. Damna enim & ruinæ, quorum index Aſiaticis populis eorum iuditio fuerat, nuſquam iis probata, quin ipſi otio, & pace ad voluptatem potiti ſunt. *Cometes in cœlo viſus.*

MVNDI 5718. CHRISTI 1665.

Famoſo illuxit incendio redeunti a Bello Hungarico Mahumeti Biſantium, in quo abſumpta plura domorum millia, & peculiari iactura fere totum ignibus flagravit Regiæ Matris Gyneceum. In hoc immenſum periiſſe gemmarum & prætioſiſſimæ ſupellectilis pondus fama vulgavit, digno plane tot divitiarum impendio, quas infami laſciviæ, vel ſtolidæ ambitioni paſcendis plurium annorum, & Miniſtrorum rapinæ conquiſierant. *Incendium Biſantinum.*

Mutuis ſe damnis Pontifex Alexander, &

Discordia inter Pōtificem & Venetos. Resp. Venetorum pressere, retentis utrimque subditorum nauibus, quæ in alterutrius portus diverterant. Ansam huic discordiæ præbuit ius a Venetis prętensum super omnes onerarias quæ Adriaticum excurrunt, a quo indemnes Pontifex suos Subditos volebat: sed intercepto his litibus commercio, succlamantibusque pro Pace populis, utrinque relaxatum quod alterius detinebatur, & antiquis rationibus sarta firmitas & robur mansit.

Pestis Lōdini. Exorta hoc anno Londini in Angliâ pestis, quâ acerrime per plures menses grassante desiderata sunt hominum nonaginta septem millia, qui pro sola tantæ urbis Civium quinta parte numerabantur.

Gesta in Dalmatia & Creta. Delatâ a Venetis Marchioni Chironi Francisco Villæ è subalpinis evocato Summa Peditum præfecturâ, inito Magistratu Dalmatiam primùm lustravit: sed quod Turcæ ob anni præteriti cladem, & pestem exortam nihil magni molirentur, solis velitationibus alicubi certatum est, eodem Marchione in Orientem properante ubi Candiæ imminentes Turci plus timoris inferebant. Intercœptæ iis ab Andreâ Cornelio aliquot onerariæ quæ arma, & commeatum ad suos ferebant: sed maior urgebat metus ne Vizirus Bello Hungarico expeditus eo se conferret maturandæ obsidionis gratiâ, cui ne impares Veneti manerent delectus a Pontifice, Cæsare, & aliquot aliis Principibus impetrarunt.

Batavi navali prælio ab Anglis victi. Bellum indixerat Batavis Carolus II. Angliæ Rex anno præterito, eo pretextu quod Anglis in exercendo mercimonio adversi, eis damna non levia intulissent, sed forsan verius ut inquietos subditorum suorum animos averteret a domesticis machinationibus, quibus summo publicæ tranquillitatis periculo intenti, omnia Londini turbabant. Armis itaque tractari cœptis, ambæ Classes huius anni mense Iunio cum in conspectum venissent, Batavi insigni sunt

clade

clade ab Anglis contriti, triumphante Iacobo Duce Eboracensi, qui Caroli Regis frater, & Anglorum Architalassus erat, & celebratâ Londini (quamvis gravi peste Vrbs affligeretur) variis ludis, & festivis ignibus victoriâ.

Varii rumores in Aula Gallica.

Variis agitata est motibus Aula Gallicana, quorum aliqui fidem, alii Regis ipsius personam attigere. Sedis Apostolicæ Nuncius Robertus promulgatis in eos qui hæresis Iansenianæ fautores fuissent aliquibus edictis, sibi Pontificis Delegati titulum apud *Regem, & Regni Ordines* asserebat, quod quanto iniquius a Rege acceptum est, eo gratius Popularium auribus arrisit, qui antiquam Ordinum authoritatem agnosci, eâque regiam temperari potentiam videbant. Ephimerâ tamen voluptate spei publicæ blanditum est, iusso scripto apparitoris manibus lacerari, & obtruso minitantis Regis indignatione, ore eorum qui simile quid attentare umquam auderent.

Circa Librũ de Infallibilitate Pontificis.

Maiori Fidei Catholicæ periculo Sorbonicum Collegium intonuit in Librum quemdam, qui de Pontificis auctoritate infallibili disserebat. Sed a Clero non diu post congregato repressa Censura est, ne desultorio ingenio probare viderentur quod nuper solemni, etsi tacito consensu damnarant; cum scilicet Iansenianorum Hæresim solo, & infallibili Pontificis iudicio ritè percussam voluere.

Proceres aliquot exilio mulctati.

Nec Gynecceo regio sui defuere tumultus, quod insolentiori quorundam assultu impetitum est. Favebat propensiori affectu Rex Ludovicus puellæ cuidam nobili, quæ Amasiæ titulo, & favoribus gaudebat. Gratiæ invidere primum, & secretis obmurmurare dicteriis cœperunt inter præcipuos Marchio Vardensis vnius Prætorianorum cohortis ductor, & Comes Guiscius Ducis Grammontensis filius. Inde ad publicas oblocutiones devenire, & casum Amasiæ moliri occultis machinationibus. Sed re detectâ u-

trum-

trumque Rex aulâ excedere iussit, quam irrequietis artibus exagitabant, turpi etiam exilio eliminato Ministro quodam Pontificio, qui inutilibus Epistolis apud Italos Aulæ regiæ otiosa hæc negotia traducebat.

Mors Philippi IV. Hispan. Regis.

Mors Philippi. IV. Hispaniarum Regis die Septembris 17. secuta fidem visa est fecisse nefandis auguriis, quæ ex ultimo Cometa traxerant aliqui, cum eius occasione ea sint exorta bella quæ multis late provinciis exitium attulere, præterquam quod tentata primum fœlicibus armis alea, maioribus postea bellis ansam aut prætextum ministravit. Obiit Philippus non pœnitendæ famæ Princeps; quippe qui a naturâ ad virtutes eximias formatus, hoc uno eas fœdare visus est, quod voluptatibus plus æquo deditus duobus successiue Ministris 44. annorum regnum permisit, quorum incuriâ Provincias rebellare, & infœlicibus armis quasi semper sua bella geri indoluit.

cui succedit Carolus II. filius.

Acclamatus est post funera Patris Philippi Carolus nomine II. quadriennis puer, ideoque sceptro regendo impotens; vnde rerum summa ex Regis testamento ad Matrem Marianam devoluta, cui iuuandæ consiliis suis sex regni Proceres sunt pariter destinati. Insolita regiminis forma (quippe Hispanorum ab aliquot seculis nullus Rex ætate minor sceptris admotus est) non spernendam timendi occasionem ministrare pluribus visa est. Magnatum tamen animos tunc repressit Belli Lusitanici quod gerebatur, & Gallici quod postea exortum est, necessitas, solâ rerum domesticarum concordiâ toleranda.

Obitus Sigismundi Archiduc. Austriæ.

Pari fato vitam cum morte mutavit Sigismundus Austriæ Archidux Lineæ Tirolensis ultimus; ideo forsan gravi tantæ domus iacturâ sine liberis mortuus quod eius nuptias iam cum Heduuige Augustâ Palatini Sultzbachiensis filiâ pactas Leopoldus Cæsar moraretur ne affini

suo.

suo prius filii nascerentur quam sibi, & sic ob prioris ortus privilegium lis de Imperio inter utriusque hæredes emergeret. Tyrolensis Principatus Cæsar Oenipontum delatus dominium iniit, quem cœteris Statibus, quos Successionis titulo in Germaniâ possidebat, adiunxit.

Fatis item concessit Carolus Mantuæ Dux in ipso iuventutis flore viribus effætus, quas inter illicitos amplexus ita extenuavit, ut reparari nullâ arte potuerint. Ex Clarâ Eugeniâ Austriacâ unicum reliquit ducatus heredem Ferdinandum Carolum annorum tredecim, qui & ipse hactenus prole carens graui de successione controversiæ materiam (si improlis obierit) ministraturus est. *& Caroli II. Mantuæ Ducis.*

Solemni ritu Divis ab Alexandro VII. adscriptus est Franciscus Salesius, nuper Episcopus Genevensis, mellifluæ Sanctitatis vir, quam multis in Libris ubertim explicavit, & Instituti Monialium sub Visitationis Mariæ titulo, & D. Augustini regulâ Author. *Franc. Salesius Diuis adscriptus.*

Hoc anno Rex Ludovicus æmulatus Hispanorum, & aliorum fœlices in Asiâ, & Americâ progressus classem Indias versus destinavit inferendæ Coloniæ gratiâ in Insulam S. Laurentii, vulgo *Madagascar* dictam, pone Africam in Oceano Æthiopico iacentem. Hanc novi Coloni, regii filii nomine insignitam, Delfinam nuncuparunt, & ne auspicia huic Gallorum populationi deessent Oratores Rex ad vicinos Orientis Principes destinavit, Regem maxime Persarum, & Mogoliensem Imperatorem, cum quibus amplissimis donis conciliatis fœdera, & amicitias pepigit. *Rex Ludovic. Colonos mittit in Insulam S. Laurentij.*

Infructuosâ magis legatione novum Oratorem Bisantium direxit qui a Viziro ob privatas simultates Genti infenso indecorè habitus est, & variis contumeliis contra ius gentium affectus. *Orator Gallicus male Bisanti. habitus.*

Mutuis se Legationibus Leopoldus Cæsar, & Ma-

Mutua Legatio Cæsaris, & Sultani propace sancita.

Mahumetes Turcarum Tyrannus honestarunt ad pactæ pacis securitatem, & ostentandam Gentis utriusque potentiam. Ablegatus a Cæsare Bisantium Lesleus Comes, qui 42. Nobilium servitio, & 23. aliorum præcipuæ notæ Dynastarum comitatu stipatus incredibili pompâ Barbaris illuxit, ad Turcici Oratoris probrum, qui ignobili succinctus mancipiorum catervâ Viennam deductus, ibi putidæ auaritiæ, & rusticanæ ferocitatis latum specimen explicuit. Oblata Cæsaris nomine ingens auri, argentiq; supellex undecim millium librarum pondo, quam Sultanus Tentorio, tapetibus, equis, ephippiis, & armis, non inconcinnè pro Gentis imperitiâ fabrefactis compensavit.

Pugna Hispanis ad Villam Vitiosam perdita.

In Lusitaniâ obsedit Hispanus Exercitus Villam Vitiosam, iamque captâ urbe arci imminebat cum Lusitani obvii eum ad certamen provocarunt. Pugnatum utrinque acerrimo concursu, & perruptis Lusitanorum Ordinibus ad tormenta bellica occupanda Hispani processerant, cum aucti novis copiis Lusitani sub Comite Sciombergio pugnam instaurarunt, eo successu ut qui mox pene victi, iam victores suos fuderint, fugatis & insigni clade attritis Hispanis, qui equites bis mille quingentos, & peditum sex millia desiderarunt, Castris, cunctisque exercitus impedimentis amissis.

Rex Ludovicus Batauis fœderatus

Afflictis succurrere Batavis Rex Ludovicus anno hoc exeunte instituit, pacto cum iis armorum fœdere contra Anglos, & Episcopum Monasteriensem, missisque in Hollandiam gallicis copiis sub Comite Pradellio. Sic fata simultatis, & amicitiæ vices politicas alternant, fiuntque hodie armis coniuncti, qui heri attritos sese mutuis cladibus volebant, iterum ad damna mutua erupturi cum flexilis, & lubrica temporum conditio alia consilia suggesserit. Huius belli commercio Pestis quæ solos Anglos hactenus vexarat, in Hollandiam illata est, & inde

inde per Galliam, & Germaniam dilatata, multiplici populorum damno, quorum capite sæpius irrequietæ Principum ambitioni litatur.

Intercepti in Poloniâ contra Moschos armorum progressus discensione civili, quâ multi Nobiles Authore Lubomirschio in factionem Regi, & regiæ Gubernationi contrariam abierunt. Armis correptis Rex Casimirus frustrâ tentatâ animorum conciliatione fœderatos insequitur ad Racham Vrbem, ubi cum inæqualibus isti copiis sese ad pugnam adigendos viderent, Reginæ supplicarunt ut pacem iis exoraret. Remissi ingenii Rex dum eis gratiam suam indulgere certis quibusdam conditionibus parat, iterum fœderati ad nova consilia deficiunt, aduitente in primis Lubomirschio, cui stipendia delectis a se militibus grandi ære solvenda incumbebant; vnde cum sese tractationis obtentæ periculo subduxissent, eos denuo Casimirus insectatur versus Turoniam, ubi cum medias inter paludes adacti pugnam declinare nequirent, intercedentibus Episcopis aliquot, tandem Regi obsequia, & fidem spopondere, reiectis ad proximam dietam, quæ sequenti anno haberetur, iis, quæ obtendebant, gravaminibus, quibus ex Ordinum arbitrio consuleretur, depositis interim armis, & excedere iusso extra regni fines Lubomirschio, cui spes facta in futurâ Dictâ propriæ redintegrationis causam exaudiri

Civiles motus in Polonia.

quibus pacificati sedari.

Facta a quibusdam in Comitibus Ratisbonensibus propositio, quæ Electoribus etiam inuito Cæsare authoritatem assereret eligendi Romanorum Regem; non modicæ turbationis ansam præstitit, quod sic non obscuris indiciis manifestus eorum affectus fieret, qui Leopoldo alieni sanguinis successorem obtrudere conabantur.

Propositio Comitijs Ratisbonensibus facta.

Non minori inquietudine eiusdem Cæsaris animum turbavit petiti Viennæ per Gallicum Ora-

Opelensis, & Ratiboren. Du

cotus à Rege Lud præ tensis.

Oratorem Ducatus Opelensis, & Ratiborensis in Silesia, quos Regi suo a Polonorum Reginâ emptionis titulo concessos asserebat: Sed iis a Cæsare ære numerato redemptis (qui olim Coronæ Polonicæ oppignorati fuerant) petitionis importunæ difficultas expedita, & averruncata pericula quæ timebantur.

MVNDI 5719. — CHRISTI 1666.

Cydonia inutilis obsidio.

Tentata est a Venetis tempestivo insultu Cydonia, ut ab obsidione Candiæ Infideles diverterentur. Retusis ergo hostibus qui iam Cretensi agro insidebant, facta est primum in vicinum Urbi locum exscensio, repressique aliquoties præsidiarii, sed iniquâ cœli tempestate, & nimia imbrium eluvie afflicti Veneti rem infectam deserere coacti sunt. Compensavit paulo post inutilem obsidionem duodecim navium commeatûs plenarum præda, quâ Classis Venetæ Præfectus in Maliaco sinu potitus est.

Naves 12. Turcis captæ.

Veneti copias Candiam inferunt.

Advolantes Veneti quo periculi maioris metus vocabat copias in Candiæ littore deponunt, ut firmatis ibi vallo & aggere castris ab obsessæ Urbis mœniis longius hostem distraherent. Lacessiti hic & velitationibus, & atrocioribus pugnis infideles summâ semper Christianorum fortitudine, & frequenti victoriâ: sed audito quod Barbari quinquaginta Triremium Classe novos delectus in Cretam invexissent, punicisque Navibus insidias Corcyræ, Cephaleniæ, & Zacyntho molirentur, subductâ militum parte, & cæteris in Urbem obsessam illatis, repetitum cum classe æquor, quæ eorum conatibus obsisteret.

Melitēses à supperiis Ven. Reip. ferendis distinētur.

Denegatâ Melitensibus Triremibus in Venetâ Classe dexterâ, quæ iis dum Pontificiis permixtæ fuerant ob Sedis Apostolicæ reverentiam, erat concessa eædem a supetiis ferendis hoc anno

no remigrantes destitere, captantes prætextum obsequendi Margaritæ Hispanici Regis filiæ, quæ Leopoldo Cæsari iam ante biennium desponsata per Mediterraneum vehebatur Mediolano in Germaniam transitura.

Pax Epi. Monast. cũ Batavis.

Coactus potius quam suasionibus tractus est ad pacem cum Batavis Episcopus Monasteriensis, quod se iisdem fœderatum dedisset Rex Ludovicus: Sed hoc quamuis fœdere aucti Batavi non melioribus auspiciis pugnavere hoc anno in Anglos, quorum Classem cum ad ora Tamesis intercipere tentassent, tantà iterum sunt clade affecti, ut per omnia pene Oceani littora diffractarum navium reliquiæ dispersæ sint. Nec unus hic novercantis fortunæ insultus victos detrivit; nam Angli fugitantes insecuti in ipso Vliensi portu centum quinquaginta onerarias, quæ merces in Moscoviam inferre destinabantur, ignibus absumpsere.

Novo conflictu ab Anglorum Classe profligatis.

Incendium atrox Lõdini.

Tantæ iacturæ partem mutuam vicissim Angli experti sunt, cum Londini improviso incendio tredecim domorum millia conflagrarunt, absque templis & ædibus usui publico destinatis. Quod tanto damno sævire casus non solent, desperato hostium suorum furori incendium Angli attribuerunt, quod forsan meliori coniecturâ alii Anglis ipsis dedere, quorum bene multi in varias hæreses distracti plusquam Vatiniano odio, & Vrbes, & Magistratus ipsis infensos prosequuntur.

Nova Polonorum scissura, & reconciliatio.

Sancita animorum anno præterito inter Polonos reconciliatio firma perseverare nequivit; recrudescente irarum stimulo, qui ad novos insultus altercantes concivit. Eâ tamen fortunâ utens Rex Casimirus, quæ iam diu partibus suis faverat, fœderatos eo adegit, ut ad pacem obtinendam denuo supplices advenirent; pacto novis articulis armistitio, usque dum accedente Ordinum consensu integra pax instauraretur. Coactus est Lubomirschius veniam

de-

deprecari, & excusationes factorum Regi obtendere, sed id cum fœderatis evicit ut altis animis a Rege & Reginâ meditata Successoris in regnum intrusio proscriberetur, sarta tectaq; ab ipsis agnosceretur Ordinum libertas abdicanti se vel morienti Regi, eum deligendi ad coronam quem ipsi mavellent.

Bremensis Civitas Suecis subiecta. Afflicta modis multis Regis Svecici iussu Bremensis Civitas ut pleno se iure ei subiectam agnosceret; tandem Ordinum Belgii fœderatorum, Electoris Brandeburgici, & Principum Brunsuicanorum interuentu eam iuravit Svecis obedientiam, quâ prius Imperio obstricta fuerat. In ipso Imperio etiam suffragium ferendi, & locum in Dietis obtinendi iuri valedixit; pactis tamen ad finem usque currentis sæculi duraturis tantum, quod speraret sibi annos & tempora eam opem laturos quam vires nequiverant.

Disceptatio de aliqu. Padi Insulis. Lignandi & piscandi ius in & circum aliquas Padi Insulas Mutinensem inter & Mantuanum Duces altercandi primum fuit occasio, inde a disceptatione ad arma deveniendi. Res privatis insultibus agitata conscriptis tandem copiis, re tormentariâ, & mutuis in confines fluvio pagos incursibus gerebatur, cum Mediolani Prorex Caduceator accedens arma compescuit, redintegratæque pacis pacta, sua auctoritate firmavit, regiis armis in posterum vindicanda, si ab alterutro violentur.

Iter Christinæ Reginæ in Sueciam. Româ Sveciam hoc anno remeavit Christina, Holmiæ regni comitiis pro Caroli Regis inauguratione habendis adfutura; in iisque reservatorum sibi iurium in abdicato regno vindex, ne cuiusvis mutationis prætextu vellicarentur. Rebus ex animi sententiâ compositis Romam demum ad susceptæ Religionis, & genialis libertatis usum reversa est.

Motus in Hungaria. Insolito fidei & modestiæ exemplo Summus Portæ Ottomanicæ Vizirius Comitis Balassi

præces

preces, & obsides respuit, quibus eum in perduellionis suæ partem, & ad Hungariæ invasionem pertrahere conabatur. Hic Comes Vatiniano odio in Regni Administratorem Palatinum furens seditioso delectu copias scripserat, quibus dum arces, & oppida Regi suo rebellis occupare pergit, regionemque incendiis & cladibus miscere, a Palatino Regii exercitus ductore obsidetur primum, seseque coactus dedere ad pristinos carceres, e quibus iam semel elapsus fuerat, Viennam remittitur.

Peculiari Turcarum Tyranni indulgentiâ Resp. Genuensis per ditiones Turcicas propriis nomine & Vexillis mercimonium instituere permissa est, quod antea sub Gallici Regis auspiciis exercebat. Res summæ plena invidiæ id præcipue præstasse creditur ut gente Gallorum ob id infensâ, graviores postea simultates inter utramque succreverint. *Genuenses ad comercia cum Turcis admissi.*

Prælusum est in Aulâ Hispanicâ exteris iactatis interno dissidio, cum Regina ducta privato affectu Everardum Nitardum è Iesuitarum Societate (qui ipsi erat a confessionibus) ad Summi Inquisitoris locum primo, inde ad præcipuam regni administrationem admovit. Huic rerum arbitrio, cum secretis obtrectationibus populi, & publicis querelis Magnates iam quasi ad defectionem usque sese opponerent, omniaque aversis animis turbarentur, tandem coacta fuit Regina in aulam revocare eos Rerum Administros, qui auctoritate, & rerum experientiâ Consilia moderarentur. *Nitardus Iesuita ad summi Inquisit. munus in Hispania assumptus.*

Ramadanus Ægypti Sangiacus Andreæ Cornelii e summâ Classis præfecturâ redeuntis Venetias triumphum sua captivitate decoravit. Hic Castris Turcicis subsidia cum 23. Navibus illaturus in Cretam Venetas Naues prope Cydoniam offendit, a quibus male habitus, cum re, suis victis, desperatâ in naviculâ depositis Magistratus insignibus fugam pertentat, intervi- *23 Turcarum oneraria ad Cydoniam capiuntur.*

ctrices

ctrices triremes deprehensus, victoriæ pignus præcipuum, pompæque Cyteriæ futurus Venetias abducitur.

Obitus Abbas II Regis Persarum. Hispahami obiit die Sept. 25. Abas nomine II. Rex Persarum, non ob egregias animi dotes tantum quibus fœlicissime per plures annos suum Imperium rexit, memorari dignus, sed etiam ob propensam in Christianos voluntatem quos solitis vexari calumniis, & iniuriis numquam assensus est, immo omnes quotquot Persidem suo tempore peragrarunt humanissimis fovit officiis.

& Annæ matris Reg's Galliarũ Ludov. Pari decessit fato Parisiis Anna Austriaca Regis Ludovici mater, virtutum omnium quæ Principes decent, nitidissimum exemplar, sed inopportuno casu vitæ erepta, eo præsertim tempore quo materna auctoritate, & officiis suborientia belli (quod non diu post acerrimum flagravit) semina compescere, interminatisq; hactenus dissidiis inter utramque gentem (quæ armorum usu quotidie exasperantur) fomenta minuere potuisset.

MVNDI 5720. CHRISTI 1667.

Vizirus in Cretam traiicit. Delusis tandem longo Tractatuum involucro Venetis, quibus spes dabatur dimidiatam Cretæ Insulam retinendi, ut remissiori curâ Candiæ obsessæ subsidia providerent, Achmetus summus Vizirus improviso appellit ad Castra, & auctis numero atque largitionibus animis militum, novo robore promovet, seu verius strictam incipit Vrbis Candiæ obsidionem.

Mors Alex. VII. Pont. Diem Romæ supremum obiit 22. Maii Alexander Pontifex Maximus, longo ægritudinum cruciatu ad extremum effœtæ valetudinis perductus, & ob non adæquatum principiis finem diverso a primis plausibus famæ præconio elatus. Vir quamdiu privatæ sortis aleam lusit, omni-

omnigeni erga suos affectus victor, & ideo sacro principatu visus dignissimus : dum frænis imperii adhibitus est, quod inanibus studiis se a curis necessariis pateretur distrahi, & intempestivis dispendiis magnifica moliretur, & maxime quod iniquæ temporum sorti mederi negligeret non ita acceptus obiit.

Suffectus ei sequenti Iunio Iulius Cardinalis Rospigliosus, qui congruum placidis suis moribus Clementis nomen assumpsit, & statim animum conciliandis Principum dissidiis applicuit, destinato interim ingenti ære numerato Venetis pro Cretensi defensione, & aliquibus quas in promptu habere potuit, copiis.

& electio Clem. IX

Maioris belli non leve minatus est periculum exortus inter Sabaudiæ Ducem & Genevensem Remp. motus, qui velitationibus inter utrosque propter ditionum fines agitatus est. Alio item laboravit dissidio idem Subalpinus cum Genuensi Rep. quæ Ducis arma irritata in se ab Rege Ludovico timuit, quod hic non æquis oculis intueretur cœptum a Genuensibus exerceri nomine & auspiciis propriis mercimonium cum Turcis, qui Genuenses, olim sub Gallicis vexillis mercati essent. Vtraque tamen lis brevi sedata est, & parvo sanguine mutuæ vindictæ litatum.

Dissidium Ducis Sabaudiæ cũ Genevensi, & Genuẽsi Reb. pub.

Ingenti terræ motu penè tota Epidauri, vulgo *Ragusii* Civitas corruit die 6. Aprilis, cum ob tempestivas horas multi ex Incolis adhuc in lectis detenti domorum ruinas, vel incendium (quod insimul flante validissimo vento exortum est) evadere nequiverunt. Periere hominum circiter quinque millia, vix non sepultâ in propriis ruderibus civitate, quæ hoc nomine conspicua quod peculiaris sit Reip. caput. Eodem Terræmotus impetu nutarunt confinis regionis Vrbes & oppida fere omnia, maxime Neocastrum, Antibarium, Vulcinium, Ascrivium, & Butua (hæc duo pene solo æquata sunt) & non

Epidauri terræ motu destructio.

Venetias tantum, sed late per vicinas & remotas Provincias insolitæ huius excussionis terror excurrit.

Vrbes aliquot in Belgio a Gallis captæ.

Indicto tandem Hispanis bello ob prætensa in Belgium uxoris nomine iura Rex Ludovicus, postquam eos, & longo apparatu, & præviis Scripturis de animi cœptis præmonuisset, Tornacum, Aldenardam, Cortracum, Insulas, & alia quædam non minoris momenti oppida cepit, ita incuriis defensionis propriæ Hispanis, ut pauculas copias obiicere sub Campiductore Marsino (qui levi negotio a Rege retusus est) vix potuerint.

Pax inter Anglos & Batavos Bredæ facta.

Illata in Tamesim Classis Batavorum multas Anglorum naves flammis donavit, parique incendio exscensionibus in littora factis pagos & villas aliquot absumpsit: Sed orditis iam antea a Regibus Ludovico Galliæ, & Friderico Daniæ tractatibus Pax tandem Bredæ 31. Iulii sancita est iis pactis ut quæ alterutra pars flagrante bello occupasset, ea ipsi ius esset retinendi.

Coniuratio in Cæsarem elusa.

Coniuratum hoc anno in Cæsaris Leopoldi caput ab aliquot Hungarici regni Proceribus, qui irrequietis animis agitati, quod pace minus eis probatâ ferociendi libertatem ademisset, tumultuari primum variis incursionibus in pacatos Turcas, & Vngaros, tandem ad insidias Cæsari moliendas rebelli furore devenerunt. Arrisit eis sæviendi occasio dum Cæsar Sponsæ ex Italiâ properanti levi familiarium manu stipatus occurreret per Styriam, locatis in itinere insidiis qui male comitatum confoderent: Ast servante Numine etsi inscius Cæsar maiori, quam putabatur, celeritate usus insidias declinavit, & sospes Viennam cum uxore deductus est.

Singu-

Singulari fatorum peripetiâ Alfonsus Lusitaniæ Rex regno, & Vxori ineptus utrumque fratri Petro concedere coactus est, soluto ab Ecclesiasticis legibus Matrimonio, cui impotens a naturâ iactabatur, & translato a subditis ad alium sceptro, cui regendo necessariis ingenii viribus careret. Reclusus primum in carcere Alphonsus, inde in Insulam Terzeram deportatus, ubi post stolidæ vitæ cursum diem inglorius obiit. *Petrus Lusitaniæ Rex exacto fratre inauguratus.*

Indictum a Gallis bellum Hispanos coegit pacem cum Lusitanis inire die 13. Febr qui Lusitani tunc pleno se iure in libertatem assertos viderunt, cum accessere ii ad eiusdem libertatis auctoramentum, qui ipsos ut rebelles hactenus habuerant. Restituta omnia quæ utriusque regni fuerant antequam coalescerent in unum tempore Philippi II. excepto Ceutæ Fortalitio in Africâ quod Hispanorum iuri relictum est. *Pax inter Hispanos & Lusit.*

Tractis primum secretis ad defectionem artibus iis quorum Provinciæ servandæ cura incumbebat Rex Ludovicus die 11. Febr. medias inter nives Burgundiam invadit, & perfunctoriâ defensione usos (ut Populis illuderetur) recipit in deditionem. *Burgūdiæ Comitatū Rex Galliæ invaditur.*

Nomen tandem dedit Religioni Catholicæ Henricus a Turre Alvernia, vulgo *Mareschallus Turrenius* dictus, insigni ad eam usque diem sui nominis gloriâ ob summam rei militaris peritiam conspicuus, sed ob ejuratam Calvinianorum Hæresim futurus deinceps illustrior. Hic a multis tentatus ut errores sectæ deponeret, ab Abbate tandem Alibretino, suo ex fratre Nepote eruditissimo singulariter edoctus de omnibus articulis, omnibusque eâ quâ pollebat vi ingenii pensatis, publice Roma- *Conversio Henrici Turrenii Principis.*

nam fidem professus est, summis regni totius, & maxime Regis Ludovici gratulatione & plausu, quippe qui Neophitus in omnium admiratione, & amore esset.

Insignis Venetorum victoria de Turcica Classe ad Podellam.

Insigni victoriâ sibi nomen fecit VI. Idus Martii Laurentius Cornelius Classis Venetæ Præfectus. Hic intentus hostibus viæ præcludendæ, quâ Castris Turcicis Cretam obsidentibus suppetiæ & commeatus adventabant, audito quod Durachus Beius grandis famæ Pirata cum triremibus duodecim in portu Podellæ consistens sibi repentinum minaretur insultum, cum noctu convenit, & tanto cum suis selecti roboris militibus impetu incautum aggressus est, prælatâ militibus accensarum facium multitudine, quas etiam pice, & aliis materiis illitas (quæ ignem non facile perderent) in hostes vibrari iubebat, ut extincto Duracho, quinque eius triremes caperet (fugatis partim, & submersis aliis) in quibus mille Christiani inventi libertate donati sunt, eorum vice tractis in captivitatem Infidelibus, qui in victoris potestatem devenere.

Alia 4. Navium de integra Turcarum Classe victoria.

Pari fiduciâ, & successu sese paulo post egregiè tutatæ sunt quatuor Melitenses naves, contra supremum Turcicæ Classis Architalassum, in Insulâ exigui nominis prope Paron, ubi classis vela Cretam factura morabatur. Infessæ enim a 40. triremibus non solum portum intortis rudentibus, & obtrusis navigiis ita firmarunt, ut in illum irrumpere nullo umquam conatu Infideles potuerint; sed etiam Classiariorum mille, qui iussu Architalassi factâ in proximum littus exscensione, eos impetebant, ita represserunt, ut illi post acris prælii inutile tentamentum re infectâ abscedere cogerentur.

Dissidium inter Ducē Lotharin. & Elect. Palat.

Digladiatum in finibus Lotharingiæ, & Palatinatus multis ast minutis præliis inter Ducem, & Electorem ob prætensa ab hoc iura quædam in partem ditionum quæ Duci Lotharingiæ

pare-

parebant. Sed concesso ab utroque pacis Arbitrio Regibus Galliæ, & Sveciæ res composita, & sedatum bellum est.

Novo & quod pauci imitentur exemplo Casimirus Poloniæ Rex regno valedicit, vir in multis leviusculæ mentis notâ punctus, quippe qui vivente fratre Vladislao altaribus sese dicasset, dein nullâ (quæ visa sit) causâ ductus, & Societati Iesuitarum, & purpuræ Cardinalium renunciasset, antequam fratris obitu ad sceptra regenda vocaretur. Hic artibus uxoris, quibus se totum agi patiebatur; exactis inter civiles, & exteros tumultus annis viginti, tandem vel tædio, vel levitate animi, quem inter tot bella & dissidia despondebat, neglectis & populorum votis, & Principum fere omnium suasionibus coronam deposuit, contenditque in Galliam, ubi a Rege Ludovico liberaliter exceptus, & opiparis ditatus Ecclesiasticorum Beneficiorum proventibus de cætero vixit, nullis tamen Religiosæ vitæ, aut voluntate, aut desiderio obligatus.

Abdicat se sceptro Polonico Rex Casimirus.

Peperit Belgicarum Provinciarum, quas Rex Ludovicus invaserat, periculum fœdus triplex inter Anglos, Svecos, & Batavos, qui communibus auxiliis Catholico Regi succurrere decreverunt. Excivit Anglos pridem Batavis infensos solus tot victoriarum, queis Rex Ludovicus florebat, livor, Svecos ad fœdus traxit ingens vis pecuniæ quam Batavi de Belgii casu solliciti profudere, ut periculum a se removerent. Reipsa Pax paulo post, die scilicet 2. Maii Aquisgrani secuta huius fœderis opus fuit, quam Rex Ludovicus concessisse videri voluit officiis Clementis Pontificis, qui eam enixis precibus, & suasionibus procurabat. Hac pace Ludovicus restituta Hispanis Burgundiâ, ea omnia quæ in Belgio cœperat sui Iuris fecit.

Fœdus triplex inter Anglos, Svecos & Batavos.

Pax Aquisgrani sancita.

Glande plumbeâ percussus 13. Iulii interiit Emmanuel Mendosa Prorex Sardiniæ, in quem

Prorex Sardiniæ occisus.

exortâ primum seditione, & transmissis ad Regem Calaritanæ Civitatis, & regni nomine gravaminibus, quod Nuncius in reditu periisset insidiis sublatus, dum incautus Vrbem obambulat Sclopis ex occulto displosis interficitur. Immissa è vicinâ Neapoli Classis repentino terrore effecit primum ne in apertam defectionem gens rueret, dein et sedato tumultu pœnas darent quicumque in conjurato facinore partem aliquam habuisse comperti sunt.

Piramis Corsicæ gens irfa... Romæ di ... ur.

Clementis Pontificis suasu Rex Ludovicus assentit dirui Pyramidem, quæ aliquot iam annis Romæ steterat, ostentabatque insigni vindictâ proscriptam ab Apostolicæ sedis servitio Gentem Corsorum, quæ aliquando Oratori Gallico insultarat. Vicissim permisit Pontifex columnam, & Crucem revelli ab areâ D. Antonii templo vicinâ, quam Clemens VIII. ob memoriam Henrici IV. ad fidem conversi statuerat, quæque ignominiam Genti Gallorum videbatur inurere, cuius Rex qui Ecclesiæ primogeniti titulo gloriatur aliquando hæresis labe infectus fuisset.

Europam lustrat ... Princeps Etruriæ.

Hispaniam, Lusitaniam, & Angliam hoc anno lustravit Magnus Etruriæ Princeps animo cæteras Europeorum Principum aulas invisendi: Sed quod Lundini uxorem Hispanici Oratoris prius salutasset quam uxorem Gallici (quod Regi Ludovico omnino displicuit), ne ulterius se inutilibus dissensionibus implicaret, in Italiam revocatus est.

Suppressio 3. Ordinũ, & pecunia Veneris concessa.

Suppressit Clemens Pontifex tres Regularium Ordines nempe Canonicorum S. Georgii in Algâ, Iesuatorum, & Eremitarum D. Hieronymi Congregationis Fesulanæ, ut ex divenditis eorum patrimoniis æs collectum Venetorum Reip. cederet, levandis expensis quas in defendendâ Candiâ ferebat. Collecta ex iis ducatorum nongenta & amplius millia, nec sic tamen afflictis rebus provisum satis, cum hoc unico anno in

muli-

militum delectibus, in commeatuum & caeterarum munitionum apparatu milliones quatuor & sexcenta nonaginta duo millia ducatorum numerati sint.

Suffectus votis Polonorum, & ipso profesto Michaelis Archangeli die Rex inauguratus est Michael Koributh Dux Visnoviecensis, qui diffidentibus animis circa exteri alicuius Principis electionem inter multos qui suffragia ambiebant ipse sui quasi incurius electus est. Non diu post in uxorem recepit Mariam Eleonoram Leopoldi Caesaris ex patre sororem cum qua sterili matrimonio ducto, ipse brevi regno annorum duorum perfunctus obiit.

Regis Poloniae Michaelis Electio.

Ejus nuptiae cum Maria Eleonora Austr.

Maximo turbavit luctu Caesaris aulam Ferdinandi Venceslai e Margarita Imperatrice filii primogeniti mors, quae tenellum Principem aliquot jam menses natum praematuro funere eripuit; spemque ex eo conceptam ardentibusq; votis lactatam acerbo dolore funestavit.

Mors Fer. Venc. fil. Caes.

Ibidem fortuito incendio Palatii Caesarei pars maxime conflagravit, ea praesertim quae Gynaeceum erat, lenita aedium jactura insigni miraculo, quo Deus suae Crucis particulam medios inter ignes illaesam voluit. In huius portenti memoriam Eleonora Ferdinandi III. Imperatoris Vidua, (inter cuius suppellectiles ambustas illaesum crucis lignum remanserat) ad instar Equestrium Ordinum Nobiliorum Mulierum Societatem instituit, quarum pietati praecipue incumberet Crucem venerari, gestato eiusdem aureo labaro ceu numismate, quod ex humero sinistro penderet.

Crucis pars inter ignes illaesa.

Rerum taedio quae parum suis prospere geri in Candiae obsidione videbantur Mehemetes Sultanus Adrianopoli Larissam contendit, animos copiis aucturus praesens, aut saltem vicinior. Audierat longae obsidionis laboribus fractos publicis obtrectationibus vani sibi tentaminis probrum augurari, ideoque imminere pe-

Larissam venit Turcar. Rex Candiae obsidionem acceleraturus

periculum ne cum antiquæ fœlicitatis dispendio re infectâ discederetur. Sciebat Marchioni Villæ suffectum non minoris nominis Archistrategum obsessis Ducem, qui consumptâ in Castris ætate omnia bellicæ artis misteria noverat. Viderat suppetias militum è Germania & Italia in Vrbem obsessam non simul immissas, imo alias in Galliâ instaurari audiebat, quæ novo robore res obsessorum firmarent. Reipsâ non diu post scilicet sub Novembris initia Candiani appulere quingenti & amplius è Galliâ Nobiles Viri, & ducenti emeritæ militiæ Duces sub Longovilleo Comite S. Pauli, & octingenti Lotharingi milites sub Equite Arcurtio, qui mense Decembri secuto eruptione in obsidentes factâ insigni clade inter suos aggeres Turcas oppresserunt, mille & amplius ex iis desideratis, quamvis non incruenta Gallis victoria steterit, multis eorum pari strage sublatis.

Eruptio Gallorum è Candia Turcis infesta.

MVNDI 5722. CHRISTI 1669.

Varia auxilia Cādiā missa.

Sub anni principium a multis Europæ Dynastis, maxime a Germanis & copias auxiliares, & generis omnis munitiones, simul cum ære numerato recepere Veneti, quæ obsessæ Candiæ immitterent, frangendæ Turcarum proterviæ, qui excurrente iam vigesimo strictæ obsidionis mense maiori in dies furore Vrbem lacessebant. Ast splendidioribus auspiciis communi spei illuxit Rex Ludovicus, qui septem peditum millia, & quingentos equites sub Francisco Vindocinensi Duce Belfortio Galliæ Architalasso, & vexillis Pontificiis in Cretam destinavit, ea omnium gratulatione & plausu ut quasi ad proximam Vrbis obsessæ liberationem gestirent. Copiæ Candiam appulsæ quo maiori effectu vires in hostium perniciem explicarent pari cum cæteris auxiliaribus, & terrigenis consensu cer-

Rex Lud. 7000 militū mittit in Cretā.

certare & operari suadebantur: Ast Gens impatiens moræ, & individuæ gloriæ ambitiosa dum 24. Iunii in castra obsidentia erumpit primo quidem impetu & stationarios vicinos mœniis, & quosdam remotiores prosternit; deteritque, aggeribus, quos ad sui tuitionem excitarant, præsenti operâ solo æquatis: sed dum acrius insistit, inopino casu cado nitrati pulveris accenso, trepidare primum (quod solum omne suffossis cuniculis excutiendum putaret) hinc cœpit retrahere pedem, quod dum Turcæ advertunt, receptis animis ingenti suorum numero ita fugitantes intercipiunt, ut eos sepelire non expugnare sint visi; desideratis mille & amplius Gallis, & quod luctuosius Belfortio eorum Duce, qui ad extremum intrepidus dum circumquaque discursans agmina restituere satagit, animumq; meticulosis reddere, inter cōfertos hostes cadit, & deteritur, ita ut corporis nulla pars quâ agnosceretur potuerit inveniri. *Eruptio Gallorum infelix.* *Dux Belfortius occisus.*

Recrudue re in Hispaniâ tumultus ob continuatam Everardo Nitardo rerum gerendarum administrationem, contra quam & Magnates, & Populi denuo succlamarunt. Questus est præcipue se negligi Ioannes Austriacus, demortui Regis Philippi nothus, sed ab eo in morte Reginæ commendatus, quique de regno ob præstita servitia meritus bene se extero posthaberi intoleranter ferebat. Demandata ei idcirco Belgii Provincia, eaque ministrata quæ ad res bene gerendas necessaria dixisset, ingentis scilicet auri, & militum copia: sed cum ut navim conscenderet iter in Belgium facturus expectaretur moras primum nectere, & impedimenta causari cœpit, hinc renunciatâ Provinciâ ad suum Consuegræ exilium reversus est. Spargi cœptæ non diu post per aulam scripturæ, quæ gubernationis formam, & dicteriis Iesuitæ personam pungebant: minæ & forsan coniuratio in eiusdem caput auditæ, quibus cum irritata *Novi tumultus in Hispania* *Ioan Austriacus Belgii gubernationem respuit.*

ritata Regina fremeret, Ioannem Austriacum iubet coniici in carcerem, ibique detineri donec laborum patientiâ eruditus humilitatem didicisset. Sed res plena periculi iubebatur. Non solùm Ioannes insidias edoctus fugâ in Arragoniam eas declinat, quin conductis ære proprio equitibus trecentis Madritum versus rediit, & iam tunc non secretis murmurationibus sed insectatione publicâ Iesuitam eliminari non tam postulat quam imperat. Favebant postulationi omnium præter paucos desideria; unde cum præsens urgeret timor seditionem excitari, quâ omnia susdeque miscerentur, annitentibus maxime Cardinali Arragonio, & Nuncio Apostolicæ Sedis Borromeo annuit Regina Nitardi exauctorationi, & discessui, qui propterea in ipsa rhedâ Cardinalis (ne ab insolenti plebe iniquum quid pateretur) in Cantabriam primum, inde Romam dimissus est.

iussus trudi in carcerem.

fugit.

revertitur cum 300. equitibus.

Nitardus aula excedere coactus.

Sublato prætextu motus componi debuerant, ni Ioannes Austriacus ulteriora professus petere, quæ priuati potius commodi, quam publicæ utilitatis speciem præferrent, iussus esset arma deponere; quod cum primo detrectasset, tandem suadente iterum Cardinali Arragonio, qui ad eum pacis conciliator missus est, ab armis & vi intentandâ quievit, collatâ ei regni Arragoniæ gubernatione, in quo & omnibus provinciis quæ illi coronæ aliquando paruerant vicariâ Regis auctoritate omnia pleno iure administraret.

Ioan. Austriacus fit Prorex Aragon.

Grandi incendio antiquos Siciliæ timores renovavit, & auxit Æthneus Mons die 7. Martii, dum in plures voragines apertus circumquaque ignes, saxa, & cineres evomuit. Aliquot confines pagi repetitis terræ concussionibus, aut quassati, aut attriti in propriis ruinis spargentibus late terrorem nubium densâ caligine, & fragoribus, ut propterea sub ruinis fatiscere tellus videretur, & quasi in imminenti univer-

Montis Ethnæ incendium & pagorum aliquot ruina.

salis

salis defectionis periculo. Catanenses cæterique confines populi Deo piando enixissimis precibus & supplicationibus litarint.

Classis Christianæ insultus in Turcas.

Iterato conatu die 24. Iulii ab universâ Christianorum Classe ad Cretam in Turcas Candiam obsidentes pugnatum est. Numerabantur præter Naves Venetas auxiliares Triremes 29. scilicet septem Pontificiæ, totidem Melitenses, & Gallicæ quindecim. Omnes in semicirculum explicatæ ad ea littora quæ Infidelium Castris, & munitionibus viciniora erant, & continua explosione verberantes non leve damnum iis attulere, seu tentoria subruendo, seu obvios manipulos metendo, seu denique confundendo aggeres, & tumulos, è quibus eorum tormenta bellica detonabant in Vrbem. Decreta erat fieri ex Vrbe decem millium militum eruptio, qui confusos tormentorum ruinâ, & fragore Barbaros a tergo insilientes contererent: sed re attentius perpensâ quod periculum maius visum esset, quam sperata inde victoria quæ aliquorum gregariorum vili strage, & forsan necessariæ ad ulteriorem Vrbis defensionem militiæ damno redimeretur, solo Navium insultu res peracta est, rabido furore vibrantibus sua pariter tormenta barbaris, quæ tamen vix alicuius momenti offensionem Christianæ Classi intulere.

Decreta, nec facta terrestris eruptio.

Dum quotidie Candia ad maiores angustias redigeretur, rescire cupiens Maurocenus, cui rerum summa incumbebat quid actu opus esset, quo hoste longius submoto Vrbs obsessa liberius respiraret, Generalem Ducum omnium conventum 21. Augusti instituit, ut collatis consiliis quod magis probatum omnibus, id exequeretur. Visa insolens multorum millium militum eruptio indubitato effectu profutura, ut extrusis infidelibus ab iis cuniculis, quos in labefactatis mœnibus occupabant, tutior Vrbis ambitus novis aggeribus repararetur. Sed præ-

Maurocenus Belli Ducibus de Candiæ statu consulit.

Decernitur partẽ urbis exscindere, & reliquã muniri.

sidiariis ad eum numerum redactis, qui tantæ multitudini integrâ propugnaculorum custodiâ non sufficerent, omnium suffragio approbante statuit partem civitatis exscindere, & reliquam novis munimentis & fossâ ita cingere, ut eam ex integro expugnandam sibi Infideles sentirent. Sicque tuto expectare auxilia quæ portu Veneto soluta sub Duce Mirandulano advenire dicebantur. Novalea Gallorum auxiliarium Dux milites suos commodare huic operæ rogatus, saluti, & securitati communi necessariæ; quod sibi a Rege Ludovico præscriptum morarum tempus præterire non posset causatur, immo suorum discessum molitur, & urget, neglectis Ducum omnium precibus, qui hoc tot militum nervo destituti Vrbis excidium brevi & ineluctabili fato futurum augurabantur. Monitus hunc discessum Vizirus vix Galli naves conscenderant, cum frementè impetu obsessos oppugnat, eâ tamen animorum contentione exceptus (nihil obstante tot præsidiariorum discessu, ob quem Vizirus consternatos cæteros autumabat) ut de litis summâ in hoc insultu disceptari videretur.

Vizirus nova impressione Candiam oppugnat.

Orator Turcicus in Galliã.

Multis hactenus contumeliis lacessitus Bisantii Gallicus Orator tandem a Rege suo revocatur minarum pleno in Barbaros; At isti ne pacis spem omnino intercluderent mutuum Oratorem Parisios destinant, sed eâ & conditionis vilitate (quippe qui unus ex prætorianis miles) & rei familiaris angustiâ adeo humilem, ut accedente præsertim rusticano morum tenore probro potius quam decori utrisque esse visus sit.

Tractatus Insulis in Belgio.

Insulis in Belgio haberi cœpit tractatus de componendis Regis Ludovici prætensis iuribus in eos Hispanis subditos, qui bona aliqua possidebant in eo regionis tractu qui Gallis ultimâ pace concessus fuerat, quosque Rex Ludovicus inter suos habitare iubebat, alioquin possessis

exuen-

exuendos. Ast annitentibus Principum triplici fœdere unitorum ministris, cœptis decessit Ludovicus, permissumque ubi melius libuisset eos habitare, qui in alterutrius ditione aliquid retinerent.

Rex Tafilet Oratorem Angl. respuit.

Oratorem pro pacis, & commerciorum securitate destinavit hoc anno Britanniæ Rex ad Taffiletæ Regem Fezzæ, & Marochii regnorum invasorem, qui tanto obsequentis fortunæ fastu tumebat, ut Oratorem sit dedignatus admittere, nisi se ad indigna mancipiorum obsequia demitteret, quo & actum est ut Orator re infectâ ad propria redierit.

Rex Angliæ duas Parlamenti Cameras pacat.

Eventu fœliciori idem Carolus Angliæ Rex duos, Nobilium scilicet, & Plebeiorum Ordines (Superiorem, & Inferiorem Parlamenti Cameras vocant) pacavit, conciliatis dissidiis, quæ de iuris dicundi authoritate inter utrumque vigebant; meliori forsan consilio eos mutuis odiis permissurus, cum vix paribus animis consentiant quin regiæ dignitati, maiestatem, & iura detrahere parati sint.

Obit Henrica Maria Angl. Regina.

Vitâ tandem decessit Henrica Maria Borbonia Caroli I. Britanniæ Regis vidua, Mariti infœlici sorte adeo, & tot annis iactata ut proprio filio ad thronum revocato consors restitutæ fœlicitatis esse neglexerit. Iure quidem: Quibus enim oculis eos miraretur Anglos qui marito probrosam necem intulissent, totique familiæ suæ excidium viribus omnibus essent aliquando moliti?

Candiæ deditio.

Novissimo tandem conatu post auxiliarium omnium discessum Candiæ decertatum est, a sexcentis novi delectus accensis quos postremâ navigatione in Vrbem invexerat Dux Mirandulanus iis a Senatu Præfectus. A portu Veneto solverant mille quingenti milites, sed cæteri variis ægritudinibus aut mortui, aut detenti sunt quin Cretam appellerent. Aliquot adhuc Hebdomadibus contra recrudescentes quotidie

hostium insultus Vrbs defensa est; sed tandem deficientibus & solo in quo se tutarentur, & auxiliaribus aliis, quibus ab occupatis expelli Infideles possent die 6. Septembris de deditione tractari cœptum est communi omnium voto, multisque ultro citroque disceptatis cessa est Barbaris Insula, exceptis Sudæ, Garabusarum, & Spinæ longæ arcibus, & oppidis littoralibus cum suis districtibus, relaxata mutuo Turcarum consensu Venetorum Reip. Clissa Arce cum cæteris oppidis, quæ ceu in Dalmatia, ceu in Albania durante bello occupasset.

quibus pa- ctis.

Quantum æris & hominum consumptũ in hac ob- sidione.

Insumpsere Veneti in hac celebri obsidione, quæ tribus annis continuata est Nummûm Scutatorum milliones quatuor & amplius, iis expensis exceptis, quibus omnis generis muniτiones comparatæ. Periere militum Christianorum viginti novem millia octoginta octo, Turcarum septuaginta millia; præter rusticorum, & captivorum triginta & octo millia, qui in suffodiendis cuniculis, aggeribusque, & tumulis excitandis operam præstitiite coacti sunt.

Sanctis adscripti Petrus de Alcant. & Magdalena de Pazzis.

Fastis Sanctorum adscripsit Clemens Pontifex Petrum de Alcantarâ Franciscani Ordinis, & Mariam Magdalenam de Pazzis Monialem Carmelitici; nec multo post ipse Pontifex, scilicet die 9. Decembris vivere desiit: Vir singulari morum comitate præditus, & perspectæ probitatis, quam ardenti tum pacis inter diffidentes Principes conciliandæ, tum servandæ Candiæ zelo multis, & luculentis argumentis testatam reliquit; erga suos citra odium, erga omnes ultra votum liberalis, ideoque omnium plausu (quod rarissimæ fœlicitatis in Principatu est) elatus.

Obitus Clementis Pap IX.

Venti-

MVNDI 5723. CHRISTI 1670.

Ventilatis per menses quinque consiliis tandem a Purpuratis Patribus eligitur in Summum Pontificem Æmilius Alterius, a precedente Pontifice dum in extremis ageret factus Cardinalis; ob idque & ipse Clementis nomine insignitus. Vir etsi per multa Curiæ officia exercitus, tenuis tamen nominis, & existimationis, immo tantæ modestiæ ut oblatum Pontificatus honorem sinceris votis renuerit, suffragiis & precibus offerentium pene coactus, ut cum admitteret. *Electio Clem. X.*

Erumpere cœperunt hoc anno primum Messanæ, meditata diu, & iam tunc maturescentis rebellionis semina, cum post repetita molimina Senatus Vrbani in Iura, & Magistratus regios, ille Armorum Duci (cum *Stratico* vocant) res severâ vindictâ reparare nitenti publicâ fronte obsistere ausus est. Coniurarant ex omni Civitatis gradu homines, sub pretextu privilegiorum sese in omnimodam libertatem asserere, sibique putidum *Sectæ* nomen arrogarant; elicito ab omibus iuramento se nulli cuiquam ordini, vel decreto (quod Regis nomine proponeretur) assensuros, nisi re cum sociis communicata ab iisde præstanda approbatione absolveretur; Inde quotidianæ inter Proregem, & Senatum altercationes, proscriptis, & elusis hac petulantiâ iis fere omnibus quæ indemnem Regis authoritatem facerent; Quin immo insolenti temeritate fuerant varii a Senatu carceris, & equulei pœna afflicti, qui de principis reverentiâ loqui vel imposita officia exequi non timuerant. *prima Rebellionis Messanensis semina. Senatus Vrbanus Regi Ministri contrarius cuius i[?] varij Regi ob[?] quemes affligunt.*

Pari impatientis genii æstro coniurarunt in Cæsarem, & Patriam Petrus Co: Zrinius, Franciscus Christophorus Marchio Frangippanes, & Franciscus Comes Nadasti, præcipuæ inter Hun- *Coniurato Hisparor in Cæsarem & Patriam.*

Hungaros Nobilitatis una cum Erasmo Comite a Tattembach Styrios & multis aliis, quibus cum pax nuper a Cæsare cum Turcis sancita minus arrideret, quod ferocis indolis homines bella magis appeterent, sibique vana spe sceptra & principatus pollicerentur, Collatis cum summo Turcarum Viziro consiliis, & repetitis legationibus subsidiis imploratis, rebellionem tandem moliri cœperunt. Delectus habere, arces, & oppida quâ minis quâ armis invadere non destiterunt, usque dum Leopoldus, cuius vitæ iteratas insidias etiam poni curaverant, neglectis quæ eatenus inutiles probabantur adhortationibus eos detineri, & detrudi iubet in carcerem, immissis in Hungariam copiis sub Comite Spancavio, qui & arces recepit, & urbes quæ rebellibus secretò faverant, vel favere meditabantur, terrore & armis compescuit, domito & præsidiis Germanis supposito Regno Hungariæ, quod antea quasi precario Leopoldus administrabat.

quos Cæsar detineri iubet

Levisculo bello conflixere inter se in Germaniâ Episcopus Monasteriensis, & Dux Brunsuicensis lineæ Viserbetanæ, quod hic Vrbem Hoxterensem Episcopo subiectionis Sacramento obligatam, suis sub auspiciis rebellare permitteret. Res vicinorum Principum studiis post disceptationes aliquot armis factas composita est, maxime Reip. Batavorum, quæ Caduceatores suos ad pacem conciliandam destinavit. Non otioso tamen delectu arma sumpsere Principes Brunsuicani; occasione enim captâ Brunsuicum Vrbem ditionis suæ præcipuam (quæ se pro liberâ a multis iam annis gerebat) aggressi, eam ad deditionem, & ad primæ subiectionis statum redegere.

Motus in German.

Vrbs Brũsuicensis Ducibus suis parere coacta.

Insolita aquarum exundatione Danubius, & aliquot circa Viennam fluvii Austriam ita oppresserunt, ut non arbores, armenta, & pagi solum sepulti in aquis remanserint, sed homi-

Inundatio fluminum in Austria & Tyroli.

num

num in eis non exigua multitudo pari ruina interierit: Tirolis Provincia hoc, & alio flagello attrita est, repetitis scilicet Terræmotibus, & eluviis, quibus Oeniponti, Hallæ, & alibi templa, & domus bene multæ corruerunt.

Tumultuatum etiam cùm aliquot Nobilium cæde in Dietis Polonicis, quas Dietinas vocant, quæque ad universi regni Comitia præviæ solent haberi ad eorum delectum, qui in Generali consessu res publicas debent decernere. Manifesta erumpebat cum publicæ pacis periculo multorum invidia in Regem, qui cum gentilis foret inexpectatò successu ad solium evectus lippis oculis a multis videbatur. Ratihabitum tamen est annitentibus sanioris mentis proceribus Regis matrimonium; & sancita cum Moschorum Duce pax, cui rebellantes Cosachi non solum bellum indixerant, sed etiam arce Astracanâ iam aut captâ, aut in rebellionis societatem cum adiacentibus Tartaris tractâ damna potiora minabantur. *Tumultus in Polonia* *Pax Polonor cum Moschis.*

Exorta est in Provincia Novempopuloniæ in Gallia popelli seditio ob graviora tributa, sed facili a regiis copiis negotio repressa est, cæde eorum secutâ, qui tumultus, & inobedientiæ auctores fuerant. *Seditio Novempopuloniæ in Gallia.*

Obiit in Dania Fridericus nominis III. Rex variâ fortunâ exercitus, nec eiusdem fortunæ aut favoribus, aut iniuriis impar, quippe qui atrocissimum bellum sibi à Svecis illatum viriliter sustinuit, ob idque hæreditariam familiæ coronam a Statibus regni consecutus est; & pacatus nullis se florentis vitæ vitiis passus est labefactari. Homo ingenio mitis, & religioni ultra Principum curas addictus, cuius rationes, & momenta crebris lectionibus scrutabatur, sæpius auditus dicere si suâ meliorem novisset, eam se regno etiam contempto secuturum; hoc uno infœlix quod mentis dubiæ scrupulos nemo Catholicus absterserit. Successit ei filius Chri- *Mors Friderici III Regis Daniæ.* *cui succedit filius Christianus V.*

Christianus nomine, Quintus.

Mors MunKii, Angli. Fatis item in Angliâ concessit qui supremus olim armorum Præfectus Munkius, hoc nomine famosus, & bene merens quod Regi Carolo, & fratribus à cæde Patris exulibus viam ad regnum repararit. Maius forsan quam quod ipse Carolus putaret ex hac Munkii morte damnum expertus est, dum neglectis quæ prius fœdera eius consilio inierat, servabatque, vicinis Gallis quin in Belgio proficerent, immo fomenta ministravit; unde glisente inter victorias ulteriorum acquisitionum ambitu, res sensim eo devenit, ut Europæ totius bello immersæ status hodie defleatur. Obstetricari credita est huic Caroli mutationi eiusdem Soror Philippi Aurelianensium Ducis coniux, quæ dum Rex Ludovicus specie lustrandorum regni limitum in agrum Bononiensem pervenit, in Angliam traiiciens, quasi fratrem visitatura, eius animum ad nova consilia adduxit.

Vnde Carolus Angliæ Rex animum mutarit.

Mors Ferd. II Ducis Etruriæ. Decessit Florentiæ Ferdinandus II. Magnus Etruriæ Dux; eique successit Filius Cosmus nomine III. is qui varias Principum aulas peregrinando lustrarat.

Molimen de reducendo Rege Alfonso in Lusitaniâ. Tentata ab aliquibus libertas Alphonsi, Regio Lusitaniæ throno exturbati, quem Vlissiponem reducere, turbasque ob id excit re satagebant. At molimen exilio coniuratorum punitum est, neque infecta Alphonsus in suo Angræ carcere perseverare coactus est.

Carol. IV. Dux Lotharingiæ ditione privatus. Carolus IV. Lotharingiæ Dux quod contra initos cum Ludovico Rege tractatus copias aleret, crederetur que nova in eum moliri, a Marchione Forillio regis iussu pene Nanceii interceptus die Augusti 26. ignobili se fugâ surripuit, occupatâ armis Gallicis repentinâ invasione Lotharingia, quæ nec ipsi Carolo, nec hæredibus eius hactenus restituta est.

Mors Franc. Princ. Lotharingiæ. Viennæ in Austria die 27. Ianuarij decesserat Franciscus præfati Caroli Ducis frater, vir per omnia

omnia probatæ pietatis, qui tamen novercantem ubique fortunam expertus est, primum S. R.E. Cardinalis, & Tullensis Episcopus, postea renunciatâ purpurâ & Clero, Claudiæ Consobrinæ Conjux, & Caroli V. Ducis Lotharingiæ Pater.

Cosacki Turcarum auxilia poscunt in Polonos.

Interna Polonorum dissidia Turcam Christianorum turbationes in eorum damna convertere intentum excivere, ut inquietæ Cosacorum Genti se adiutorem, & rebellionis defensorem polliceretur. Isti malo Dorosenski genio seducti in Regem, & Remp. moliri non desistebant, acri tamen Ioannis Sobieski zelo semper retusi, qui tunc summus Regni Mareschallus, ad tronum postea elatus est. Vizirus à Dorosensko evocatus sese cum exercitu versus Poloniam movet; sed Rege Michaele cum Equitum millibus sexaginta occurrente, res legationibus primum tractata, deinde ad novas Aulæ Ottomanicæ turbationes sine sanguine composita est. Delusus suâ spe non dumtaxat fuerat Dorosenskius; unde cum ab armis non abstineret a Regii exercitus Ductore Havinsko deletus est.

Dorosenschius Cosackorum Dux victus.

Dux Mantuæ fit nuptiis suis Vastallæ Dux.

Nupsit hoc anno Ferdinandus Carolus Mantuæ Dux . . . . Vastallensi urbisque, & ditionis totius investituram hoc matrimonio a Leopoldo Cæsare accepit, annitente præsertim Eleonorâ Imperatrice, quamvis altera superesset Mariæ Soror, quæ postea Vincentio Principi Gonzagæ sociata, ducatus partem æquo iure sperare debuisset. Grandi tamen fœnore iure suo Vincentius ad tempus privabitur, si decedente improli Ferdinando ipse utrumque principatum aliquando habiturus est.

CAPVT VIII.

DECAS OCTAVA.

Ab Anno Christi 1670. ad 1680.

MVNDI 5724. CHRISTI 1671.

P. Nitardus Romæ Hispan. Orator.

ROmæ Hispanicæ Coronæ Orator apparuit Everardus Nitardus, qui quod Reginæ Regnum moderantis favore immodico uti visus esset, Aulæ Magnatibus exosus factus, & collatum magni Inquisitoris munus coactus relinquere tandem a Reginâ legationem exercendam obtinuerat. Res diu in ancipiti Pontificis animo versata est, sed perspectâ constanti Reginæ voluntate Everardum promovendi, eum Pontifex Archiepiscopum Edessanum *in partibus* primum, postea annitente eadem anno sequenti S. R. E. Cardinalem renunciavit.

Quinque Sancti Canonizæ.

Quinque Beatorum Apostolos, quos solemni ritu Sanctorum numero ascripsit, auspicari Pontificatum suum voluit Clemens X. Hi fuere Caietanus Thienæus, Philippus Benitius, Franciscus Borgia, Ludovicus Bertrandus, & Rosa Limensis; qui omnes insignium quatuor Ordinum, quos viventes voverant, plausibus, & festivis pompis elati orbem Christianum sanctiori lætitia impleverunt.

Motus in Dalmatia compositi.

Sancita inter Remp. Venetam, & Mahumetem Pax non levibus simultatibus agitata est in finibus Dalmatiæ & Bosniæ, qui cum incertis dominis furente bello paruissent, difficili iudicio legitimo Principi adiudicabantur. Irrupere mutuis incursionibus utriusque subditi in adversas provincias, parumque abfuit quin sedatum incendium recrudesceret. Ast tanto

san-

ſanguine parta quies alternâ patientiâ ſolidatur, peculiari tractatu habito ſub tentoriis die Oct. 24. ubi poſt iterata iurium examina deciſæ ſunt communi conſenſu controverſiæ, quæ hoſtiles incurſus exciverant.

Exorta eſt Meſſanæ Popularium Seditio adverſus Nobiles, quorum varias domos, & palatia flammis donarunt, quod eos crederent avaris queſtubus frumenta (quorum cariorem annonam probabant) alio divertere. Rei occaſionem nactus Armorum Regius Præfectus (hunc *Stratico* vocant) populares ſovet adverſus Senatum, quem in Regis auctoritatem attentare ſuprà dictum fuit: Aſt inſurrectum eſt a Nobilibus in Præfectum qui fugâ ſibi conſulere coactus eſt: Aucta annonæ caritas à Prorege Neapolis, qui frumenta Meſſanam invehi prohibuit, unde Senatus armatis navibus Claſſiarios aliquot mittit prædatum in Calabriam, & ubicumque potuiſſent, quorum & integræ defectionis timore promiſſa frumentorum copia eſt. Hic iterum rememoratâ, iterum populus in Nobiles quaſi publicæ Calamitatis Auctores, vel complices inſurgit, tentatâ cæde *Iuratorum*, quorum officio huius copiæ cura incumbebat. Repulſi a Nobilibus Populares aliquot eorum domos iterum ſuccendunt, freti maxime Præfecti incitamentis, & præſentia, qui animos iis addebat deleturus hunc Nobilium, & Senatorum Ordinem, aut eos ſaltem prohibiturus a gubernatione Civitatis, in quam regiæ auctoritati adverſantes ſeſe uſurpatâ poteſtate, iamdiu intruſerant. Requies tandem conciliata eſt pactis aliquot articulis inter utroſque, quibus ab officio preſentes Adminiſtri arcebantur, novâ inductâ regiminis formâ. & maxime impetrato Proregis Lignii Principis in civitatem ingreſſu, qui Panormi hactenus morabatur, & cuius nota indolis Clementia faciliorem animorum conſenſum promoveret.

Nova Meſſanæ ſeditio.

Annonæ caritas diſſidiorum cauſa.

Pax inter Senatum & Popu.

Nec

Nova Seditio, & domorum incendium

Nec sic tamen Seditiosorum ira deferbuit; Die enim 11. Aprilis, in quem secunda Sanctioris Hebdomadæ feria incidebat, suspicione iniectâ Præfectum nova moliri, maxime quod milites Hispanos ad propugnaculorum Vrbis præsidium intrudere vellet, tumultuari denuo Nobiles cœperunt libertatum, & iustæ defensionis prætextu; unde & renovata domorum ipsorum incendia, quas Populares Præfecto velut plebis contra Senatum fautori, adiuncti flammis dederunt. Exilio, & bonorum iacturâ mulctati plures è nobilitate quos Præfectus id poscentibus popularibus proscripsit, insignitis *Merlorum* nomine, qui regiis partibus favebant, & *Maluizorum* titulo, reliquis & maximè Nobilibus, qui pro urbis (ut aiebant) privilegiis, & libertate nitebantur. Finem tandem tot discordiis, quarum horror numquam sedatâ fame crescebat, attulit Proregis Lignii in Vrbem adventus die 3. Maji, qui largâ frumentorum copiâ advectâ, revocatis quos Præfectus exulare coegerat, & eliminato ipso Præfecto velut seditionum, & tumultuum fomite animos utriusque partis sedavit, mulctatis solum aliquibus ex ordine Nobilium, qui nova moliri post statutam pacem attentarunt.

Exulare mihi Nobiles coguntur.

Vilè paras Proreps Ligni, s.

Co. Zrinij & sociorū rebellium mors.

Tandem post inutiles questus, & mendicata a variis Principibus officia queis mortem deprecarentur, coniuratæ rebellionis pœnas ultimo dedere supplicio Viennæ Franciscus Comes Nadasti, & Neostadij Petrus Comes Zrinius, & Franciscus Christophorus Marchio Frangipanes die ultimâ Aprilis. Diluere tamen proditionis, & perfidiæ præteritæ infamiam christiana & constanti mortis acceptatione, ad quam se humili pœnitentiâ præpararunt. Cæsus iis ense carnificis iugulus, & bona fisco devoluta, quæ tamen hæredibus pietas Cæsaris, exceptis arcibus & locis munitis (ne iis ad novam defectionem uterentur) concessit. Dilatum

christiana & cōstans.

Eras-

Erasmo Comiti Tattembachio per aliquot menses supplicium, ob natam cum Brandeburgico Electore controversiam de aliquibus feudis, quæ sibi hac morte devolvenda præsumebat. Post hæc Leopoldus antiquum regni statum mutavit, suppressis Palatini, Iudicis Curiæ, Banni, & aliis officiis, quorum auctoritate, & reverentiâ aut cœpta, aut promota fuerat rebellio. Repetita per totum Regnum ab hæreticis templa quæ isti Catholicis eripuerant: & quod Sectarum Administri, quos *Prædicantes* vocant, de Cæsaris dignitate, & Iustitiâ obloquerentur, è regno facessere iussi sunt, Arcesque Cassoviæ, & alibi excitatæ, quibus lubrica Gens fidem suam contineret.

Status regni Hungariæ mutatus.

Directus a Cæsare Lutetiam Comes Vindisgratz, qui Regem Ludovicum eo officiis suis adduceret ut ereptam restitueret Carolo Duci Lotharingiam, maxime quod nuper solemni Epistolâ Ratisbonensibus Imperii comitiis scriptâ testatus esset se nihil sibi hac invasione arrogaturum, immo Cæsari ipsi spopondisset non ultra Hebdomadas aliquot hanc se restitutionem dilaturum. Res tamen tota inter promissa, & officia substitit; Comesque domum redire otiosus Orator coactus est, Duce interim Coloniæ Agrippinæ protrahente vitam inter ea Principis exulis incommoda, quæ tamen eius animum à novis molitionibus non absterrebant.

Repetita ab Cæsare Carolo Duci Lotharingia, sed frustra

Orta inter Electorem, & Coloniensem Civitatem dissidia grande prope bellum in Germania suscitarunt, Electore Regis Ludovici arma & patrocinium, Civitate iuris & libertatum suarum vindicem Cæsaris & Imperii Ordines deposcente. Rumorum Auctor Vilelmus Furstembergius, publicâ (quod rarum in Germano Principe) fide Gallis devotus, qui sibi inter has turbationes Electoratus successionem aucupabatur, inclinante præsertim Electore ad

Dissidium inter Electorem & civitatem Colonien.

Vilelmus Princeps Furstembergius Gallis devotus.

volun-

voluntatem eum sibi successorem deligendi. Ast utrumque Cæsaris operâ interceptum est; immissis enim copiis sub Marchione Granensi vetitus tunc est Elector Civitatis libertate abuti, indeque prohibitus ipse Furstembergius a consequendâ dignitate, quamvis & Electoris expresso consensu, & acrioribus molitionibus res quasi jam acta esset.

Turcæ in Poloniam ubi Kamenecium obsident, & capiunt.

Distractus exteris negotiis non dissuasus fuerat anno præterito Vizirus a fovendis rebellibus Cosachis; unde hoc anno reversus in Poloniam cum ingenti exercitu obsidet primum, & incuriis ad defensionem Polonis, tandem Camenetium capit die 27. Augusti; indeque Vsiatinum, & obsecundante cœptis fortunâ obsidione Leopolim cinxit. Nec tot damnis affecti tandem Poloni expergiscerentur Sinonia arte Vizirus iis pactis tractatus obtrudit, non veritus tamen deposcere ut integræ Vcrainæ, Podoliæ, & Borussiæ sibi provinciæ concederentur. Quid facerent Poloni vatinianis odiis a communi salute procurandâ abstracti? Quod nefandum dictu est. Provincias pacto tributo redemere,

Tributo Poloni pacta a Turcis redimunt.

probrosaque pace tunc sunt temporis mercati, ne ulterius armis vapularent; iis prostitutis & derelictis in manibus Barbarorum quæ ipsi cæpissent, tota scilicet Podolia.

MVNDI 5725. CHRISTI 1672.

Respubl. Hollandiæ pene a Ludov. Galliæ Rege deleta.

Meditatum aliquot annis bellum in Batavos Rex Ludovicus orditur tribus exercitibus, in quibus centum viginti millia militum stipendia merebant. Vrbe Traiecto, quam primam Ludovicus occupare destinarat, ob difficultatem obsidii præteritâ cis, & citra Rhenum Vesaliam, Buricum, Orsoyum, Emmericum, Reez primo insultu terret & recipit præsidiis retentis. Prima Rimberga iusto conatu tutari se au-

sa

sa levi negotio subigitur; inde Duisburgum Vltrajectum, Zutphania, Arnehemium, Neomagum, Gravia, & alia minoris momenti oppida, tam rapido victoriarum cursu, ut Batavi de dedendâ Regi Republicâ cogitare, & tractare cœperint, a deditione hoc uno deterriti quod immodica nimis, elatus tanto successu Rex ambiret.

Rhenum natando traiicit Condeus cum exercitu.

Audaci cœpto Condeus Princeps Rhenum traiicere nutantibus equis, oppositumque littus servantibus Batavorum copiis (quas repentino fundit impetu) & tentat & perficit, aperitque sibi viam ad Schenchianæ Arcis obsidionem. Hanc situ, (ut pote quæ aquis quasi undequaque circumfusa) & generis omnis munitionibus defensam solo 24. horarum spatio subigit, vulnere, quod tunc in manu excepit, probante quod tot stupenda non præter humanis auxiliis sed hominis manu efficerentur.

Arcem Schenchianā recipit

Elector Brādemb. Gallis infensus reprimitur.

Elector Brandeburgicus quod Ludovicus Rex Vesaliam ditionis suæ licet Batavorum præsidio munitam subegisset, ei hostis efficitur, ducto Rhenum versus 25000. militum exercitu; sed intempestivo conatu acri per Turrenium vindictâ represso iterum aut amicos, aut impotens sequestrem esse cogitur.

Navale preliū ad Angliæ littora.

Vocati a Gallis in Belli societatem Angli cum Batavis navali certamine contendunt, Iacobo tunc Duce Eboracensi, & Comite Estreo fœderatarum Classium ex una parte Archita lassis, & Adriano Ruitero idem super Hollandos munus obeunte. Acri utrimque ardore mense Maio ad Angliæ littora certatum est, & ob æquales animos, viresque pari ferme utrimque iacturâ discessum, nisi quod Angli plures e Nobilitate cæsos numerarint.

Ep. Monasteriens moves in Batavos.

Bernardus Monasterij Vestphalorum Episcopus ob novas simultates, & non antiquata iura, quæ nomine Ecclesiæ suæ pretendebat, fit Batavis infensus, ob idque eorum hosti Ludovico fæde-

fœderatus propriis copiis aliquot oppida velut primi occupantis prædam sibi attribuit, quæ paulo post tamen mutato fortunæ cursu deserere coactus est.

Fratrum De Vith cades. Seditioso plebis tumultu Hagæ Comitum fratres Cornelius, & Ioannes De Vith trucidantur, quod auro Galliæ corrupti, pessum ire omnia (ii quibus maxime publici regiminis cura incumbebat) permittere crederentur. Pari seditione aliis in locis eorum clientes, & amici sublati sunt; evecto eadem plebis conspiratione

Vilelmus Auriacus Armorum Præfectus ad supremam Armorum Præfecturam Vilelmo Henrico Principe Auriaco, cuius ab avitâ dignitate depressionem enecti curaverant.

Narden frustra obsides. Auriacus novo Reip. decreto *Statholder* factus (sic status arbitrum, & summum Moderatorem vocant) Nardensem Vrbem formatâ obsidione recipere aggreditur, sed illato a Luxemburgico Duce Vrbi subsidio, impetitus non sine sanguine re infectâ discedit. Idem experi-

& Carloe Vrim. tur apud Carloreum, quam Vrbem, quod presidio suo destitutam crederet, pariter aggressus est; sed primo obsidionis die eruptione ab obsessis incredibili animi ardore in eum factâ, turbatus, suadente etiam tempestatis rigore, quæ iam in hyemem declinabat, iterum inutilis tentamenti dolore, vel pudore affectus, cæptum inglorius deserit.

Borri Heresiarcha abiuratio. Romæ solemni execratione deliria sua eiuravit Hæresiarca Iosephus Borri, qui anno præterito captus in Germania, ubi hæreses suas disseminabat, & a Cæsare traditus Pontifici, post salutares pœnitentias, & exhortationes, ad sanam resipiscens mentem, tandem ut vanitates suas abiuraret adductus est. Cæsaris Leopoldi in eum pietas a Pontifice obtinuerat, ut eius vitæ, quamvis scelerum multorum complici, parceretur; servatus ideo quod multo meliora ad corporum salutem Medicus ministraret, quam quæ ad animarum sanctitatem solidâ

lidâ Apoteosi sibi Paraclitus propinarat.

Ingenti Terræmotu Ariminensis in Æmiliâ civitas nutavit, multæq; domus in eâ aut excussæ aut labefactatæ sunt die Aprilis 14. sub satiscẽtium domorum ruinis periere homines quasi centum, totidemque sauciati; sed occultâ infectione putidus aer multo plures corrupit, qui secutis postea ægritudinibus obiere. *Terræmotus Ariminensis.*

In Genuensium Remp. conspiravit Raphaelinus a Turre ejusdem Nobilium unus, & vano ductus prætextu novam, quam antiquam vocabat, regiminis formam in eam inducendi. Rem contulisse cum Carolo Emmanuele Allobrogum Duce creditus est, qui tunc ob finium sæpius agitatam controversiam in Genuenses movebat. Brevi molitionum periodo Turrius fortunam suam circumscripsit; In primo enim ingressu interceptus, cum irruptionem in ditiones Reip. aliquot fautorum manu stipatus tentaret, vix sibi fugâ salutem paravit. Sed majore conatu Dux in Genuensium fines ingressus post multas inter utriusque copias concertationes, locorumque reciprocam expugnationem, tandem pacem redintegrare coactus est, iubente potius quam suadente Rege Ludovico, qui rerum arbiter a Genuensibus quæsitus absolutâ auctoritate pacis articulos, eosque utrique parti observandos sub indignationis suæ offensâ præscripsit, mancipatis dein sibi copiis, quæ utrique militaverant. *Coniuratio in Rep. Genuensi, & eiusde bellum cum Duce Sabaudiæ, sedatum a Rege Galliæ.*

Rebelles quorum multitudini parcitum in Hungariâ fuerat sola Antesignanorum nece, sub Balassio comite Vrbem Kalò intercipiunt, enecto non solum Germanorum præsidio, sed Catholicis omnibus qui in Vrbe reperti sunt. Quod tunc absentes Cæsaris copiæ non obsisterent, latè miscent rapinas, & incendia, freti maxime Abaffii Transilvaniæ Principis auxilio, qui Cæsari & Catholicæ religioni *Noui motus in Hungaria. Rebelles aliquot urbes capiũt.*

pariter infensus, fidei & regni ruinas toto virium annisu promovebat. Iis deditur seditioso aliquorum Civium consensu Esperesia Civitas; quibus initiis in spem adducti alias Vrbes in rebellionis partem transituras, vulgatis in Cæsarem famosis libellis animos, & fidem corrumpere satagunt. Sed immissis ab inferiore, (ubi hactenus diverterant) in superiorem Hungariam copiis non solum recepta est Esperesia, & frenatæ aliæ Vrbes ne in rebellium potestatem venirent, sed istis Varadinum usque Turcicæ ditionis retrusis, aliquot etiam loca Transilvano eorum fautori sunt erepta, quæ, nisi a fovendis rebellibus abstineret, spes redimendi præcludebatur.

à Cæsareis copiis retrusi.

Diem clausit Viennæ in Austria Margarita Leopoldi Cæsaris coniux, de eo bene & Imperio merita, quibus Ferdinandum Venceslaum anno 1667. pepererat, nisi sequenti immaturus obiisset. Reliquit tamen Mariam Antoniam filiam, quæ anno 168?. Maximiliano Emmanueli utriusque Bavariæ Duci & Electori nupsit.

Mors Margaritæ Imper.

MVNDI	CHRISTI
5726.	1673.

Hispani quod proximus iis arderet Æucalegon vicinis Belgio Batavis suppetias ferunt; sed ducto Bruxellas versus a Rege Ludovico exercitu auxiliares copias revocare Montereius Comes Belgii Prorex cogitur; properante tunc ad obsidendum Traiectum Rege, quod post dies 13. strictæ obsidionis in deditionem recipit.

Hispani à favendo Batavis revocantur.

Cæsar item Leopoldus quod vicina Ludovici Regis arma non indemnes Imperii provincias minarentur, & ipse Batavis consentit auxilia, tractoin Belli Societatem Imperio, quod in Ratisbonensibus Comitiis Regi velut alienarum

Cæsar & Imperij Comitia bellum. Gallis denunciant,

rum ditionum invasori, & pacis impotenti iurato fœdere bellum indicit. Ludovicus ideo, & quod Lotharingi, ob novam imperii declarationem sibi pristinam libertatem pollicentes tumultuarentur, eo contendit; indeque in Alsatiam; ubi Colmarium Sceleſtadium, & reliquas urbes (quæ vulgo nomine Imperialium audiunt) subigit, occupatâ interim per Marchionem Rupefortium Trevirensi Civitate, & immisso in Franconiam Turrenio, qui adventantem Cæsaris exercitum aut debellaret, aut moraretur. Sed Comes Montecuculus Cæsarianorum Dux ad Herbipolim Gallos, aut fractos, aut elusos primo citra Rhenum regredi coegit; hinc Proceribus Imperii qui eis faverant ad Cæsaris partes reductis Principi Auriaco unitus Bonnam Coloniensis Præsulis arcem primariam expugnavit; & reliquam eiusdem Electoris ditionem recepit.

Quibusdam Civitat. Imperial. Alsatiæ, & Treviris, sed citra Rhenum retruditur. Cæsarei Batavis uniti ditionē Coloniensem recipiunt.

A fœderatis Gallis, & Anglis ne dumterriti Batavi classem per ostia Tamesis in Anglos immittunt, ubi quædam littoribus vicina diripuere. Ast Britones sub Roberto Principe Palatino in mare egressi, & Gallis uniti, bis & ter cum Architalasso Ruitero confligunt, pari ubique ardore, & damno, post quæ Rex Carolus suorum iussu plusquam consilio Batavis reconciliatur.

Navalis pugna triplex, & Pax Anglorum cū Batavis.

Ludovicus a fœderatis suis destitutus omnia quæ Batavis oppida eripuerat retentis solis Traiecto, & Gravia deserit, retractis non sine periculo præsidiis, quæ tamen ex Vrbibus bellicas omnes munitiones, & ingentem pecuniarum vim titulo redimendi excidii emunxere. Apparatus quoque navalis intermissus est minuendi causa dispendii, littoribus fidei, & custodiæ populorum creditis.

Rex Batavis 32. oppida restituit.

Hispani in Cathalaunia non infelici Marte adversus Gallos repugnarunt, deductis eo

Mars Hispan faust in Cathalaunia,

 vete-

veteranis copiis quæ in Lusitania iis militarant; unde a Rege Ludovico eo pariter immissus est Sciombergius, qui & ipse Lusitanis militans pari singularis gloriæ famâ arma tractaverat.

Raptus Principis Furstembergij. Pacis Coloniæ Agrippinæ tractari cœptæ spes evanuit raptu Vilelmi Principis Furstembergii. Is Ludovico Gallorum Regi plus æquo devotus, qui contribulibus Germanis favere debuerat, eos a Cæsare avertere satagebat. Coloniensi Episcopo (cuius rerum erat Administer) pridem Auctor ut ditionis suæ oppida Regi Ludovico parandis in Batavos munitionibus concederet, tunc Coloniæ Principum Ministris, qui ad pacem conciliandam convenerant, suasor ne bello adversus Gallos cœpto faverent. Vnde eum, & ingens pecuniæ pondus, quam postea ut suam Rex repetiit, efferri per armatos milites Cæsar imperavit.

Prorex Hungariæ ob severitatem abdicatur magistratu. Quod in Hungariæ regno summus Teuthonicorum Equitum Magister Ioannes Gaspar Ampringhensis (quem Cæsar Proregem, & rerum administrum anno præterito constituerat) duriusculè in hæreticos animadverteret, & severiori cilio regeret populos, succlamantibus istis Cæsar cœptum tenorem suspendit abdicato proregi magistratu; unde rebelles qui anno elapso malè habiti hoc mutire altius non audebant de pace cum Cæsare conciliandâ per Comitem Bargozium agere cœperunt; quamvis ad optatum exitum ob novas turbationes res nequiverit adduci.

Legatus Ducis Moschou. ad Pontif. Insolito humanitatis officio legatum ad Summum Pontificem destinavit magnus Moschorum Dux grandia pollicitus in rei Christianæ favorem contra Turcas, maxime se promptum offerens Polonis Belli socium in eosdem repugnantibus. Sed quod Cæsaris titulum Duci suo a Pontifice dari præsumeret, irritus, & irritatus Legatus Româ re infectâ discessit.

Poloni Moschov. Eandem armorum unionem Polonis ipsis Mo-

Moschus per singularem Legatum obtulerat, quæ intempestivo contemptu fuerat a regni Ordinibus reiecta. Sed Turcis pactum tributum poscentibus, & propter gentis verecundiam id negantibus Polonis, iterum ad arma deventum est Rege Michaele se copiis Ducem præstante, & pacis novæ spernente pacta, quæ hostis offerebat. Inde eductus est exercitus, & Ioannes Sobieski Summus Regni Mareschallus jam cum aliquibus copiis ad recipienda aliquot loca præcesserat; cum Rex Michael fatis cedere coactus est: quo tamen nihil cœpta remorante, & tractis in Polonorum Societatem Valachiæ, & Moldaviæ Principibus, clade ingenti & quatuordecim millium strage Turcæ prope Coczinum attriti sunt, reliquo exercitu ad Tyræ fluvii (vulgo Neister) transitum novâ internecione deleto, ubi partim mersi, partim confossi quinquies mille alii perierunt. Recepta Coczinensis Civitas, & Camenecium obsessum, sed quod iam immitis tempestas, & proxima de Regno constituendo, eligendoque Rege Comitia alio animos avocabant re infectâ discessum est.

auxiliares respuunt.

Regis Michaelis obitus.

Insignis Turcarum clades ad Coczinum.

Iacobus Dux Eboracensis Caroli Britannorum Regis frater non incertâ etsi non publicâ Religione Catholicus Mariam Eleonoram Alphonsi IV. Mutinæ Ducis filiam in uxorem recipit; res tamen irarum plena Regni ordines in *Parlamento*, ut vocant, congregatos adduxit, ut importunis officiis Regem adigerent ad revocandam eam, quæ Catholicis concessa pridem fuerat, libertas fidem suam profitendi, immo exilio, & Officiorum iacturâ mulctandi eos qui alienam ab Anglicâ religionem sectarentur, quo factum ut multi præcipuæ etiam Nobilitatis viri ex Angliâ discesserint.

Iacob. F. Eboracensis Dux Eleonoræ Estensi nubit.

Catholici ab Anglia eliminati.

Coniuratum est in Lusitania in Regem, regiæque administrationis formam ab aliquot Proceribus, qui moliminum suorum insolen-

Coniuratio in Petrû Lusitanici regni administrû

tiam morte anno proxime sequenti luerunt. Intereà Rex, ceu Regni Moderator (a Regis enim nomine, quamdiu Alphonsus frater supervixit abstinuit semper) convocatis Regni Ordinibus adversus seditiosos poposcit auxilia, quæ ei etiam concessa sunt, obtinuitque ut filia, quam unicam tunc temporis habebat pro legitima Regni hærede ab iis agnosceretur.

Nuptiæ Cæsaris cũ Claud. Fœlicita. re, Oenipontana.

Ad secundas nuptias transiit Leopoldus Cæsar cum Claudiâ Fœlicitate Ferdinandi Caroli Archiducis Oenipontani filia, cum qua tamen vano fœlicitatis omine breve, & sterile matrimonium duxit.

Noua rebellio Drepani in Sicilia.

Nedum Messanenses a præteritis seditionibus quieti vivebant, tumultuante semper repetitis, etsi minus apertis molitionibus Senatu in regios Ministros, quin immo Drepanenses hoc anno novam rebellionem orditi sunt, eo discrimine quod Messanæ Nobiles, Drepani Populares in regis auctoritatem insurrexerunt. Immissus in eos a Prorege Lignio triremium Siculārum Præfectus Baionensis Marchio cum copiis aliquot, quarum terrore adducti Drepanenses Hieronymum Fardellam Seditionis Auctorem in eius manus tradiderunt, qui eum morte mulctavit, damnatis ad triremes viginti aliis, qui præcipui inter cœptæ rebellionis complices numerabantur.

repressa.

Dissensio nis semina inter Regẽ Ludou. & Rep. Genuensem.

Excitati in mari Ligustico vapores cœperunt, qui in nebulas primum mutati, inde conversi in fulmina Vrbi Genuensi excidium attulere. Navis Hollandica ex eius portu egressa non longe inde Gallicam prædata est, vigente inter Regem Ludovicum, & Batavos bello, quod his offensionibus locum præbebat. Questus est Ludovicus navim hostilem arma, & munimenta bellica Genuæ providisse sibi, quæ Respub. divertere potuisset, maxime in Regis subditos destinata; unde & triremis una eiusdem Reip. a decem Galliarum triremibus capta

Massi-

Massiliam abducta est. Dum de pace concilianda per Oratorem Genuensem apud Regem Ludovicum agitur, novo accidit casu ut aliæ triremes Gallicæ circa Genuam velificantes, navem unam Anglicam prope urbis propugnacula in anchoris stantem offenderent, quam dum hostili licentiâ subigere satagunt, explosâ a vicino propugnaculo tormenta bellica ius agili in gratiam obsessæ navis tuentur, & triremes Gallicas se subducere cogunt. Istæ abscedentes navigia aliquot Genuensium in vetitæ prædæ vindictam secum rapiunt; sed nec sic Regis iræ satisfactum, qui novâ indignatione fervens Reip. extrema omnia minabatur, nisi destinata aliquot Nobilium legatione pro pace, & veniâ exorandâ tandem Rex precibus, & obsequiis Reip. maximeque Caroli Britanniæ Regis interventu placatus defervesceret, ingruentibus aliunde bellis, quæ arma distrahi non suadebant.

MUNDI 5727. CHRISTI 1674.

Ludovicus Galliarum Rex conventis secreto fœdere Helvetiis ne suppetias ferrent, & immisso in Cæsarianos Turrenio, qui eos item a succurrendo provinciæ distineret Comitatum Burgundiæ mense Maio invadit, & breui Hebdomadarum cursu eius paucæ oppida, quorum muri necdum integre è pristinis ruinis emerserant, vi & metu subigit. *Rex Lud Burgund. occupat.*

Turrenius Cæsarianis obvius ad S. Sequanum in Palatinatu cum eis æqua pugnâ decertat: Sed eos prope Francofurtum aliquanto durius habet; unde tota Electoris Palatini ditio misere prædis Gallorum militum diripitur, recipientibus se in silvas incolis cum uxoribus, & liberis unde vicissim in Gallos sæviunt. Ob eam regionis vastationem, eò quod indignam Nobili Duce crederet Carolus Elector Palatinus, misit ad *Cæsarei male a Turrenio habiti.* *Palatinatus diripitur.*

Eleктorad singulare certamen Turrenium provocat. Turrenium, qui eum ad singulare, inter utrumque, certamen provocaret, sed Turrenius detrectato duello victorum privilegio uti perrexit.

Io. Casim. SobiesKi Rex Pol. Die 20. Maii Polonorum Comitia Ioannem Casimirum Sobieski Coczinienſi victoriâ illuſtrem, & tunc ſummum Regni Mareſchallum Regem ſalutant, elato ſub finem anni præteriti Rege Michaele qui vix duobus annis regnarat.

Sciëberg. in Catalaunia victus. Continuo arriſit Hiſpanis ſucceſſu bellum in Catalauniâ, ubi nedum Sciombergius cunctando reſtituit rem, quin & ipſe prælio victus amiſit exercitum, bis mille aut cæſis, aut in poteſtatem hoſtium adductis, reliquis fugatis. Victoriæ pretium ceſſit Hiſpanis Belgardia non ignobilis Civitas, obſidione coacta ad priores dominos redire; omniaque pro Gallis conclamata, ni ob novam Meſſanenſium defectionem copias abduci alio neceſſe fuiſſet.

Meſſanenſium ſeceſſio à fide Regis Catholi. In apertam tandem ſeceſſionem ab Hiſpanici Regis fide ruit poſt iteratos, alibique deſcriptos, tumultus Meſſanenſium Civitas, explicatiſque rebellionis vexillis ſe extero Principi dedidit. Laborare inteſtinis diſſidiis pergebant Nobiles, & Plebei, iſti regiis Miniſtris illi faventes Senatus auctoritati quam violentis præſumptionibus plus æquo imminutam iactabant. Accidit ut quodam die quem a ſacrâ Epiſtolâ dictum feſtivis pompis celebrabant pictura publice expoſita cerneretur, in eaque ad *Qua occaſione.* Regis Catholici pedes duo ſimulacra cum hac epigraphe: *Cadit Falſitas*, *Surgit Veritas*, Quod hac falſitate ſugillari crederent aliqui Armorum Præfectum velut detritis machinationibus oppreſſum iacentem, obmurmurare primo cœperunt, dein inſultare ei qui picturam expoſuerat, minati domui excidium, niſi ea feſtine occuleretur. Adverſam tamen offendere aliorum multitudinem, quâ ut rei bene actæ gra-

gratulantes minas minis retuderunt; brevi partium studiis dissidio ad civilis internecionis periculum adducendo, nisi auctoritate Senatus animi tunc sedarentur. His auditis Prorex Baionensis Marchio qui tum Panormi morabatur, ad sensum priorum qui murmuraverant interpretatus picturam, expositorem eius tradi iubet in carcerem, quo cum ab. Armorum Præfecto insigni strepitu raperetur, tota Civitas gravi ob id indignatione succensa, pro libertate captivi orare primum Armorum Præfectum, dein quod gratiam negaret, vim adhibere statuit. Præfectus quo se contra seditiosos tueretur armis, & militibus repleri Palatium suum imperat, eoque vocari Senatum, quem quasi Seditionis auctorem durioribus verbis obiurgatum dimittit: sed famâ prius per Vrbem dilatatâ Senatum in Palatio a Præfecto vocatum, mactandum iri, cæco impetu seditiosi in illud convolare cœperunt, iamque vim inferre meditantur, cum eius timore Præfectus novas copias ex Arcibus eductas ad se vocat, omnisque generis etiam tormentorum æneorum apparatu se suosque in palatium receptos munire satagit. Senatores quasi ex hoc sibi & urbi metuerent exitium, iubent æris campani sonitu populum ad arma exciтari, ipsique per urbem equitantes, idem hinc precibus, hinc iussionibus urgent; post quæ ad palatii obsidionem accincti versus illud progredientes militares Præfecti copias offendunt, cum quibus congredientes è suis aliquos occisos amittunt, sed longe plures è regiis militibus trucidant. Palatii obsidione cœptâ in seditiosos tormenta bellica ex Arcibus vulgo *Castelli*, detonuere, sed levi damno accurrentibus interim in Vrbem è vicino agro Rusticis, quorum operâ urbis propugnacula, & muros Senatus occupari fecit, eaque festinatione omni parati, quibus ne regiis obsessis auxilia aliunde adventarent provideretur.

Armorum Præfectus obsidetur in Palat.

Prorex urbem cogere meditatur

Interea Prorex Baionensis Marchio in urbem se conferre parat, armisque & vi agere ut illa ad prima obsequia, & fidem vel invita cogeretur. Ad eum legationem præmittunt Messanenses pacem exoratum; sed Legatis male a Marchione acceptis, iterum seditiosi tanto furoris æstro feruntur ut obvios quosque (qui a regiis partibus stare crederentur) per urbem trucident in desperatæ pacis vindictam, publicis, & circumquaque missis scripturis obtestati se ad ultima adactos pro communi salute tuendâ ea præstare quæ ineluctabili necessitate opportuna visa sint. Hinc advenientem cum Navibus Proregem à portu tormentorum explosione arcent, coguntque se subducere, misso interim Romam versus, qui Oratori Gallico Civitatis mentem exponat in eo sitam ut se Regi Ludovico dedere parata sit, dummodo ab eo deprecetur auxilia quibus hanc deditionem tueantur.

qui arcetur à portu subeundo.

Pugna atrox in Belgio

Acerrimo in Hannonia ad Oppidum Senef marte pugnatum est inter fœderatos exercitus ex una, & Gallos ex alia parte, & quasi internecinâ strage odio vatiniano furentes se mutuo confecerunt. E Gallis queis Condeus Princeps imperabat, multa hominum millia desiderata, inter quos præcipuæ Nobilitatis Viri. Non minori forsan fœderatorum damno, queis una gloria superfuit, quod post 17. horas conflictus ultimi ex acie recesserunt.

Turrenius ad Argentoratum à Cæsareis fractus.

Cæsarei Argentoratum versus progredientes, ut per urbis pontem ulterius in Alsatiam, & Lotharingiam penetrarent, eo Turrenium advocarunt qui viam eis præcludere toto virium annisu laboravit. Officiis minisque egit Turrenius ut suorum custodiæ crederetur Pons, sed a Cæsareis præventus urbem Imperio addictam in se tormentis bellicis sævientem expertus est; unde etiam longius discedere nulla interpositâ morâ festinavit. Paucis tamen milliaribus in-

de

de interceptus iniquo marte cum eisdem Cæsarianis pugnavit, desideratis suorum millibus quatuor, & omnibus exercitus sui impedimentis amissis, quamvis non incruenta Germanis victoria steterit, qui mille ducentos ex suis in eodem prælio cæsos desiderarunt. Aucto iterum novis copiis Cæsareo exercitu, quas Brandeburgicus Elector adduxit, ad Cæsaris fidem reductæ quasi omnes Alsatiæ Civitates, quas Galli ad se traxerant; sed dum ad Brisaci obsidionem accingunt se Cæsarei, qui fractos, & fugientes Gallos insequi debuerant, istis novas vires resumendi spatium concedunt; unde redintegrato, & aucto exercitu ex copiis, quæ summa celeritate ad eum e Belgio convolarunt Turrenius denuo in Alsatiam reversus, & urbes distractas recepit, & Cæsareum vicissim exercitum sese ultra Rhenum recipere coegit.

qui male utuntur victoria.

Turrenius auctus copiis Cæsareos trudit trans Rhenum.

Dum acies sese paulo ante Argentinensem pugnam observarent, audito quod per Lotharingiam quingenti Nobiles extremo delectu in Provincia Andegavensi recensiti (vulgo *Arrierebàn*) regis iussu ad Turrenii Castra celerarent, eos Dux Lotharingiæ Carolus, qui exauctoratus tamen, & ditione privatus propriis tamen copiis in Exercitu Cæsareo militabat, immissis per invia montium aliquot equitum suorum cohortibus ita eos incautos oppressit, ut fere omnes enecti, reliqui 150. armorum iure captivi manserint, direpto a Victoribus omni impedimento quod ut Nobiles ingenti pretiosæ supellectilis & pecuniarum cumulo secum vehebant.

Quingenti Nobiles in Lotharingia deleti.

Singulare per id temporis perfidiosæ proditionis periculum tentavit in Gallia Eques Rohanius, ob maiores familiæ suæ, qui olim Armoricæ imperaverant, Principis titulo gaudens. Hic ligurito quod non leve erat patrimonio inter lascivientis vitæ dispendia de prodendo Hostibus Normanniæ Oppido, quo in

Proditio Equitis Robanij.

Galliam irreperent, tractavit: sed re detectâ captus & capitali supplicio die 28. Novembr. affectus est; pari pœnâ mulctatis aliis quibusdam qui proditionis complices fuerant. Nequitiæ maximæ, maximam Deus prærogavit misericordiam, dum is qui pietatis hactenus & ipsum nomen ignorasse videbatur tantâ delictorum contritione mortem excepit, ut non veteranus peccator, sed religiosissimus (qualis ad martyrium se diuturna devotione parasset) Athleta visus est.

Gravia deditio Auriaco Principi. Die 28. Octob. post protractam ad tres menses obsidionem sese Graviensis Civitas Principi Auriaco dedidit, illustri animosæ fidelitatis exemplo, quo extrema omnia non virili solum sed pene furiosa constantia Vrbis Gubernator Comes Chamillius sustinuit; in eâ quippe urbe urbium fere omnium quas Rex Ludovicus Batavis renunciare coactus fuerat, spolia asservabantur; unde obstinata obsidentium, & obsessorum in impugnando, seu repugnando constantia.

Rex Sueciæ movet in Elect. Brād. & Rex Daniæ Cæs. fœd. ratur. Rex Sveciæ Carolus, ut Gallis gratificaretur Bellum Electori Brandeburgico, & Cæsari ei fœderato indicit, sed eodem fere tempore Christianus Daniæ Rex in Cæsaris partes transiens novi hostis periculum novi fœderati accessu compensavit.

Emericus TeKelius novus Rebell. Dux. Primo conflixit prælio novus Rebellium Hungarorum Dux Emmericus Tekelius (famoso posthac nomine ob pertinacem animi perfidiam Orbi prodendus, qui nedum inter iteratas infidelium clades, regnumque integrum armis Cæsareis domitum, eisque præreptum, ad reddendam legitimo Principi fidem respicere potuit) Irrito qui cœptus fuerat tractatu, & quo Bargozius Comes eos Cæsari reconciliare nitebatur, ad liberam hæresis professionem obtinendam, pro quâ se arma sumpsisse iactabant, Oratorem a Sultano impetrarunt, qui Cæsaris ani-

animum ad hanc pudendam gratiam inflecteret: sed annitente Cæsare religionem Catholicam sartam tectam conservari in suis ditionibus Rebelles ad insitas adacti pugnare coguntur, victique abscedunt; vulnerato in fronte Tekelio, ut sic præfracta eius cervix erubuisse didicisset.

In fronte vulneratur pugnans.

Batavorum Classis Architalassus Cornelius Tromp post explorata labore inutili Normandiæ, & Armoricæ littora Insulam, huic adiacentem invadit, & inutili operâ ab obsessâ arce inglorius discedit. Eodem successu tentat Adrianus Ruiterus aliâ Classe Insulam Martinicam in Americâ, ignobili uterque moliminis famâ, quod pluribus provinciis exitiale minati fuerant.

Ingloriæ Classium Batavicorum expeditiones

Comes Succhius Gente Gallus, sed Cæsari inter supremos exercitus Præfectus merens, & Lubcouitzius Princeps eidem Cæsari a Secretis, & rerum gerendarum primarius Administer, ambo suspectâ fide laborantes ab officiis remoti sunt; primo Viennam evocato ut objecta dilueret, secundo aulâ extruso, & in patriam Bohemiam relegato sub custodiâ.

Co. Succhius & Lubcouitz Princeps de fide suspecti.

MVNDI 5728. CHRISTI 1675.

Hic annus plenariæ remissionis Iubileo Sacer Romam versus ex omnibus provinciis ingentem peregrinorum concursum excivit, nihil remorante bello quod cismontanas provincias divexabat, quin etiam aliqui Principes è Germania Deo hac peregrinatione litandi causa eo se conferrent. Res solitâ ceremoniarum pompâ in primariis templis peracta est, eo maiori populorum attentione, & reverentia quod hæc sacra peragi non nisi recurrente anno vigesimo quinto soleant.

Iubilæum Romæ populorum concursu celebre.

Inter præcipuas sacri ritus pompas immensis prope expensis parata illa est, quam Sanctorum fastis

Martyres Gorcomienses Romæ canonizati

fastis a Clemente Pontifice adscripti sunt 19. Martyres Gorcomienses è variis Cleri tum regularis tum secularis ordinibus. In iis enim templis, in quibus celebrata est, suadente id incredibili populorum concursu, quorum pietati & admirationi satisfactum quærebatur, omnimodæ religionis exempla edita sunt, seu magnificentissimo altarium apparatu, seu devotissima supplicationum serie, seu musicæ accentibus arte omni exquisitis, seu denique repetitâ concionum varietate, in quibus eruditissimis panegyribus Divorum laudes efferebantur.

Parisios redit Magna Etrur. Ducissa.

Parisios relictâ Etruria remigrare voluit Margarita Aloysia Aurelianensis Cosmo III. Magno Duci coniux, nullis aut suasionibus, aut precibus remorata quin meditatum regressum exequeretur. Gentis Italicæ indoles liberiori Gallorum ingenio adversa, eò Principem fœminam adduxit in Aulâ Gallicâ educatam, ut invisam austeritatem excuteret, genialeque gentilium suorum contubernium etiam acquisitô Imperio præferre facilis, & prompta inveniretur.

Obitus Caroli Emmanuelis Ducis Sabaudiæ.

Immaturâ, & deploratâ morte decessit Augustæ Taurinorum die 12 Iunii Carolus Emmanuel Allobrogum, & Subalpinorum Dux in ipso vividæ ætatis flore: Princeps Virtutum omnium quæ Reges decent, maximeque morum Comitatis cultu ornatissimus, suisque pariter & exteris ob id in summo existimationis, & affectus prætio habitus. Victorium Amedeum filium annis imparem ut Status regeret, sub curâ matris reliquit cui pacem, & subditorum liberale regimen enixissime commendavit, hac singulari fœlicitate communem moriendi necessitatem beans, quod a primo levis ægritudinis assultu obitum sibi quasi divino perculsus æstro prædixit, eumque forti & religioso animo excepit. Regnum pacis artibus maxime commendavit, dila-

dilatato Augustæ suæ Taurinorum ambitu, immo grandi, & eleganti civitate extructâ in qua vetus renovaretur. Academiam item condidit in quâ ceu equos regere, ceu ea omnia addiscere quæ ingenuos decent promptum Nobilibus esset; variaque tum ad Aulæ splendorem, & voluptatem, tum ad variarum Vrbium securitatem extrui curavit, eo dispendio ut ingentis patrimonii Regem, & venustate, & arte, ut scientissimum se exhiberet.

pacis artibus commendatissimi.

Transactis reliquis anni præteriti mensibus in variis ceu pacis rejectæ oblationibus, ceu conatibus mutuis ea loca occupandi quæ Messanensibus suppetias invehi, aut faciles, aut difficiles efficerent, Civitas in summâ annonæ penuriâ victitabat, etsi iam de Gallicis auxiliis securior facta per Comitem Valbellensem cum die 3 Januarii visus est portum appellere Valavotiensis Marchio sex armatis navibus instructus, & onerariis tribus, cum omnimodi commeatus copiâ, nullo obice impeditus exscendere a classis Hispanicæ Præfectis qui cum 22. navibus, triremibus 19. aliisque navigiis circa Messanam velificantes de Imperio inter se intempestivâ ambitione contendebant. Fugavit hic Marchionis adventus multos ex omni Civium ordine etiam præcipue Nobilitatis, qui cum rebellionis notam execrarentur sese ex Vrbe proripientes aliò commigrarunt. Vrbis capta Regis Ludovici nomine possessio, & consignata auxiliaribus Gallis ea omnia seu arces, seu munitiones quæ ad Vrbem tutandam conferrent. Sed cum processu temporis invecti commeatus iam deficere cepissent, opportuno adventu inediâ iam denuo afflictos exhilaravit Ducis Vivonii adventus, qui Prorex Messanensium a Rege Ludovico dictus audaci cœpto classem Hispanicam sibi viam præcludere tentantem paucis ab Vrbe milliaribus, licet viribus impar, disiecit, & incolumis die Apr. 12. cum one-

Messanâ appellit, cum commeatu Valavotiensis Marchio.

Item Dux Vivonius cum Proregis nomine.

onerariis octo, & armatis navibus novem portum penetravit.

Obitus Contar. Ducis Venetiarũ cui succedit Nicolaus Sagredo.

Fatis Venetiis concessit Dominicus Contarenus Reip. Princeps, Vir antiquæ frugis, & exempli ad severos mores compositi, eique successit in Principatu Nicolaus Sagredo D. Marci Procurator, non tam legationibus quas Madriti, Viennæ, & Romæ obierat insignis, quam ob morum comitatem omnibus acceptus, quos liberali affectu, & regiæ pompæ ostentatione ultra severum gentis genium demerebat. Vtrumque maximâ & publici, & privati eius nominis gloriâ enituit, dum Vrbes Reip. subiectæ novo Principi obsequia, & gratulationes delaturæ Oratores suos in Vrbem destinarunt, ea magnificentiâ a Duce exceptos, ut pene triumphantis Romæ, Regumque Populo Romano amicorum ingressus imago videretur.

Legation. Vrbium susceptæ salutatur.

Auranis frustra a Barbaris obsessum.

A paucis militibus Hispanis egregie defensa est contra ingentem Barbarorum multitudinem Arx Auranensis in littore Africano, quam hactenus cum quibusdam aliis non levi dispendio servarunt Reges Hispanici, ut aliquis Barbaris metus è vicino hoste maneat, eosque ab audendo in adversas Hispanias remoratus. In eadem Libia Muleius Achmetus Ismaelis Fezzæ, & Maruchii Tiranni (regnum enim usurparat) Nepos Avunculum è regno extrusit cæso eius exercitu; uti crescente Deo Impiorum crimina peiorũ armis, qui humanâ fœlicitate in cœli contemptum abutuntur.

Muleius Fezzæ Tyrannum solio excludit.

Ingenti item clade Turci Arabes rebelles prope Hierosolimam in Palestinam conterunt; reliquos tamen, è profligato exercitu ira, in Monte Carmelo munivit locorum asperitas, ut hoc vulnere exanimari rebellio nequiverit.

Turci rebelles Arabes profligant.

Festinâ profectione Rex Ludovicus delatus in Belgium ibi antequam Fœderati de armis sumendis cogitarent, prævиis incendiis rutis aperti, quibus hominum 25000. se in sylvas recipere coacti sunt, sui iutis fecit ceu terrore, ceũ

Rex Lud. varias urbes in Belgio subigit.

ceu obſidionibus Vrbes Dionantum, Huionum, Limburgum, Thænas, & Phanum S. Trudonis, inde in Galliam revertitur: Celebri militaribus Archiſtrategis exemplo obſtetricem victoriæ ſollicitudinem, fruſtraque eos fortunæ favores præſtolari quos piger in ſtadio curſus remoratur.

Arx Leodienſis à Gallis intercepta. Arci Leodienſi aureo cuniculo illabitur Comes Eſtradius, eamque Gallici iuris facit; vixque non intercipitur in ea Vrbe Cardinalis Badenſis, qui eo venerat ut illam leviori rationum, & precum pondere ad Cæſaris partes inclinaret.

Mors Turenij. Dum propter Rhenum hoſtili ſe exercitus Cæſareus, & Gallicus curſu, & recurſu exagitant, Tureniuſque locum captat quo caſtra tueatur adverſus Montecuculum, qui eum cis Rhenum repellere ſatagebat, ignito maioris tormenti globo percuſſus vitam improviſa clade amittit; hoc uno inglorius quod levi induſtriâ hoſtis eum peremerit; ipſe in minori officio obeundo elatus, qui tot pugnas & pericula impeterrito ſemper animo luſtraſſet.

Tumultus in Gallia repreſſi. Periculoſis ab extero bello ſeditionibus Rex Ludovicus revocatur, dum Britanni, eorumq; exemplo Occitani ob graviora ſolitis tributa tumultuantur. Eâ tamen qua ſemper propitia ſorte utebatur Rex, ſeditioſos Anteſignanis carentes ſeverâ repreſſit vindictâ, docuitque ſubditos, queis abſolutâ auctoritate Princeps imperat, dum ei ingenium, & vites ſuppetunt, ad omnimodam ſervitutem natos eſſe.

Poloni in Turcas vario marte confligunt. Vario marte, Poloni, Turcis, Tartaris, & Coſacis repugnarunt mutuis ſe certaminibus & locorum obſidionibus atterentes. Doroſenſchius Rebellium Dux dum Regi Polono fictæ pacis tractatus obtrudit, ab eodem cæditur cum trium millium militum ſtrage, & Paulociæ Vrbis iactura; Tartaris etiam pari clade affictis circa Braslaviam; ubi incauti quieſcebant decem capti-

ptivorum Christianorum millia abducentes, qui omnes in primam libertatem asserti iuverunt; ut tria equorum millia Tartaris ipsis fugientibus eriperentur. Aliunde Tartari Sboroviam vi capiunt, excisâ urbe & civibus omnibus abductis; quod & ipsum Turcæ Turonopoli præstitere: sed dum Leopolim versus contendunt a Rege ita funduntur, & cæduntur, ut per plura millia regio occisorum cadaveribus cooperta visa sit.

Ingenti eos clade afficiunt ad Leopolim.

Rex Sveciæ Carolus indictum bellum prosecuturus ditiones Brandeburgicas invadere cœperat; sed eo perveniens cum veteranis suis, & Cæsaris copiis Elector novos Svecorum delectus ita fudit, ut sex millia eorum in primo prælio cæderet, quam cladem iis postea bis, & ter refricuit; indeque ad obsidionem progressus Ratznavium, Volgtadium, nec non & Insulas Voliniam, & Vsedonensem capit, sola Stetini deditione frustratus, quam Vrbem cum impotentibus ad vim inferendam armis, proditione tentasset, re detectâ terribili exemplo proditores vivos cremari iussit Gubernator. Ducatus Verdensis, & Bremensis una exceptâ Stadia urbe. Principibus Brunsujcanis, & Monasteriensi Episcopo cesserunt, quo tempore Rex Daniæ Christianus Classe Svecorum deletâ in Vismariensi portu onerarias omnes, & navigia quæ inibi erant incendio destruxit: positâ urbi obsidione, quæ quod situ, & munimentis egregiè esset defensa tandem præsidiariorum fame ad deditionem coacta est.

Brandeb. fusis Suecis varias urbes eripit.

Bremensis Duc. Suecis ereptus.

quorũ classis, ac fonditur à Rege Daniæ

Vismaria à Danis capitur.

Die Iulii 25. Messanam novi generis omnis commeatus è Gallia illati sunt, classe grandioribus octo navibus ad bellum armatis, & navigiis 24. constante cui Almerasius Eques præerat. Vrbs octoginta hominum millibus referta auxiliares Gallos eo adigebat, ut continuo commeatu eam foverent, quod vix extra muros quid retineret quod ferendo paucorum victui

Novi commeatus Messanam invecti.

ctui

ctui sufficeret. Vnde cum hæc subsidia cariori prætio obsessis venirent, & Galli gentis suæ genio in contubernio mulierum familiari liberius indulgerent, brevi in eos Populus famis & libertatis sibi vetitæ impatiens obmurmurare primum, hinc etiam insidias, & proditiones moliri cœpit, quibus ad pristinam Hispanorum fidem eliminatis novis auxiliaribus sese restitueret.

Insidiæ Gallis positæ à conjuratis Messan.

Hæc inediæ impatientia, animorumque in gentem suam aversio, Vivonium Ducem impulit, ut de dilatando districtu, cæterisque Regni Siculi Vrbibus subigendis consilium iniret; unde die 16. Augusti 26. grandioribus navibus, 14. triremibus, & aliis navigiis instructus portu solvens se videndum Cataneæ, Siracusis, & Panormo obtulit, multa pollicitus & minatus, ut Vrbes ad partes suas traduceret. Sed prævia famâ edoctæ quot in angustiis Messanenses vitarent, velut deridiculæ ejus oblationes rejectæ, & tormentorum explosione minæ retusæ sunt, unde re infectâ Dux cum classe Messanam rediit.

Vivonius Cataneam & alias urbes Siculas frustra tentat

Favit tamen Gallorum votis paucorum proditio ut Augusta in eorum manus deveniret, occiso Arcis Præfecto per quam in urbem admissi sunt: sed cum plebem ad transtra vi rapuisset Vivonius, nec civibus parcens, eos invitos militibus suis (quorum bene multi lue venerea interibant) accenseret, odio in Gentem conciliato, hostis plusquam amicus eis imperavit.

Qui tamen Augustam recipit.

Alternis victoriis, & damnis contendere Hispani cum Gallis in Catalonia, ubi Sciombergium a Gerunda quam obsidebat non incruento prælio dispulerunt, recuperaruntque Figuerias, ab eo vicissim Vrbe Belgardiensi expulsi, quam auctus novis copiis Sciomberghius obsedit, & cœpit.

Vario marte à Gallis & Hisp. pugnatur in Catalonia.

Occiso Turrenio festinus Rex Ludovicus exer-

xercitui suo (qui in Germaniâ merebat) alium Ducem præficere, qui res nutantes auctoritate, & imperio contineret, eo Condeum Principem destinavit, qui cum delusis hostibus tutus è Belgio in Alsatiam (quo Galli post mortem Turenii se recipere coacti fuerant) pervenisset, Cæsareos Dux Lotharingiæ Carolus ad Trevirensis vrbis obsidionem duxit, in quam cum Marescallus Chrichius suppetias inferre, etiam perruptis obsidentium Castris, tentasset insigni clade affectus est, & in eadem Trevirensis Civitate, quo exercitu amisso solis tribus asseclis comitatus aufugerat, captus est. Hanc victoriam quæ res Cæsaris reparare potuerat, extrusis Imperio Gallis, corrupit Carolus Dux summus exercituum Præfectus, qui passus se numeratâ pecuniâ feduci ne Galliam invaderet, armis per turpe otium abusus est. Mortuus paucis ab hinc hebdomadibus Alembachii vili prope Confluentiam pagello, ubi se Treviri captâ quasi iocosus detinebat. Obiit 75. annos natus Princeps per omnia vitæ fœlicis, & infœlicis momenta exercitus, ingenio suo irrequieto traductus ne pacatus viveret, virium imbecillitate eo adactus, ut hostis potentiam ferre, seseque tueri non posset.

Condeus Princeps Turenio suffectus.

Chriquius cello victus, & in expugnata Vrbe Trevir. captus.

Mors Caroli IV. Lotharin. Ducis.

Extinctâ itidem in Gallia eiusdem Lotharingicæ Stirpis Linea Guisia obitu Francisci Iosephi Ducis Guisii, qui familiæ illius ultimus vixit, quæ superiori sæculo Catholicorum in hæreticos Antesignana ob exorta inde bella inter utrosque Regibus ipsis suspicioni affectati imperii, dein acerrimo odio fuit.

Iosephi Ducis Guisij.

Anni dies ultimos clausit funesta Maris eluvies insolitâ fluctuum agitatione tumescentis, quæ in sinu Baltico classem 36. onerariarum Batavicarum absorpsit, inque Gedanensi portu alias undecim naves mutua allisione contrivit. Neque hic ruinarum finis; ruptis etenim aggeribus Oceanus Hollandiam invadens latum regio-

Classis integra vndis absorpta in mari Baltico

regionis tractum, in quo pagi quadraginta cum omnibus hominibus, & iumentis oppressit, fuerpte interim per adiacentem provinciam ventorum procellâ, quæ arbores, domosque ingenti populorum tremore revulsit. *Maris elu-vie 40 pagi oppressi in Holl.*

MVNDI 5729. CHRISTI 1676.

Cœptus hic annus in mari Siculo navali pugna, quæ 8. Ianuarii commissa est inter classem Gallicam, & Hollandicam, Vivonio ductante primam, quæ frumentorum copia onerata erat, & Architalasso secundæ Ruitero, qui ab Hispanis conductus in eorum auxilium, & ut a Messanensibus Commeatus averteret, huc fuerat progressus. Polliciti & ipsi Hispani fuerant se vigintiquinque Batavicis navibus parem suarum numerum addere, ut communi concertatione advenientia Gallorum subsidia diverterent: sed ea, quâ hactenus laborare visi sunt, rerum suarum incuria effecit, ut unam tantum navim, & triremes aliquot educere potuerint; unde factum est, ut cum superiores viribus (quod facile poterant) non fuissent, pari damno sit utrimque discessum, Gallis nihilominus portum, & urbem Messanensem subeuntibus, ubi quam ardentissimis votis ob extremam inediam expectabantur. *Pugna inter classes Gall. & Holland.* *pari utr. usq. damno*

Non distinuit hostiles exercitus hyberna tempestas, quin variis sese aggressionibus in Germania, & Belgio exagitarent. Bello iam tunc cœpto geri, non æquali virium concertatione, sed vatiniano furore, omnia iusta, & iniusta tentata sunt, quo damno maiore hostis afficeretur. Ditionem Bipontinam quæ in finibus Palatinatus, & Lotharingiæ sita, rebus bello gerendis opportune favere videbatur, inexpectatâ vi occupari fecit Rex Ludovicus, prætextumque invasioni præstitit Ducis ipsius ætas pro- *Hyeme pugnatum in Germ. & Belgio.* *Invasio ditionis Bipontinæ.*

provecta, qui cum hactenus improlis esset, hæreditasque spectaret Regem Svecum bello Gallis junctum, se ejus Statum occupare Galli professi sunt, vt illum fœderato Principi servarent, vetarentque ne Cæsar ob intentatum sibi bellum eo Regem exueret. Dux armis impar ut se tueretur tunc exulare coactus est, sed nec ei postea aut cuiquam hactenus (cui ius in Ducatum maneat) ditio restituta est.

Condeū & Buchainū à Gallis captæ. In Belgio, quo se festinata profectione Rex Ludovicus contulerat, Condæum cœpit, Buchainumque a Philippo Aurelianensium Duce obsidione cingitur. Huius expugnationem per aliquot hebdomadas remoratus est Vilelmus Princeps Auriacus, qui Hispanorum, & Batavorum Dux pugnæ aleam cum Rege Ludovico tentare velle visus est, ob idque Aurelianensem cum exercitus sui parte fecit evocari. Sed res tota inutili pugnæ apparatu peracta est, Buchainumque captum, post quæ Ludovicus immissis in Germaniam ad suos copiis, quæ quominus in Belgio bellum negligeretur abesse poterant, Parisios rediit.

Variæ obsidiones in Belgio. Traiectum Vrbem Auriacus, & Fœderati Hispani, reducto in Galliam Ludovico obsidere incipiunt, sed vano brevis moliminis exitus, eos accepta obsidione removente Sciombergio, qui in eorum castra irrumpere paratus, eos ad vasa colligenda adegit. Non sic Humerius Marescallus, qui cum solis Prætorianis cohortibus Vrbem Atiam (Aire) obsedisset, eam ad deditionem coegit, uti & Marescallus Chriquius Arcem Bullionensem in finibus Leodiensis ditionis, a quo & exturbati Germani, qui Bipontanam Civitatem obsidere cœperant.

Galli Vrb. Montis Belicardi occupant. Montis Belicardi Vrbem, quæ ditiunculæ in finibus Burgundiæ & Alsatiæ sitæ, caput est, Principique è Vittembergensium Ducum familia orto parebat, occupauit nomine Ludovici Regis Luxemburgius Dux, eliminato inde Prin-

cipe,

cipe, qui se apud vicinos Helvetios recepit. Huius tamen ut & Bipontini Ducis se Protectorem edixit Rex Ludovicus, eoque animo ditionem occupare, ne in Cæsareorum manus incideret.

Novo marte pugnatum est die Aprilis 22. in mari Siculo Quesnio Comite Gallis imperante, eodemque qui supra Ruitero fœderatis Hispanis, & Batavis. Per solidum diem tormentis bellicis, incendiis, aliisque offensionibus, quibus sese classes impetere solent, actum certamen est, multis ultro citroque incursionibus, quibus quandoque una, quandoque altera pars vincebat: sed tandem mortuo Ruitero qui fortiter pugnans, & imperans, extinctus est, maiori damno affligi fœderati visi sunt, qui paulo post in Syracusanum se portum recepere. *Noua pugna in mari Siculo.* *Mors Adriani Ruiteri.*

Acri laboravit peste Melitensis insula, ob idque aquâ & igni ei a vicinis populis interdictum. Vix non ad integram solitudinem redactus est scopulus in quo desiderata hominum decem millia, quique præter unius civitatis paucorum mapalium incolas recensere potest. *Pestis in Ins. Melitensi.*

Die Iulii 22. Romæ longæ decrepitatis ægritudine (numerabat enim vitæ annos 86.) decessit Clemens Pontifex vir probæ mentis, sed non adeo potens sui ut alterius suasionibus aliqua facere abnueret, quæ numquam probavit. Ad ultima tamen vitæ adductus nullis flecti precibus potuit, ut ea vellet quæ principatus auctoritati ut licita usus approbare visus est. Successit ei paucas post hebdomadas votis Cardinalium examinatus ut optimus Benedictus cognomento Odescalcus, qui Innocentii XI. nomine insigniri voluit, patria Comensis, sed eo rerum terrenarum contemptu ut cœlo originem eius referres, ita abundanti præviarum virtutum exemplo Orbi notus, ut dignitati non impar fausta, & solidæ pietatis digna omnia polliceretur. Hæc a primis diebus asseruisse visus est, *Obitus Clem. X.* *ei succedit Innoc. XI.*

est,

est, dum neglectis iis quæ carnis, & mundi essent Pontificatus administros eos solos voluit, qui virtutum calculo probarentur, divitiarum, & gloriæ adeo temperans, ut nec sibi, nec suis quidquam è principatu arrogarit, nisi quod curas & laborem exigeret.

Philisb. a Carolo Duce Lotharingiæ capiũ & Luxẽburg Dux deletus.

Carolus V. Lotharingiæ Dux V. extincti; anno præterito alterius Caroli Nepos, Præfectus summa auctoritate copiis quæ ad Rhenum Cæsari merebant, non solum Philisburgum urbem munitissimam formata obsidione capit, sed insigni clade afficit Luxemburgium Ducem, qui neglecto Condeo Gallico exercitui (Lonoii præcipui Regis Ludovici Administri favore) præpositus Vrbi obsessæ inferre suppetias moliebatur.

Variæ urbes Suecis ereptæ.

Novercantem experiri Armorum Fortunam hoc anno perrexit Carolus Sveciæ Rex, cui Brandeburgicus Marchio, Episcopus Monasteriensis, & Principes Brunsuicani fœderati Anelam, Lochetirtium, Stadenium, & alia oppida variis obsidionibus eripuere. Exscensione tamen in vicinam Scaniam facta cum Rex Daniæ Christianus ibi de inferendis novis Sveco damnis satagit, ab eodem prope Lundinum pugnans conficitur, maioribus iacturis præmendus, nisi incurrii ob partam victoriam Sveci Arce Elsimburgensi occupata, eidem copias recolligendi, repetendique naves otium concessissent.

qui Daniæ regem profligant in Scania.

Pax inter Polon. & Turcas.

Pax tandem post longos tractatus die Oct. 16. sancita est inter Remp. Polonorum, & Othomanicam Portam, obstetricante ei Tartarorum Chamo ceu Principe, quamvis pro utriusque Gentis genio inter continua hostilis odii experimenta exiguam sui spem facere videretur. Hac restitutum Poloniæ decus, abolito Tributi nomine, quod tempore Michaelis Regis pactum fuerat; redditaque Reip. Podolia, uno excepto Camenecio cum eo districtu quem Rex designaret.

quibus pactis?

gnaret. Veraina item eidem Reip. asserta, minori eius parte Dorosenscho derelicta, qui eam sub Sultani fide retineret, pristinæque libertati restitutis quindecim millibus Polonorum, quos durante bello captivos Turcæ abduxerant. Sic regnum vindice dextera restauravit Ioannes Casimirus Rex tanto nominis sui terrore, & gloria, ut eum Barbari ipsi tunc Acies Polonicas præcedentem humili obsequio coluerint, deincepsque coram eo mutire non sint ausi. *Turca Regem Casimirū venerātur.*

Classi Hispanicæ in portum Panormitanum receptæ Vivonius Dux novis copiis auctus insultat, immissis in eam celocibus incendiariis, quorum opera decem ceu naves ceu triremes flammis absumptæ, maleque habitæ aliæ quam plures. Defecit tamen Vivonium præcipuus facinoris fructus, quo sperabat se inter confusos hostes in portum illapsum a Panormitanis receptum iri, quorum exemplo sibi cæterarum Siciliæ Vrbium defectionem spondebat. *Classis Hispanica flammis absumpta.*

Otiosis consultationibus tempora terentes Hispani die Octob. 18. Taurominam in Sicilia amittunt, quæ situ egregiè munita exiguo præsidiariorum numero defendi potuisset. Novus Siciliæ Prorex Castri Roderici Marchio, ut tam supinæ negligentiæ culpam a se averteret, eam in aliquos præcipuæ notæ Dynastas retorquere non erubuit, quos etiam ut perfidiæ reos iussit detineri: sed brevi aliquot mensium curriculo ad extrema vitæ perductus, eos innoxios verbo & scripto famæ restituit; mirabili rerum Hispanicarum peripetiâ, quâ non solum urbem recipere vetabantur, quæ Gallorum tum lasciviis, tum usuris oppressa se ad eorum fidem reducere continuis seditionibus satagebat, immo continuis iacturis terra marique præter communem rerum ordinem atterebantur. *Tauromina à Gallis capta.*

Vnicâ ex se sobole fœminea relicta Viennæ die Apr. 8. diem suum obit Claudia Fœlicitas secunda Cæsaris Leopoldi coniux, qui cum *Obit Cæs. coniux, qui ad novas nuptias transit.*

prole masculâ hactenus destitueretur ad tertia vota insequente Decembri transiit cum Magdalena Teresia Palatini Neoburgensis filia, ejus, qui in Electorata defuncto Carolo Rheni Palatino successit.

Mors Annæ Medic. Oenipont.

Ibidemque etiam die Octob. 12. diem clausit Anna Medicea Ferdinandi Archiducis Oenipontani Vidua, quæ quod sibi proprium legare potuit hoc totum contulit Cæsaris puellæ nuper ex Claudiâ genitæ, & sibi Nepti.

& Nicolai Ducis Venetiar.

Vix menses decem & septem Reip. Venetorum præfuerat Nicolaus Sagredo cum XVII. Kalendas Septembris fatis cedere coactus est, relicto sui ingenti desiderio, quod vir principatu ob egregias animi corporisque dotes dignissimus haberetur. In ejus locum duo successive delecti sunt, quorum primus Aloysius Priolus oblatam dignitatem ob provectioris ætatis incommoda recusavit, alter Ioannes Sagredo ab eâ collata seditioso populi tumultu exclusus est, Hic ob acre ingenium, & antiquæ frugis professam severitatem, & annitente forsan occulta aliquorum invidia, traductus velut magistratui impar, famæ tamen commendari meruit tum ob generosum destitutionis suæ contemptum, tum ob egregia quæ de Turcarum Imperio Commentarios edidit, multaque alia, Anecdota cum quæ lubenter meritâ tanti viri laude legerentur, nisi ea vulgari hactenus quidam respectus prohiberent.

cui succedens Io. Sagredo populi seditione destitutus.

Auriacus aliquot Provinciis expetitus in Dominum.

Gueldriæ, & aliquot fœderatorum Statuum Provinciis Auriacum pro absoluto Principe acceptare paratis, immo ejus dominium impatienti seditione exposcentibus, status de concludendo bello, quod Principi fautores & amicos parabat, serio egerunt, fœderatosque impulere ad renovandos pacis tractatus, qui iam olim Coloniæ cœpti fuerant. Neomagum ad Vahalim ad conventus locum electum est, sed integer annus excurrit priusquam de solido Pa-

Neomagũ eligitur ad pacem tractandam.

citra tractatu ageretur, variis obortis difficultatibus circa numerum, titulosque eorum qui ad vota conferenda admitterentur.

MVNDI 5730. CHRISTI 1677.

Quamvis ea quâ in bello gerendo celeritas Rex Ludovicus utebatur fortunam maxime demereret, nihilo tamen citius Belgæ Batavis fœderati de accelerandis defensionibus inibant consilia; unde etiam hoc anno ingentibus eos iacturis affecit. Vix enim quidquam de summa asperitate hyems remiserat cum Valencenæ urbs Hannoniæ maxima obsessæ sunt, generis omnis offensionibus eo collatis, ut antequam suppetiæ pararentur, urbs cogeretur ad deditionem. Tanta præcipue tormentorum majorum vi in muros actum est, ut mille trecenti globi ærei ingentis ponderis uno die in eos sint explosi; unde & factum, ut post immissum terrorem dum impressione valida in anteriores munitiones Galli incurrunt, eosque erumpentes obsessi satagunt arcere, refugientibus istis in urbem, eam insimul obsidentes subirent; reque improviso timore, & confusione actâ, vix præsidiarii vitam sibi deprecantur incolumem, urbique & civium direptioni Rex parceret. *Valencen. capta.*

Inde victor Ludovicus cum partem exercitus sub fratre Philippo Aurelianensium Duce in Phanum S. Audomari immisisset, ipse cum reliquo exercitu ac Cameracum obsidendum festinat; quam Vrbem utpote vasti ambitus ideoque difficilioris defensionis levi negotio cum cœpisset Arce exceptâ, fratre interim Aurelianensis cum Auriaco Principe Vrbi obsessæ suppetias parante ad Oppidum Senef pugnare cogitur; sed isto ad turpem fugam adacto, urbeque Audomaropoli receptâ, Rex tandem & ipse Arce obsessâ post mensem potitur, post quæ bello par- *Cameracũ & Audomaropolis captæ.*

tis duabus celeberrimis urbibus victor, ad aulæ suæ delicias revertit.

Carolus Lotharingiæ Dux septuaginta hominum millibus Præfectus, quos Cæsar tum ex suis, tum ex auxiliaribus Imperii copiis collegerat, nedum Lotharingiam recuperare, immo in Gallias penetrare destinabat; ea rerum hoc anno bene gerendarum fiducia, ut in aliquot suis vexillis epigraphem insculpi curaret, quæ spem sibi securam pollicebatur. Huius periculi nuncius exterritus Ludovicus vastari Alsatiam provinciam quà Duci transeundum erat; generis omnis commeatus abduci, cunctas præter paucas urbes dirui, latoque incendio ruricolarum pagos, & villas absumi imperavit. Nihilo tamen secius, nec Chriquii (qui cum exercitu res cunctando reparare satagebat) molitionibus remoratus, traiectis cum exercitu suo Mosellæ & Mosæ, fluminibus, ad fines Campaniæ Dux pervenit: sed ne ultra progrederetur ad ferendas Duci Saxoniæ Eisenak suppetias coactus est reverti; quo tenui tantæ expeditionis fructu animatus Criquius, paulisperque dum plane Cæsareorum impetus defervesceret sustinens, iis in hyberna distributis Briscoviensem tractum invadit, & Friburgum eius primariam urbem improvisâ obsidione, festinatisque impressionibus post dies octo in deditionem recepit.

Totâ hyeme laboratum est in Hispania interno eius aulæ dissidio; quod tandem post varias concertationes novam rerum speciem peperit. Exauctoratus, carcerique addictus VI. Calendas Februarij Ferdinandus Valenzuola Villaseriensis Marchio, qui hactenus regni totius arbiter, ea (quam sub Marianæ Reginæ auspiciis captaverat) auctoritate abuti dicebatur; unde mulierum, qui publica, & privata negligi excepta unius hominis ambitione iactabant, querelæ. Vocatus ad præcipuas gubernationis cu-

ras

ras Ioannes Austriacus Regis Caroli frater, qui pridem Regni Siculi procurationem recusarat, rogataque Regina libero se ostracismo subducere, sed iussi sunt facessere alii item rerum Administri, qui regni iacturarum auctores, vel complices audiebant. Vis ingens auri, argenti, gemmarum, & pretiosæ supellectilis ex unius Ferdinandi mulctâ regio fisco addicta est, veteri, & semper novo exemplo quo homines liberalis fortunæ illiciis capti sibi improvido fœlicitatis abusu ruinas moliuntur.

Ioan. Austriacus generalis Præfectus.

Nova regiæ auctoritatis administratione suscepta se Rex Hispaniæ Carolus, Antecessorum mori obsecutus in Aragoniam contulit, ubi & benigno omnium complexu, & immenso prope gratiarum effluvio ita populos illos demeruit, ut fausta omnia sibi è mutato rerum ordine auspicarentur. Suadebat hos regi affectus Ioannes Austriacus cui probe notum erat aversos populorum animos austeram execrari regiminis formam, quæ pridem Philippum, & Successores rerum administros propriis aut voluptatibus, aut utilitatibus intentos ab hominum aspectibus subduxisset. Publicæ tamen fœlicitatis prima hæc experimenta corrupit latè grassata per Hispaniam lues, quæ vix vertente anno est sedata, reperto eius sanandæ remedio quod promptissimum fuerat, expressus scilicet è malis limoniis succus, quodque hactenus ignorabatur.

Rex Hisp. Carolus in Aragon. it.

Copiis in Catalonia Præfectus Montereius Comes grandi ardore, sed non pari fœlicitate cum totius fere Nobilitatis Hispanicæ delectu pugnavit in Navaleam Gallici exercitus Ducem. Illum tempestive cis pyreneos delatum, ut ab regionis ruinâ deterreret, Montereius pugnam coactus cum eo conferere. Res in Fluvioli transitu collique cuiusdam occupatione versabatur cui Navalea insederat. Hic Nobiles Hispani incautâ impressione irrumpentes in ho-

Montereri in Catalonia clades.

ftem glandium maiorum grandine a detonante bombardarum procellâ metuntur: unde cum utrinque acri marte exercitus pugnant, tandem imminuti Hispani, ne durius quid paterentur retrahunt pedem, desideratis suorum tribus millibus, & Gallorum longe minori numero qui regione potiti, eâ ad hyberna usque militari licentiâ potiti sunt.

Auranum frustra obsessum. Auranum denuo Barbari obsederunt in ora Africæ, novoque molimine tentarunt arcem sibi importunam revulsisse. Eò immissa sunt a Rege Catholico auxilia, quibus classem suam e vicinâ Lusitaniâ sociari iussit Petrus Regni Administer, quâ communi annisu hostis depelleretur. Sed solo virium fœderatorum apparatu res peracta est egregiâ Eneconis Toletani arcis gubernatoris virtute, qui Barbaros internecina aggressione erumpens disiecit antequam auxilia adventarent, quæ nihilosecius liberali Caroli Regis munificentia in Classis Lusitanicæ Præfectos donata sunt.

Diffidia Romæ inter Pontificem, & Regum Oratores. Tumultuatum Romæ inter Pontificem, & Oratores Hispanicum, & Gallicum, quod pessumdata Principis auctoritate isti milites conscribere, & rapere etiam invitos non desisterent. Acribus utrimque disceptationibus actum, acrioribusque factis, dum vicissa Siculæ discessionis necessitas Oratores eo adigebat, ut suis quocumque modo succurrerent, Pontifex indemnem Romæ (ut par erat) suam tueretur auctoritatem. Agitata his motibus quæstio effecit ut Pontifex quâ radicem malis omnibus præcideret, abolitam vellet eam districtuum immunitatem quam Oratores circum palatia

Immunitates districtuum abolitæ. scribebant, in quibusque ius azili prætendebant omnibus in eos confugientibus sacrum, & inviolabile. Solemni perinde vetuit edicto exterorum Principum insignia præ ianuis figere, quasi hæc contra publicæ Iustitiæ ministros quorumvis criminum vindictam arcerent. Quod

ut

ut tunc acerbam quærelarum segetem sic postea; dum sanioris Iudicii sensus maturuere, fructus optimos parturiit, Eliminatis Roma Christiani Orbis Capite iis omnibus piaculis, quorum licentiam indemnem sibi ex his azilis barbara procacitas præsumebat.

Turca Ragusii infesti. Barbaro tyrannidis abusu Epidaurensem Remp. oppressam hoc anno voluit Portæ Othomanicæ Vizirus eo prætextu quod grassante Cretensi bello, & pactis se tributis subduxisset, & ea Venetis præstitisset auxilia quæ gravi Castris obsidentibus damno fuissent. Averruncatus tamen est Barbarorum furor eâ arte, quæ debiliorum est, precibus scilicet, officiis, & ære numerato, quibus redemptâ belli incommoda, & placata latrantis Cerberi fames.

Eluvies & Annonæ caritas in Italia. Laboravere hoc anno Veneti insolitis aquarum eluvionibus, annonæque caritate Italia tota; unde ægritudinum ea multitudo, quæ de imminenti peste suspicionem iniecit, quæ tamen lues solos Hispanos, Danos, Svecos, & Turcas affricuit. Subalpini præcipue frumentorum inopiâ afflicti, unde gravis Principi fœminæ Ducis filii ditiones regenti cura incubuit populis opitulandi, quod tamen præstitit egregiè; convehi iussis ex Hollandia, & Polonia frumentis, in quæ regium ærarium liberalissime contulit.

Alternâ se clade Dani & Sveci conficiunt. Christianostadii in Scania iam ab anno præterito post Elsimburgum captum obsidionem Sveci formaverant, hybernaque transegerant in Castris cum Rex Daniæ urbi obsessæ succurrere, uiriumque periculum cum hoste facere instituit. Festinus igitur è stativis copias educere vix incessus sui fama Svecos obsidentes perculerat, cum abiectâ obsidionis curâ sese isti proripuere; quo facto Rex ipse Malmoensem urbem obsidere statuit, vallumque, & aggeres circa eam extrui imperavit. Præmisit ad suorum auxilium Rex Sveciæ Carolus classem,

quæ obvios Danos incurrens ab eis conserto prælio detrita est, & Insula Rugia occupata. Hinc Malmoenses præsidiarii ad insitas redacti post edita constantissimæ fortitudinis experimenta se Regi Christiano dedidere; Tardiori ad suppetias ferendas Svecorum Rege Carolo qui terrestribus copiis cinctus eo præceps ferebatur. Qui obsessos redimere nequivit, victores alterna ipse victoriâ potitus, stravit obsidionis laboribus fractos, & imminutos, cæsis eorum bis mille quingentis, & fugatis reliquis, quos vix Rex Christianus Landseronium reducere potuit.

Malmoe capta.

Stetinum ab Elect. Brandeb. captum.

Stetinum in Pomerania postquam ea omnia passum esset quæ in longa solidi fere anni obsidione ferre solent obsessi, maxime inediam, quæ præsidiarios, & cives ad edendos non equos solum, sed canes, feles, mures, & quidquid turpius mandi potest, adegerat, se tandem Brandeburgico Electori dedidit, singulari obstinatæ fidei exemplo, quo extrema omnia perpeti (priusquam de deditione cogitarent) decreverunt. Pretium victoriæ Electori fuit Pomeraniæ totius arbitrium, quæ dein Imperio eius paruit.

Carloreum frustra ab Auriaco tentatum.

Qui infaustis auibus suppetias ferre Audomaropolitanis obsessis tentarat Auriacus Princeps, eodem eventu Carloreum obsedit, cum iam quasi rebus omnibus actis ad stativa hyberna copiæ Gallicæ se contulissent. Sed qui alios intercipere præsumpserat, incredibili Gallici exercitus celeritate ipse interceptus est, Luxemburgio Duce adeo res omnes accelerante quatenus novam adornaret pugnam, ut cito citius Auriacus cum suis ad propria recesserit.

Sub

MUNDI 5731. CHRISTI 1678.

Sub anni initium Eleonoram Cæsaris sororem viduamque Michaelis Regis Polonorum in uxorem accepit Carolus Lotharingiæ Dux tunc Summus Cæsareorum exercituum Præfectus, meritisque erga Cæsarem ob præstitas operas longe clarissimus. Quo parem tantis nuptiis statum tueretur attribuit ei Leopoldus Tirolis Provinciam administrandam cum pleno dominiorum fructu, iusso familiæ suæ sedem fixisse Oeniponti, ubi olim Archiduces Austriæ lineæ secundogenitæ aulam suam habuissent.

D. x Lotharing. Eleonoræ Austriæ nubit.

Attentus Romæ Pontifex ea observari, quæ circa districtuum immunitates statuerat, quas omnino volebat aboleri, non tantum puniri suspendio iuvenem imperavit, qui contra publicos Urbis apparitores se tutari secus ædes Oratoris Veneti ausus esset quin caperetur; sed etiam exilio mulctari aliquos præcipuæ Nobilitatis Viros, qui iisdem apparitoribus vim inferre præsumpserant. Novum ibidem Venetæ Reip. Legatum admittere renuit, quod a quibusdam eius familiaribus in eosdem publicæ Iustitiæ administros esset peccatum; ineluctabili constans voluntate, & sibi Romæ exhiberi obedientiam, & criminosis facinoribus viam præcludi, quæ impunitis his azilis patebat.

Innoc. Romæ suum contra immunitates decretum severe tuetur.

Insigni numerosi comitatus pompa Regis, & Reip. Polonorum Orator (quem obedientiæ vocant) se videndum Romæ præbuit Princeps Ratzivilius, quo, ut Pontifici Regni nomine obsequeretur, se contulerat. Insolenti tum exteræ gentis cultu, tum prope immensâ divitiarum ostentatione ita oculos omnium demeruit, ut vix pari spectaculo se interfuisse pauci meminissent. Non Indigno Pontificis, & Pontificatus decore exceptis Polonis ut mutuis sibi honoribus satisfactum gratularentur. Episcopos item

Princeps Radzivilius Polon. Orator ad Pontif.

Ep. Græci & Arm. ad Innoc.

Græcos, & Armenos suarum Provinciarum nomine obsequentes sibi hoc anno habuit Innocentius, tanta nominis, & pietatis fama Orbi Catholico notus, ut certatim ei Populi & Principes delatum honores festinarent.

Rex Angl. frustra paci conciliandæ laborat

Tota hyeme laboravit Rex Angliæ Carolus, ut pacem inter Regem Ludovicum, & Fœderatos componeret, a suis Anglis vix non coactus ut in eum ipse moveret arma, quod otii amans & propensæ voluntatis in regem averso animo detrectabat. Propositi tamen armistitii pacta, nec Regi, nec Fœderatis arriserunt, unde accelerata profectione Rex delatus in Belgium urbes Gandavensem, & Yprensem obsidione cogit, postquam simulatis aliis obsidionibus vires Hispanorum distraxerat, ut urbibus queis periculum incumbere videbatur, prospicerent.

Rex Lud. Gandavũ, & Y prim capit.

Eius item auspiciis in eodem Belgio Lævia occupata, scalis nocu admotis, quin summi momenti Vrbem arce etiam munitam præsidiarii eâ (qua par erat) curâ custodirent. Iuris pariter Gallici facta est Puicerda in Cathalauniæ confinis regionis caput, impotenti ad suppetias ferendas Monterejo, in quem Navaliensis Dux movebat.

Lævia Hispanis erepta, & Puicerda.

Dux Lotharingiæ Carolus copiis Imperii Præfectus dum Rhenum contendit Friburgum in Brisgovia anno præterito a Gallis captum recepturus, obvium habet Chriquium, cuius arte, & meditata pervertitur obsidio, & pugnandi copia adimitur Duci, qui de rerum summa prælio decernere ab obsidione deterritus quæritabat. Res ideo castrametationibus utrique exercitus, & velitationibus, alternis victoria, & damno peracta est, exceptis locis aliquibus minoris momenti quæ utrisque cesserunt.

Chriquius Cæsareos ab obsidione Friburgensi deterret.

Summis Cæsaris, & suorum votis expetitus, lucem tandem Viennæ aspexit VII. Calendas Augusti Iosephus Cæsaris, extincto pridem

Nascitur Cæs. filius Iosephus dictus.

Ven.

Venceslao, primogenitus in spem regnorum, & Imperii, quæ hactenus Gentem Austriacam præ cæteris Augustam singulari tot ditionum, & dignitatum accessu decorarunt.

Tumultus ob annonæ caritatem Perusiæ & Urbeveteri

Perusiæ & Oropili tumultuatum est popelli seditione ob annonæ caritatem, dilapidataque aliquorum horrea qui frumentorum nundinatione communes miserias mercari crediti sunt. Res tamen facili negotio repressa, & vigili Pontificis curâ provisum, ne avari deinceps Gubernatorum questus pauperum inedia cibarentur.

Epidaurienses à Turcis lacessiti.

Novis Barbarorum insultibus Epidaurienses lacessiti pro suppetiis ad Pontificem, aliosque Principes recurrunt, & varia tum copiarum, tum numeratæ pecuniæ subsidia exorant. Vanus tamen securitatem peperit timor quæ ex pacato hoste secuta est.

Classis Gallica Genuæ fit infensa.

Novo itidem dissidio Rex Galliæ Ludovicus, & Genuensis Resp. laborarunt, ob expetitam, nec datam Classi Gallicæ a tormentis igniariis salutem ea formâ quæ novis pactis a Rege deposcebatur. Afflictum proinde est hostili Classis explosione S. Remi in ora maris occidua oppidum, globisque maioribus & incendio fœdata, vel attrita sunt multa ex iis palatiis quæ hæc littora ornabant. Ludovico tamen Reip. humilitate, & pœnitentia piatum, quo facto primæ pax restituta.

Sueci & Dani mutuo attriti.

Sveci in Rugiam Insulam reducti quam anno præterito amiserant eam Danis prælio attritis recipiunt, militibus aliò traductis quos armorum iure captivos inibi ad deditionem coegere. Sed Danis ea iterum hoc anno cessit, nova istorum exscensione in eam factâ, qui aliquot etiam alias insulas, & urbes in Scania iis ademere, fugatâ eorum classe in Baltico sinu, & illatis opportune suppetiis Christianostadio, quod Sveci obsederant. Isti aliunde Elsimburgum, Christianopolim, & aliquot alia oppida subegere

est, dumneglectis iis quæ carnis, & mundi essent Pontificatus administros eos solos voluit, qui virtutum calculo probarentur, divitiarum, & gloriæ adeo temperans, ut nec sibi, nec suis quidquam è principatu arrogarit, nisi quod curas & laborem exigeret.

Philisb. a Carolo Duce Lotharingiæ capitur & Luxemburg Dux deletus.

Carolus V. Lotharingiæ Dux V. extinctiq; anno præterito alterius Caroli Nepos, Præfectus summa auctoritate copiis quæ ad Rhenum Cæsari merebant, non solum Philisburgum urbem munitissimam formata obsidione capit, sed insigni clade afficit Luxemburgium Ducem, qui neglecto Condeo Gallico exercitui (Lonoii præcipui Regis Ludovici Administri favore) præpositus Vrbi obsessæ inferre suppetias moliebatur.

Variæ urbes Suecis ereptæ,

Novercantem experiri Armorum Fortunam hoc anno perrexit Carolus Sveciæ Rex, cui Brandeburgicus Marchio, Episcopus Monasteriensis, & Principes Brunsuicani fœderati Anclam, Lochetirtium, Stadenium, & alia oppida variis obsidionibus eripuere. Exscensione

qui Daniæ regem profligant in Scania.

tamen in vicinam Scaniam facta cum Rex Daniæ Christianus ibi de inferendis novis Sveco damnis satagit ab eodem prope Lundinum pugnans conficitur, maioribus iacturis præmendus, nisi incurii ob partam victoriam Sveci Arce Elsimburgensi occupata, eidem copias recolligendi, repetendique naves otium concessissent.

Pax inter Polon. & Turcas.

Pax tandem post longos tractatus die Oct. 16. sancita est inter Remp. Polonorum, & Othomanicam Portam, obstetricante ei Tartarorum Chamo ceu Principe, quamvis pro utriusque Gentis genio inter continua hostilis odii experimenta exiguam sui spem facere videretur. Hac

quibus pactis.

restitutum Poloniæ decus, abolito Tributi nomine, quod tempore Michaelis Regis pactum fuerat; redditaque Reip. Podolia, uno excepto Camenecio cum eo districtu quem Rex designaret.

gnaret. Veraina item eidem Reip. asserta, minori eius parte Dorosenscho derelicta, qui eam sub Sultani fide retineret, pristinæque libertati restitutis quindecim millibus Polonorum, quos durante bello captivos Turcæ abduxerant. Sic regnum vindice dextera restauravit Ioannes Casimirus Rex tanto nominis sui terrore, & gloria, ut eum Barbari ipsi tunc Acies Polonicas præcedentem humili obsequio coluerint, deinceps que coram eo mutire non sint ausi. *Turca Regem Casimirū venerātur.*

Classi Hispanicæ in portum Panormitanum receptæ Vivonius Dux novis copiis auctus insultat, immissis in eam celocibus incendiariis, quorum opera decem ceu naves ceu triremes flammis absumptæ, maleque habitæ aliæ quam plures. Defecit tamen Vivonium præcipuus facinoris fructus, quo sperabat se inter confusos hostes in portum illapsum a Panormitanis receptum iri, quorum exemplo sibi cæterarum Siciliæ Vrbium defectionem spondebat. *Classis Hispanica flammis absumpta.*

Otiosis consultationibus tempora terentes Hispani die Octob. 18. Taurominam in Sicilia amittunt, quæ situ egregiè munita exiguo præsidiariorum numero defendi potuisset. Novus Siciliæ Prorex Castri Roderici Marchio, ut tam supinæ negligentiæ culpam a se averteret, eam in aliquos præcipuæ notæ Dynastas retorquere non erubuit, quos etiam ut perfidiæ reos iussit detineri: sed brevi aliquot mensium curriculo ad extrema vitæ perductus, eos innoxios verbo & scripto famæ restituit; mirabili rerum Hispanicarum peripetiâ, quâ non solum urbem recipere vetabantur, quæ Gallorum tum lasciviis, tum usuris oppressa se ad eorum fidem reducere continuis seditionibus satagebat, immo continuis iacturis terra marique præter communem rerum ordinem atterebantur. *Tauromina à Gallis capta.*

Vnicâ ex se sobole fœminea relicta Viennæ die Apr. 8. diem suum obit Claudia Fœlicitas secunda Cæsaris Leopoldi coniux, qui cum *Obit Cæs. coniux, quâ ad novas nuptias transit.*

prole masculâ hactenus destitueretur ad tertia vota insequente Decembri transiit cum Magdalena Teresia Palatini Neoburgensis filia, ejus qui in Electorata defuncto Carolo Rheni Palatino successit.

Mors Annæ Medic. Oenipont.

Ibidemque etiam die Octob. 12. diem clausit Anna Medicea Ferdinandi Archiducis Oenipontani Vidua, quæ quod sibi proprium legare potuit hoc totum contulit Cæsaris puellæ nuper ex Claudiâ genitæ, & sibi Nepti.

& Nicolai Ducis Venetiar.

Vix menses decem & septem Reip. Venetorum præfuerat Nicolaus Sagredo cum XVII. Kalendas Septembris fatis cedere coactus est, relicto sui ingenti desiderio, quod vir principatu ob egregias animi corporisque dotes dignissimus haberetur. In ejus locum duo successive delecti sunt, quorum primus Aloysius Priolus oblatam dignitatem ob provectioris ætatis incommoda recusavit, alter Ioannes Sagredo ab eâ collata seditioso popelli tumultu exclusus est, Hic ob acre ingenium, & antiquæ frugis professam severitatem, & annitente forsan occulta aliquorum invidia, traductus velut magistratui Impar, famæ tamen commendari meruit tum ob generosum destitutionis suæ contemptum, tum ob egregia quæ de Turcarum Imperio Commentarios edidit, multaque alia, Anecdota cum quæ lubenter meritâ tanti viri laude legerentur, nisi ea vulgari hactenus quidam respectus prohiberent.

cui succedit Io. Sagredo populi seditione destitutus.

Auriacus aliquot Provinciis expetitus in Dominum.

Gueldriæ, & aliquot fœderatorum Statuum Provinciis Auriacum pro absoluto Principe acceptare paratis, immo ejus dominium impatienti seditione exposcentibus, status de concludendo bello, quod Principi fautores & amicos parabat, serio egerunt, fœderatosque impulere ad renovandos pacis tractatus, qui iam olim Coloniæ cœpti fuerant. Neomagum ad Vahalim ad conventus locum electum est, sed integer annus excurrit priusquam de solido Pa-

Neomagũ eligitur ad pacem tractandam.

cis tractatu ageretur, variis obortis difficultatibus circa numerum, titulosque eorum qui ad vota conferenda admitterentur.

MUNDI 5730. CHRISTI 1677.

Quamvis ea quâ in bello gerendo celeritas Rex Ludovicus utebatur fortunam maxime demereret, nihilo tamen citius Belgæ Batavis fœderati de accelerandis defensionibus inibant consilia; unde etiam hoc anno ingentibus eos iacturis affecit. Vix enim quidquam de summa asperitate hyems remiserat cum Valencenæ urbs Hannoniæ maxima obsessæ sunt, generis omnis offensionibus eo collatis, ut antequam suppetiæ pararentur, urbs cogeretur ad deditionem. Tanta præcipue tormentorum majorum vi in muros actum est, ut mille trecenti globi ærei ingentis ponderis uno die in eos sint explosi; unde & factum, ut post immissum terrorem dum impressione valida in anteriores munitiones Galli incurrunt, eosque erumpentes obsessi satagunt arcere, refugientibus istis in urbem, eam insimul obsidentes subirent; teque improviso timore, & confusione actâ, vix præsidiarii vitam sibi deprecantur incolumem, urbique & civium direptioni Rex parceret. *Valencen. captæ.*

Inde victor Ludovicus cum partem exercitus sub fratre Philippo Aurelianensium Duce in Phanum S. Audomari immisisset, ipse cum reliquo exercitu ac Cameracum obsidendum festinat; quam Urbem utpote vasti ambitus ideoque difficilioris defensionis levi negotio cum cœpisset Arce exceptâ, fratre interim Aurelianensis cum Auriaco Principe Urbi obsessæ suppetias parante ad Oppidum Senef pugnare cogitur; sed isto ad turpem fugam adacto, urbeque Audomaropoli receptâ, Rex tandem & ipse Arce obsessâ post mensem potitur, post quæ bello par- *Cameraci & Audomaropolis captæ.*

tis duabus celeberrimis urbibus victor, ad aulæ suæ delitias revertit.

Dux Loth. Carolus in Galliã penetrat.

Carolus Lotharingiæ Dux septuaginta hominum millibus Præfectus, quos Cæsar tum ex suis, tum ex auxiliaribus Imperii copiis collegerat, nedum Lotharingiam recuperare, immo in Gallias penetrare destinabat; ea rerum hoc anno bene gerendarum fiducia, ut in aliquot suis vexillis epigraphem insculpi curaret, qua spem sibi securam pollicebatur. Huius periculi nunciis exterritus Ludovicus vastari Alsatiam provinciam quâ Duci transeundum erat, generis omnis commeatus abduci, cunctas præter paucas urbes dirui, latoque incendio ruricolarum pagos, & villas absumi imperavit. Nihilo tamen secius, nec Chriquii (qui cum exercitu res cunctando reparare satagebat) molitionibus remoratus, traiectis cum exercitu suo Mosellæ & Mosæ, fluminibus, ad fines Campaniæ Dux pervenit: sed ne ultra progrederetur ad ferendas Duci Saxoniæ Eisenak suppetias coactus est reverti; quo tenui tantæ excursionis fructu animatus Criquius, paulisperque dum plane Cæsareorum impetus defervesceret sustinens, iis in hyberna distributis Brisco viensem tractum invadit, & Friburgum eius primariam urbem improvisâ obsidione, festinatisque impressionibus post dies octo in deditionem recepit.

Friburgũ a Gallis captum.

Tumultus in aula Hispanica.

Totâ hyeme laboratum est in Hispania interno eius aulæ dissidio, quod tandem post varias contentiones novam rerum speciem peperit. Exauctoratus, carcerique addictus VI. Calendas Februarij Ferdinandus Valenzuola Villaseriensis Marchio, qui hactenus regni totius arbiter, ea (quam sub Marianæ Reginæ auspiciis captaverat) auctoritate abuti dicebatur; unde multorum, qui publica, & privata negligi exceptâ unius hominis ambitione iactabant, querelæ. Vocatus ad præcipuas gubernationis curas

ras Ioannes Austriacus Regis Caroli frater, qui pridem Regni Siculi procurationem recusarat, rogataque Regina libero se ostracismo subducere, sed iussi sunt facessere alii item rerum Administri, qui regni iacturarum auctores, vel complices audiebant. Vis ingens auri, argenti, gemmarum, & pretiosæ supellectilis ex unius Ferdinandi mulctâ regio fisco addicta est, veteri, & semper novo exemplo quo homines liberalis fortunæ illiciis capti sibi improvido fœlicitatis abusu ruinas moliuntur.

Ioan Austriacus rei gerendi Præfectus.

Nova regiæ auctoritatis administratione suscepta se Rex Hispaniæ Carolus, Antecessorum mori obsecutus in Aragoniam contulit, ubi & benigno omnium complexu, & immenso prope gratiarum effluvio ita populos illos demeruit, ut fausta omnia sibi è mutato rerum ordine auspicarentur. Suadebat hos regi affectus Ioannes Austriacus cui probe notum erat aversos populorum animos austeram execrari regiminis formam, quæ pridem Philippum, & Successores rerum administros propriis aut voluptatibus, aut utilitatibus intentos ab hominum aspectibus subduxisset. Publicæ tamen fœlicitatis prima hæc experimenta corrupit latè grassata per Hispaniam lues, quæ vix vertente anno est sedata, reperto eius sanandæ remedio quod promptissimum fuerat, expressus scilicet è malis limoniis succus, quodque hactenus ignorabatur.

Rex Hisp. Carolus in Aragoniâ.

Copiis in Catalonia Præfectus Montereius Comes grandi ardore, sed non pari fœlicitate cum totius fere Nobilitatis Hispanicæ delectu pugnavit in Navaleam Gallici exercitus Ducem. Illum tempestive cis pyreneos delatum, ut ab regionis ruinâ deterreret, Montereius pugnam coactus cum eo conferere. Res in Fluvioli transitu collique cuiusdam occupatione versabatur cui Navalea insederat. Hic Nobiles Hispani incautâ impressione irrumpentes in ho-

Montereri in Catalonia clades.

ftem glandium maiorum grandine a detonante bombardarum procellâ metuntur : unde cum u-trinque acri marte exercitus pugnant, tandem imminuti Hifpani, ne durius quid paterentur retrahunt pedem, defideratis fuorum tribus millibus, & Gallorum longe minori numero qui regione potiti, eâ ad hyberna ufque militari licentiâ potiti funt.

Auranum fruſtra obſeſſum. Auranum denuo Barbari obfederunt in ora Africæ, novoque molimine tentarunt arcem fibi importunam revulfiffe. Eò immiffa funt a Rege Catholico auxilia, quibus claffem fuam e vicinâ Lufitaniâ fociari iuffit Petrus Regni Adminifter, quâ communi annifu hoftis depelleretur. Sed folo virium fœderatorum apparatu res peracta eft egregiâ Enneconis Toletani arcis gubernatoris virtute, qui Barbaros internecina aggreffione erumpens difiecit antequam auxilia adventarent, quæ nihilofecius liberali Caroli Regis munificentia in Claffis Lufitanicæ Præfectos donata funt.

Diſſidia Romæ inter Pontificem, & Regum Oratores. Tumultuatum Romæ inter Pontificem, & Oratores Hifpanicum, & Gallicum, quod peffumdata Principis auctoritate, ifti milites confcribere, & rapere etiam invitos non defifterent. Acribus utrimque difceptationibus actum, acrioribufque factis, dum viciffa Siculæ difceffionis neceffitas Oratores eo adigebat, ut fuis quocumque modo fuccurrerent, Pontifex indemnem Romæ (ut par erat) fuam tueretur auctoritatem. Agitata his motibus quæftio effecit ut Pontifex quâ radicem malis omnibus præcideret, abolitam vellet eam districtuum

Immunitates diſtrictuum abolitæ. immunitatem quam Oratores circum palatia fcribebant, in quibufque ius azili prætendebant omnibus in eos confugientibus facrum, & inviolabile. Solemni perinde vetuit edicto exterorum Principum infignia præ ianuis figere, quafi hæc contra publicæ Iuftitiæ miniftros quorumvis criminum vindictam arcerent. Quod

ut

ut tunc acerbam quærelarum segetem sic postea; dum sanioris Iudicii sensus maturuere, fructus optimos parturiit, Eliminatis Roma Christiani Orbis Capite iis omnibus piaculis, quorum licentiam indemnem sibi ex his azilis barbara procacitas præsumebat.

Turcæ Ragusi infesti. Barbaro tyrannidis abusu Epidaurensem Remp. oppressam hoc anno voluit Portæ Othomanicæ Vizirus eo prætextu quod grassante Cretensi bello, & pactis se tributis subduxisset, & ea Venetis præstitisset auxilia quæ gravi Castris obsidentibus damno fuissent. Averruncatus tamen est Barbarorum furor eâ arte, quæ debiliorum est, precibus scilicet, officiis, & ære numerato, quibus redempta belli incommoda, & placata latrantis Cerberi fames.

Eluvies & Annonæ caritas in Italia. Laboravere hoc anno Veneti insolitis aquarum eluvionibus, annonæque caritate Italia tota; unde ægritudinum ea multitudo, quæ de imminenti peste suspicionem iniecit, quæ tamen lues solos Hispanos, Danos, Svecos, & Turcas affricuit. Subalpini præcipue frumentorum inopiâ afflicti, unde gravis Principi fœminæ Ducis filii ditiones regenti cura incubuit populis opitulandi, quod tamen præstitit egregiè, convehi iussis ex Hollandia, & Polonia frumentis, in quæ regium ærarium liberalissime contulit.

Alterna se clade Dani & Sveci conficiunt. Christianostadii in Scania iam ab anno præterito post Elsimburgum captum obsidionem Sveci formaverant, hybernaque transegerant in Castris cum Rex Daniæ urbi obsessæ succurrere, uiriumque periculum cum hoste facere instituit. Festinus igitur è stativis copias educere vix incessus sui fama Svecos obsidentes perculerat, cum abiectâ obsidionis curâ sese isti proripuere; quo facto Rex ipse Malmoensem urbem obsidere statuit, vallumque, & aggeres circa eam extrui imperavit. Præmisit ad suorum auxilium Rex Sveciæ Carolus classem,

quæ obvios Danos incurrens ab eis conserto prælio detrita est, & Insula Rugia occupata. Hinc Malmoenses præsidiarii ad insitas redacti post edita constantissimæ fortitudinis experimenta se Regi Christiano dedidere; Tardiori ad suppetias ferendas Svecorum Rege Carolo qui terrestribus copiis cinctus eo præceps ferebatur. Qui obsessos redimere nequivit, victores alternâ ipse victoriâ potitus, stravit obsidionis laboribus fractos, & imminutos, cæsis eorum bis mille quingentis, & fugatis reliquis, quos vix Rex Christianus Landscronium reducere potuit.

Malmoe capta.

Stetinum in Pomerania postquam ea omnia passum esset quæ in longa solidi fere anni obsidione ferre solent obsessi, maxime inediam, quæ præsidiarios, & cives ad edendos non equos solum, sed canes, feles, mures, & quidquid turpius mandi potest, adegerat, se tandem Brandeburgico Electori dedidit, singulari obstinatæ fidei exemplo, quo extrema omnia perpeti (priusquam de deditione cogitarent) decreverunt. Pretium victoriæ Electori fuit Pomeraniæ totius arbitrium, quæ dein Imperio eius paruit.

Stetinum ab Elect. Brandeb. captum.

Qui infaustis auibus suppetias ferre Audomaropolitanis obsessis tentarat Auriacus Princeps, eodem eventu Carloreum obsedit, cum iam quasi rebus omnibus actis ad stativa hyberna copiæ Gallicæ se contulissent. Sed qui alios intercipere præsumpserat, incredibili Gallici exercitus celeritate ipse interceptus est, Luxemburgio Duce adeo res omnes accelerante quatenus novam adornaret pugnam, ut cito citius Auriacus cum suis ad propria recesserit.

Carloreum frustra ab Auriaco tentatum.

Sub

MUNDI 5731. CHRISTI 1678.

Dux Lotharing. Eleonoræ Austriæ nubit.

Sub anni initium Eleonoram Cæsaris sororem viduamque Michaelis Regis Polonorum in uxorem accepit Carolus Lotharingiæ Dux tunc Summus Cæsareorum exercituum Præfectus, meritisque erga Cæsarem ob præstitas operas longe clarissimus. Quo parem tantis nuptiis Statum tueretur attribuit ei Leopoldus Tirolis Provinciam administrandam cum pleno dominiorum fructu, iusso familiæ suæ sedem fixisse Oeniponti, ubi olim Archiduces Austriæ lineæ secundogenitæ aulam suam habuissent.

Innoc. Romæ summ. contra immunitates decretum severe tuetur.

Attentus Romæ Pontifex ea observari, quæ circa districtuum immunitates statuerat, quas omnino volebat aboleri, non tantum puniri suspendio iuvenem imperavit, qui contra publicos Vrbis apparitores se tutari secus ædes Oratoris Veneti ausus esset quin caperetur, sed etiam exilio mulctari aliquos præcipuæ Nobilitatis Viros, qui iisdem apparitoribus vim inferre præsumpserant. Novum ibidem Venetæ Reip. Legatum admittere renuit, quod a quibusdam eius familiaribus in eosdem publicæ Iustitiæ administros esset peccatum; ineluctabili constans voluntate, & sibi Romæ exhiberi obedientiam, & criminosis facinoribus viam præcludi, quæ impunitis his azilis patebat.

Princeps Radzivilius Polon. Orator ad Pontif.

Insigni numerosi comitatus pompa Regis, & Reip. Polonorum Orator (quem obedientiæ vocant) se videndum Romæ præbuit Princeps Ratzivilius, quo, ut Pontifici Regni nomine obsequeretur, se contulerat. Insolenti tum exteræ gentis cultu, tum prope immensâ divitiarum ostentatione ita oculos omnium demeruit, ut vix pari spectaculo se interfuisse pauci meminissent. Non Indigno Pontificis, & Pontificatus decore exceptis Polonis ut mutuis sibi honoribus satisfactum gratularentur. Episcopos item

Ep Græci & Arm. ad Innoc.

Græcos, & Armenos suarum Provinciarum nomine obsequentes sibi hoc anno habuit Innocentius, tanta nominis, & pietatis fama Orbi Catholico notus, ut certatim ei Populi & Principes delatum honores festinarent.

Rex Angl. frustra paci cōciliandæ laborat

Tota hyeme laboravit Rex Angliæ Carolus, ut pacem inter Regem Ludovicum, & Fœderatos componeret, a suis Anglis vix non coactus ut in eum ipse moveret arma, quod otii amans & propensæ voluntatis in regem averso animo detrectabat. Propositi tamen armistitii pacta, nec Regi, nec Fœderatis arriserunt; unde accelerata profectione Rex delatus in Belgium urbes Gandavensem, & Yprensem obsidione cogit, postquam simulatis aliis obsidionibus vires Hispanorum distraxerat, ut urbibus queis periculum incumbere videbatur, prospicerent. Eius item auspiciis in eodem Belgio Lævia occupata, scalis noctu admotis, quin summi momenti Vrbem arce etiam munitam præsidiarii eâ (qua par erat) curâ custodirent. Iuris pariter Gallici facta est Puicerda in Cathalauniæ confinis regionis caput, impotenti ad suppetias ferendas Montereio, in quem Navaliensis Dux movebat.

Rex Lud. Gandavū, & Ypriam capit.

Lævia Hispanis erepta,

& Puicerda.

Dux Lotharingiæ Carolus copiis Imperii Præfectus dum Rhenum contendit Friburgum in Briscovia anno præterito a Gallis captum recepturus, obvium habet Chriquium, cuius arte, & meditata pervertitur obsidio, & pugnandi copia adimitur Duci, qui de rerum summa prælio decernere ab obsidione deterritus quæritabat. Res ideo castrametationibus utriusque exercitus, & velitationibus, alternis victoria, & damno peracta est, exceptis locis aliquibus minoris momenti, quæ utrisque cessērunt.

Chriquius Cæsareos ab obsidione Friburgensi deterret.

Summis Cæsaris, & suorum votis expetitus, lucem tandem Viennæ aspexit VII. Calendas Augusti Iosephus Cæsaris, extincto pridem Ven.

Nascitur Cæs. filius Iosephus dictus.

Venceslao, primogenitus in spem regnorum, & Imperii, quæ hactenus Gentem Austriacam præ cæteris Augustam singulari tot ditionum, & dignitatum accessu decorarunt.

Perusiæ & Oropili tumultuatum est popelli seditione ob annonæ caritatem, dilapidataque aliquorum horrea qui frumentorum nundinatione communes miserias mercari crediti sunt. Res tamen facili negotio repressa, & vigili Pontificis curâ provisum, ne avari deinceps Gubernatorum questus pauperum inedia cibarentur. *Tumultus ob annonæ caritatem Perusiæ & Urbeveteri*

Novis Barbarorum insultibus Epidaurienses lacessiti pro suppetiis ad Pontificem, aliosque Principes recurrunt, & varia tum copiarum, tum numeratæ pecuniæ subsidia exorant. Vanus tamen securitatem peperit timor quæ ex pacato hoste secuta est. *Epidaurienses à Turcis lacessiti.*

Novo itidem dissidio Rex Galliæ Ludovicus, & Genuensis Resp. laborarunt, ob expetitam, nec datam Classi Gallicæ a tormentis igniariis salutem ea forma quæ novis pactis a Rege deposcebatur. Afflictum proinde est hostili Classis explosione S. Remi in ora maris occidua oppidum, globisque maioribus & incendio fœdata, vel attrita sunt multa ex iis palatiis quæ hæc littora ornabant. Ludovico tamen Reip. humilitate, & pœnitentia piatum, quo facto prima pax restituta. *Classis Gallica Genuæ fit infensa.*

Sveci in Rugiam Insulam reducti quam anno præterito amiserant eam Danis prælio attritis recipiunt, militibus aliò traductis quos armorum iure captivos inibi ad deditionem coegere. Sed Danis ea iterum hoc anno cessit, nova istorum excensione in eam factâ, qui aliquot etiam alias insulas, & urbes in Scania iis ademere, fugatâ eorum classe in Baltico sinu, & illatis opportune suppetiis Christianostadio, quod Sveci obsederant. Isti aliunde Elsimburgum, Christianopolim, & aliquot alia oppida subegere *Svecis & Dani vicissim attriti.*

gere, alternante victorias fortunâ, ut utrisque imperare dignosceretur.

Rex Lud. Messan. deserit. Infructuosæ pertæsus protectionis quam hactenus Messanensibus Rex Ludovicus prorogarat, dispendiorumque quæ in iis alendis sustinere cogebatur, eos tandem propriis fatis relinquere statuit, copiis suis in Galliam revocatis, quæ quotidianis eorum & insidiis, & conjurationibus suberant. Rem meditabatur periculi plenam, timendum enim ne rebelles eorum discessum intuiti, quorum auxiliis hactenus steterant, imminentesque ad defectionis vindictam Hispanos, desperato ausu omnia Susdeque miscerent, ipsosque conficerent auxiliares Gallos. Vnde immissus Foliadeus Dux ut copias educeret, finxit primo se vicinarum Vrbium obsidiones moliri, quo prætextu iussis naves subire copiis, se è civitatis aspectu proripit, ibique subsistens Consules ad se vocatos, quasi rem cum eis maioris momenti collaturus, eos regis voluntatem edocuit, qui dispendiorum, & lubricæ eorum fidei pertæsus Vrbem propriis deinceps auspiciis permittebat. Biduum vix Consules exoravere in quo liceret iis è Messanensibus Classem conscendere, qui Hispanorum clementiam despondentes libero se exilio subducere vellent. Vnde factum est ut quadringentæ quinquaginta è præcipuis familiis Vrbem deserentes Massiliam appulerint, e qua urbe, protractâ paucorum mensium morâ, novo iterum exilio, & tota Gallia facessere iussi sunt, eo vel causa, vel prætextu quod portum Massiliensem prodere, & incendere statuissent.

450 familiæ Messanensium discedunt in Galliã

Rebelles Hungari varias urbes occupant. Reiecta a Rebellibus Hungaris pace & venia quas iis Cæsar Germanico bello distractus obtendebat, illi interim sub Duce Tekelio Cassoviam primum, dein Tokaium, & Esperias vanis obsidionibus fatigarunt. Sed Altsolium aggressi urbem tandem cœpere, cuius exemplo se reliquæ (quas Montanas vocant) iis Civitates

tes dediderunt. His defectionibus territus Cæsar, & quod impiâ sævitie rebelles omnia circumquaque posita direptionibus, & incendiis funestarent, nova regni Comitia spondet, in quibus eorum gravaminibus auditis de opportuno remedio ex abundanti clementia provideretur; cui sponsioni obaudientes tandem a grassando abstinent.

Auriacus L. remb. fundit.

Dum nasciturae Paci assidua Ministrorum cura Neomagi obstetricatur iamque ad partum res matura prodire cœpisset, mutuis sponsionibus datis, & acceptis, sed nondum in publicam lucem emissis Luxemburgium Ducem Montium in Belgio latæ obsidioni incumbentem Auriacus Princeps cum fœderato exercitu aggressus fundit, eumque clade maiori affecisset, nisi conclusæ pacis nuncio remoratus arma deponere cogeretur. Huius pacis pactis quam Batavi Auriaci Principis excrescentis in dies apud Populos gratiæ, & auctoritatis timore precipiti IV. Idus Augusti sanxerunt Traiectum, & aliquot alia inferioris notæ oppida recepere, lubenter inclinante Ludovico ad voluntatem iis gratificandi ut eorum fœderatos communibus auxiliis destitutos ad duriora pacta adigeret.

Pax Bat. cu Rege Lud. sancita.

Insequente Septembri propriam Hispani cum Ludovico Rege pacem pepigere, & amissis aliis quæ ab incæpto bello Rex ceperat, recepere Gandavum, Limburgum, Carlœreum, Binchium, Athum, Audenardam, Cortracum, Leviam, Phanum S. Gisleni in Belgio, & Puicerdam in Catalonia, non abutenda fœlicitate usi, qui plura amittere cedente bello potuissent.

Hispaniis pacem cũ Lud. Rege concedunt

Decedit Venetiis Baptista Nanius D. M. Procurator, vir ingenij per multas rerum summi momenti tractationes exerciti, quas domi forisq; ad varios Principes Legatus obivit. Insignes edidit commentarios, in quibus ævi sui Historiam complexus est, ob quos nulli melioris notæ Scriptorum secundus audivit, præsumpta civium

B. pista Nani Historiogr. aphi obitus.

vium suorum existimatione, & affectu ad supremum Reipublicæ clavum evehendus, si diutius vixisset.

MUNDI 5732. CHRISTI 1679.

Pax Cæs. & Regi Ludov.

Qui in pacem Batavis, & Hispanis cum Ludovico Rege sancitam consentire anno præterito Cæsar abnuerat, Nonis Februarii huius ineuntis convenit, ceditque civitati Friburgensi in Briscovia, ut Philisburgi ad Rhenum arcem reciperet. Eadem pacis pacta Cellis sanxere Principes Brunsuicani cum Carolo Sveciæ Rege, cui occupata in Bremensi Ducatu relaxarunt: ut & Rex Daniæ Christianus Brandeburgensisque Elector peculiaribus tractatibus ad S. Germanum prope Parisios, queis Pomeraniam, aliaque omnia erepta (exceptis Præfecturis quibusdam) eidem Carolo Sveciæ Regi, annitente Ludovico, restituere; iniquiori tamen animo quod provincias integras, quas dominiis suis adiecerant, nulla fere compensatione sublevati relaxare tenerentur.

Regibus Dano & Sueco, Illi & Elect. Brãd. & Brunsuicani Princ.

Rebelles denuo Hũgar. infestans.

Qui rerum necessitate adacti rebelles Hungari ad pacem inclinare visi fuerant, dato eorum Delegatis ad Regni Comitia aditu, novis Tekelii Antesignani suggestionibus, & Abaffii Transilvanorum Principis auxiliis erecti, induciis, & armistitio neglecto, rursus ad arma redire, solitisque direptionibus omnia fœdarunt. Repressi tamen, sed levioribus pugnis a Leslæo Copiarum Cæsaris Duce, usque dum obortâ, & grassante per Regnum, vicinamque Austriam peste deferbuere hostiles insultus, sicque in coactæ quietis otio reliquum anni transigeretur.

Pestis in Hung. & Austria.

Turcæ à Moschis profligati.

Turcæ sub finem anni præteriti a Moschis prope Cecrinum profligati non melioribus

hoc

hoc anno auspiciis pugnarunt variis præliis attriti, quæ, & locorum alternæ expugnationes ne accurate differantur. Gentis utriusque barbaries efficit, quæ vix moliminum suorum præter confusam famam quidquam ministrare scripturis fuevit.

Delati catholici de conjuratione in Rege Angliæ

Famosa singularis hominis temeritate traducuntur in Anglia Catholici, quasi rei proditionis in Regem Carolum, quem coniurato facinore efferre statuissent. Titus Oates Calvinianorum ad Catholicos, & ab istis ad primæ hæresis sectatores transfuga, accusationis auctor fuit, eo solo diris & suppliciis devovendus, quod nullum repererit qui suæ adstipularetur criminationi. Quasi tamen de re necessariis argumentis probata statuere gestiens plebeus Parlamenti Ordo urgebat Catholicos omnes Angliâ eliminari, cui furori cum aliquorum vita & exilio litatum esset, pax aulæ restituta est.

Rex Hisp. Carol. nubit Mariæ Aloysiæ Aurelian.

Ad sancitæ pacis inter Hispanos, & Gallos firmamentum Rex Carolus Mariam Aloysiam Philippi Aurelianensium Ducis filiam in uxorem duxit, celebrato pompâ ingenti matrimonio, & deductâ per totum iter eâ quæ decuit magnificentiâ (quamvis non absque aversi cordis dolore) Regina, quæ gentilis libertatis usum severis Hispanici Gynecei legibus commutabat.

& Carol. Svecorum Eleonoræ Danicæ.

Nubit item Carolus Svecorum Rex Vlricæ Eleonoræ Christiani Danorum Regis sorori, eodem pacis firmandæ desiderio, quod inter eos quam inter priores populos ad sinceram pactorum observantiam efficaciori solet impulsu præstitisse.

Mors Ferdin. Elect. Bavari, & Ioannis Austriaci

Fatis concessere Monachii Ferdinandus Maria utriusque Bavariæ Dux, & Madriti Ioannes Philippi Hispaniarum Regis nothus; uterque florentis ætatis, cum neuter quinquaginta annos attigisset; ideoque variis vulgi judi-

iudiciis iactati. Hic summâ tandem rerum potitus Hispanicam Monarchiam regere iam ab anno 1677. cœperat; & (ut solet in aulâ variis geniis, & affectibus districtâ) cum multorum etiam præcipuè notæ Dynastarum invidiâ: unde oborta est, invaluitque suspicio ei acceleratum fuisse arte aliqua supremum diem.

MVNDI 5733. CHRISTI 1680.

Mors Elizabethæ Palatinæ

VI. Idus Februarii obiit Elizabetha Friderici V. Electoris Palatini (eius qui Bohemiæ Regnum affectavit) filia, inter seculi Heroas digna ideo censeri quod humanioribus literis apprime culta, Philosophiæ potissimum Cartesianæ addicta ad effœtam usque senectutem summo studio vixit. Augustæ item Vindelicorum decessit incunte anno Ioannes Fridericus Dux Hanoveranus familiæ Brunsuico-Luneburgensis, & Religioni Catholico-Romanæ contra gentis suæ institutum adscriptus, cuius etiam professionis Catholicæ uxorem duxerat Benedictam filiam Odoardi Palatini Rhenani itidem Catholici. Filias (quas solas habuit) reliquit ex se Annam, Ameliam, & Vilelminam, religionis quidem paternæ hæredes, sed velut infirmioris sexus, a dominiorum successione exclusas.

& Io. Friderici Ducis Hanoverani.

Cometes visus.

De Cometa, qui hoc anno per menses plures visus est, plura commentari, & scriptitare non desierunt Nugivenduli, vano ut solet coniecturarum exitu, qui tamen hactenus otiosos ab inutilis scientiæ studio absterrere nequiuit.

Delfini nuptiæ cũ M. Anna Christina Bavarâ.

Nubit Mariæ Annæ Christinæ Bavaræ Ludovicus Galliarum Delfinus, pridie nonas Martii in Campaniæ confinibus a Rege, Aulæque primoribus ea pompa excepta, Pari-

siof-

hosque deducta, quæ tantas nuptias deceret.

Inter obstetricantes horrendos concussæ terræ mugitus ingentes flammarum globos è fervidis visceribus peperit Vesuuius Mons in Campania, quibus non vicinæ tantum Parthenopi, sed ad triginta millia passuum positis circumquaque urbibus, & pagis minæ incussæ sunt. Solo tamen timore vicino periculo litatum; totaque elementorum ira in cineres sparsos deferbuit. *Incendiu Vesuuij*

Acriori damno in Malacam in Vandalitiâ civitatem Terræmotus sæviit, dirutâ ibini maxima domorum parte, attritisque inter rudera incolis, qui improvisas ruinas declinare nequiverant. *Malaca terræmotu diruta*

Defuncto summo Melitensium Equitum Magistro Cottonero, votis omnium suffectus est in Magistratu Gregorius Caraffa Neapolitanus, iis virtutum, & meritorum decoribus insignis, quæ tot Gentium affectus demeruissent. *Novus Eq. Melit. Magister Greg. Caraffa*

In grassantes tapinis, cædibus, & incendiis rebelles Hungaros (nihil eorum pervicaciam remorante peste, quæ sævire pergebat) Cæsareas hoc anno copias duxit Comes Æneas Caprara, vario ut solet armorum eventu. Huic dum aliquando deesset, quo stipendia militibus numeraret, insolentiq; pervicacia rebellasset præ cæteris cohors integra, his nil territus propria ipse manu seditionis Antesignanum obtruncat, jubetque ob oculos suos decimum quemque totius cohortis militari supplicio enecari, quo singulari auctoritatis experimento, & tumultuantes reliquos compescuit, & sartam tectam Duci reverentiam coegit exhiberi. *Rebellium motus in Hungaria* *Insigne Comitis Capraræ facinus*

Impatientes Mauri Tingitanam arcem velut Gaditani freti speculam oris lybicis incubare, eam vi summa aggrediuntur, sed pari repelluntur ardore ab Anglis præsidiariis; *Obsidio Tingitana*

tiis; unde obstinata Barbarorum pervicacia qui urbis expugnationem moliri non destiterunt, usque dum insigni clade anno sequenti afflicti, re tandem infectâ ab obsidione discessere.

Rex Lud. Regnum lustrat

Otio pacis usus Ludovicus Gallorum Rex, & partas ultimo bello urbes, & magnam regni sui partem circumeundo, lustrat, iis ubique imperatis circa finitimarum Vrbium munimenta, quibus tutæ à quocumque insultu redderentur. Hac abundanti cura factus cæteris Principibus exemplum, ea tempore pacis parandi, quæ ingruente bello frustrâ desideres, nisi prævio studio illa provideris.

Rex Sueciæ citatur ad homagiū Regi Gallico exhibendū

Instructæ Metis in Mediomatricibus Cameræ sententiâ citatus Rex Sveciæ Carolus Bipontini Ducatus homagium Regi Ludovico præstare, si eum annis superioribus Gallico præsidio occupatum recipere vellet: cum id soli Cæsari deberi contenderet Carolus, ab eadem Camera iuribus suis privatus renunciatur; promovente hac viâ Ludovico in ditiones alias bene multas adiudicatam sibi rationem, quod hactenus Orbi inauditum, populorum omnium stupore exceptum est.

CAPVT IX.

DECAS NONA.

Ab Anno Christi 1680. ad 1690.

MVNDI 5734. CHRISTI 1681.

Variarum Vrbium incendia

Fortuito ferè tota conflagravit incendio Nidroniensis Civitas in Norvegia, vixque aliquibus ædificiis præter Arcem flammæ pe-

per-

pereerunt. Bruxellis item in Brabantia domus quingentæ eodem igne consumptæ, & nongentæ Alboi in Finlandia, ut hic annus fatali urbium rogo se notandum præbuerit.

Casale sibi a Mantuano Duce permissum, & Argentoratum partim minis, partim armis ad suas partes tractum occupat Rex Ludovicus, gravi Cæsaris dolore, qui utramq; civitatem Imperio addictam se inscio, & Imperii Ordinibus inconsultis ad alind dominium traduci non posse contendebat. Sic Rheni, & Eridani gemina arce potitus Ludovicus se Germaniæ, & Italiæ nova potestate auctum, & timendum una die ostendit, eo; bellorum periculo, quæ iam tunc omnes inde eruptura ominati sunt.

Casalinum & Argentoratum Rex Lud. occupat

Abrogata a Lusitanis lege qua exterum Regem sibi accire vetabantur Regis præsertim Ludovici officiis, in spem coronæ obtinendæ designatur Regis Petri filiæ unicæ sponsus Victor Amedeus Allobrogum, & Subalpinorum Dux, cujus etiam nuptiarum, & profectionis in Lusitaniam ingenti sumptu apparatus instruitur. Verum quominus res perduceretur ad exitum multa deinde dicta, & facta animum Ducis avocarunt, maxime ne dum ipse inter exteros longe dissitus sub dubiæ provectionis spe propria negligit, hæc alienis cederent.

Dux Sabaudiæ designatur Infantis Portugalliæ conjux

VIII. Kal. Iunii citatus nomine Regis Ludovici Rex Hispaniæ Carolus, quatenus Chiniensis Comes, ut pro Comitatu eidem Lud. intra 40. dies homagium profiteretur, si secus faxit Comitatu privandus Cameræ Metensis sententia, quæ ditionem ut Barrensis Ducatus feudum Regi Ludovico attribuerat. Neglectâ citatione, ineunte Iulio immissus cum copiis Comes Bissius qui præsidiarios Hispanos ex urbe Chiniensi extruderet, cui cum pacis amore, & quod geminam alteram irruptionem in Flandriam, & Hannoniam minarentur Galli, cessisset Vrbis Gubernator, eadem armorum vi occupata a

Comitatus Chiniensis à Rege Ludovico occupatus

Comite ea omnia ceu castra, ceu oppida, quæ feudi appendices dixit.

In [illegible] Luxburgũ a Gallis quorum aliqui [illegible]duntur.

Cum multiplici dein militum statione incubarent eadem Gallorum copiæ Vrbi Luxemburgensi, quod Comitatus Chiniensis *dependentias* (ut aiunt) se ad civitatis huius mœnia extendere dicerent; ideoque è vicinis pagis cibaria, & commeatus in urbem inferri vetarent, irruptione in Stationarios factâ Hispanus armorum Præfectus aliquos eorum cæcidit, quod amplam querelarum segetem, pacique publicæ non leve periculum creavit.

Cæsar ad Comitia Hungarica.

Edimburgum ineunte anno Cæsar se contulit, ubi in indictis a se Comitiis ea omnia Hungaris clementer exhibuit, quæ vel nutantem, vel fractam eorum fidem ad pristinæ devotionis zelum redintegrarent. Oblata restitui Palatini dignitas, nominatique a Cæsare tres è præcipua Nobilitate Gentiles, quorum cum propriis suffragiis retinerent qui magis amaretur. Permissum seligi alios qui leges patrias, & gentis privilegia scrutantes ea Cæsari proponerent, in quibus se contra ius gravatos arbitrarentur, in omnibus exaudiendi quæ iusta Clementia probasset. Reiecta solius Emmerici Tekelii impudentia, qui absens suis epistolis ausus est Cæsari imponere solvenda Turcis tributa, quæ ipse spopondisset, templaque hæreticis, & rebellibus omnibus bona fisco addicta extorquere. Palatini dignitate voto omnium inauguratus est Esterasius Comes, sed scissa adversis opinionibus comitia nil aliud insuper prestitere; a consiliis ad arma vocantibus Turcis, qui Tekelio uniti *Vesernum Tochaium*, & aliquot oppida occuparunt, alia vanis obsidionibus fatigarunt. Cœsi, & retrusi demum in Turcarum ditiones Barbari ab exercitu Cæsaris, qui Neustadio quo diverterat Edimburgum reversus ibidem Augustam uxorem v. Idus Decembris Hungaricâ coronâ decorari voluit, qua celebritate

Rebelles iniquè postulant.

Occupant aliquot loca.

Augusta Hungariæ Coronâ donata.

tate finis Comitiis impositus est, annoque novis induciis quas denuo Cæsar rebellibus concessit.

Cæsar Parisios quæstum mittit de Argent. occupato.

Missus a Cæsare Parisios Co: Mansfeldius, ut de Argentorati occupatione quereretur frigida responsione excipitur Vrbem Alsatiæ (quæ Provinci a tractatu Vestphalieosi Gallis cesserat) partem armis a Rege Lud. vindicari potuisse.

Pontifex 16 Card. eandem renunciat.

Innocentius Pontifex insolito moderationis exemplo fatigatis Vrbis, & fere Orbis totius Catholici votis, quibus Purpuratos Patres adlegi Eminentissimo Collegio exoptabant omnes, tandem exactis in Pontificatu annis quinque, sexdecim Cardinales Kalendis Septemb. renunciavit, inter quos insignis doctrinæ merito conspicui Raymundus Capisuccus Sacri Palatii Magister, & Laurentius Brancata Ord. D. Francisci, & Vaticanæ Bibliothecæ custos Præfectus cucullum purpura commutarunt.

Cortrace. sis congressus.

Instituto in Vrbe Cortracensi Congressu, ut novæ inibi Regis Ludovici prætensiones elucidarentur Pro Regis Catholici parte exhibita est series sexcentarum; & amplius Vrbium, Arcium, & Oppidorum, quas ab ultima pace sancita occupari vi & armis iussisset Rex Ludovicus velut eorum, quæ ipsi Neomagensi conventione relaxata fuerant, appendices; cuius postulationis, restitutionisque in integrum repetitæ difficultas congressui, & disceptationibus finem attulit.

MVNDI 5735. CHRISTI 1682.

Theodor. Moschor. Dux moro.

IV. Calend. Maii obiit Theodorus Alexovitius Moschorum Dux ætatis annorum 25. ideoq; veneno elatus creditus. Inde Prætoriani, aliique ad numerum 30. millium seditione facta palatium armis invadentes suspectos de Principis cæde crudeliter necarunt, direptis eorum domibus, aliosumque qui in injusta regni admini-

miniſtratione iis ſavere crediti ſunt. Succeſſerat Theodoro Petrus Alexovitius mortui frater decennis; ſed quod enecatorum aliquos protegere voluiſſet ſolio exturbatus illum alteri fratri Friderico, ſibi annis maiori, ſed oculis capto cedere coactus eſt, quod novarum litium materiam miniſtravit, tuentibus aliquibus huius maioris natu, cœci licet, iura, aliis potiorem etſi natu minoris idoneitatem.

de quo ſuc. c ſſore diſ. ſidia.

Filii Leopold. Caſ. & Delfino naſcuntur.

Cæſari filius Secundogenitus v. Idus Iun. & Delphino Galliarum viii. pariter Idus Auguſti naſcuntur, dato Leopoldi nomine Cæſareo Archiduci, & continuato inſimul cum Ducis Burgundiæ titulo nomine Ludovici ei, qui ſceptris Gallicis gerendis ortus privilegio deſtinabatur, velut eius fœlicitatis, & gloriæ hæredi, quæ hactenus tanto ſæculi plauſu Patrem, Avum, & Atavum conſecuta eſt.

Algerienſes à Rege Lud. male habiti.

Inſoleſcentes quotidianis navium direptionibus Algerienſes tandem hoc anno Rex Ludovicus punire ſtatuit, immiſſa in eos claſſe quæ urbem ignivomis glandibus miſere fœdavit. Dum tamen omnes de Barbarorum prædonum azilo proxime extirpando ſibi gratulantur, ſoli ſibi cum eis pacem ſtatuit Ludovicus, quæ levibus Infidelium promiſſis fundata in novas cito offenſiones erupit.

Ruinoſa pluribus locis maris tum inũdationes, tum procellæ.

Ingentia tum navibus, tum regionibus damna fluviorum eluviones, & maris procellæ in variis Belgii, Galliæ, & Germaniæ locis crearunt; ut hic annus ſingulari tot ruinarum calculo funeſtus manſerit. Præcipue afflicti Amſtelodenſes, Batavique cæteri qui iacturam ſe feciſſe his aut procellis, aut inundationibus viginti millionum pondo proteſtati ſunt.

Liberatum ab Obſidione Luxemburgum.

Infeſſum novis Regis Ludouici copiis Luxemburgum ab iis denuo liberatur, proteſtante Rege ſe ab urbe obſidenda ſuperſedere ut Regi Catholico promptum eſſet Cæſari auxilia ſubmittere in quem Barbaros bellum parare audiebat.

bat. Oh fœlicem Leopoldum si quæ longe adhuc posito hoste pietas parcebat; hæc eo imminente, & bellum internecinum gerente a promovendis prætensis iuribus abstinuisset.

Solemnia Cleri Gallicani Comitia. Irritata est, quæ iam pupugisse cœperat, animorum dissensio inter Pontificem Innocentium, & Ludovicum Regem Cleri Gallicani Comitiis, quæ non solum prætensum Regi *Regaliæ Ius* in omnes Regni sui Ecclesias, suis suffragiis ad amplissimum arbitrium permiserunt; sed etiam multa suis Gentilibus propinarunt velut de fide dogmata circa Pontificis auctoritatem, ob quæ Innocentius summopere indoluit.

Mors Caramuelis, Fatis tandem resoluto in mortem corpore concessit eruditorum ævi sui Phœnix Ioannes Caramuel; Vir portentosi, & per omnes scientias exerciti ingenii; cujus omnimoda experimenta dedit innumeris prope libris, in quibus Encyclopediam absolvisse visus est. In metaphysicis, abstractisque studiis apprime versatus subtilissima quæque rimatus est, non minus Philologicis; Politicis, historicis deditus, quorum luculenta specimina itidem scriptis vulgavit: *Cramuelis.* ob hoc unum forsan laude minori prosequendus, quod ad sæculi usum in moralibus se liberius vagari permiserit, multis editis, & vulgatis opinionibus, quæ pronæ ad vitia hominum voluntati viam sternere visa sunt. In Belgio, maioribus tamen Hispanis ortus Monachus vixit ex Ordine Benedictino ad Cisterciensis Congregationis regulas traductus ut Abbas esset. Inde ad Episcopatum Nolanum in Campania, & ex hoc ob aeris inclementiam ad Vigevanensem in Insubria a Philippo Rege evectus est, ubi inter indefessi studii labores octogenario maior obiit; maioribus dignitatibus aliquando a Pontifice Alexandro VII. destinatus, nisi maxima omnia merenti minimum quid, memorari indignum obstitisset.

Cæsar de Turcarum animo circa Rebelles

Hun-

Cæsar vicenales inducias cū Turcis frustra rē novari contendit.

Hungaros quos iam publicis auxiliis fovere e ç-
perant certior, evasurus Bisantium Albertum
Comitem Capraram ablegavit, qui & Barba-
ros ab iis iuvandis compesceret, & iam finiri
proximas viginti annorum inducias inter u-
trumque Imperium novi armistitii pactis re-
dintegraret. Ast dum inutili suasione Comes
Vizirum flectere Bisantij laborat Tekelius Re-

TeKelius Viduæ Ragotzianæ nubit

bellium Antesignanus sub oblata reconciliatio-
nis spe nuptias Ragozianæ Viduæ a Cæsare im-
petrat, cuius diuitiis auctus novam cum Bassa
Budensi armorum unionem statuit, tractisque
ad sui sequelam, ferro & igni in renitentium
facultates regni Proceribus Cassoviam obsedit,

Rex à Sultano inauguratur.

& capit XVIII. Kal. Octob. Inde Esperias, Le-
ventium, & Filexum, ubi tandem Principis
insignia Sultani nomine, clamidem scilicet, fra-
meam, & sarissam ceu clavam accepit; post
quæ Tokaium, & si quæ minoris momenti op-
pida erant in Hungaria Superiori; unde etiam
titulum sibi arrogavit in cussis numismatibus:
*Principis & Partium Regni Hungariæ Do-
mini.*

Coniuratio in Regem Angliæ.

Novo coniuravit facinore in Regem Angliæ
Carolum Nobilis (*Lord* vocant) Schalburius,
non regni tantum gubernationem molitus ever-
tere, sed Regem ipsum, eiusque fratrem Ebo-
racensem Ducem elaturus si res successisset. Com-
plices adhibuit bene multos, quorum opera
utrumque Angliæ, & Scotiæ Regnum insurge-
ret condicta die Nov. 27. in qua & vitam ille
Regi eriperet, & seditiosi magistratus Civiles
in Provinciis tollerent. Re tamen ad multorum
præcipue Catholicorum suspicionem adductas

Irrito effectu.

rogatoque Rege ut sibi curis necessariis consule-
ret, dum tardiori se apparatu Complices ad
rem gerendam accingunt percussus metu Schaf-
burius, ne coniurationis Antesignanus Regi
detegeretur in Hollandiam refugit.

Cæsar

MUNDI 5736. CHRISTI 1683.

Cæsar in imminentes sibi ingenti virium apparatu Turcas satagens fœderatorum se munire auxilio Remp. Polonicam ad armorum societatem sollicitat; quod cum plurium male sano consilio in generalibus Regni Comitiis dissuaderetur fœlici tamen incumbentis utrisque periculi metu xiv. Kal. Maii sancita est, Rege ipso Ioanne Casimiro se Ducem auxiliaribus copiis spondente, dum in apertas hostilitates Turcæ erupissent.

Poloni Cæs. spōdent auxilia in Turcas.

Indicto Iubileo, quo Fideles Dei exorarent auxilia, & liberali æris numerati profusione Causæ Catholicæ Innocentius patrocinatur in Turcas; suisque & suasionibus, & exemplo præcipuos Italiæ, & Orbis Christiani proceres impellit, ut quæ possent communi defensioni conferrent auxilia; unde vis ingens auri collecta est, quæ itidem Cæsari ad bellica dispendia cessit.

Inn. Pont. Cæsari promouet auxilia.

Cæsareis Copiis Præfectus Dux Lotharingiæ Carolus quâ hostes præveniret Neosolium quadraginta millibus hominum stipatus obsidet; ast ne obsidionem ad optatum perduceret exitum ab adveniente præpeditur Turcarum exercitu, qui prodito sibi ab aliquibus Hungaris Arrabonis fluvii transitu latè cædibus, & incendio vastatis omnibus Viennam Austriæ obsidendam pridie Idus Iulii appellunt. Inde immissâ ad Vrbis defensionem Copiarum parte, ipse Dux aliquanto longius cis Danubium castra cum reliquo exercitu metatur.

Dux Loth. Neosolium obsidet.

Turcæ in Austriam irrumpētes Viennam obsident.

Ad imminentis belli nuncios excitati *Morlachi* in finibus Dalmatarum, in Turcas insurgentes, aliquot eorum loca cædibus, rapinis, & incendiis funestant, recipientes se post excursiones factas in conterminam Venetorum ditionem, quo etiam prædas importarunt. Dum

Morlachi Turcarum aliquot loca vastāt.

grandi irarum apparatu, insolentibusque minis ob hoc Barbari in Oratorem Reip. Bisantii agentem vindicare gestiunt, ab eoque aliquot aureorum millia exprimunt in damnorum (ut aiebant) compensationem, eo adigunt Remp. ut de decernendo iis bello statueret, quod anno sequenti viriliter ordita insignibus eos iacturis affecit.

Obitus M. Theresæ Austr. Gallorum Reginæ. Obiit Parisiis v. Nonas Iulii Maria Theresia Austriaca Franciæ Regina, & Regis Ludovici Coniux, præmaturâ morte si solitum vitæ cursum spectes, emeritæ senectutis si virtutum, & meritorum fructus quibus Aulam Gallicam abunde honestavit. Commendata maxime Regi Sponso ob innocentissimam morum pietatem, & ab rebus aut agendis, aut suadendis temperantiam; comperto enim, quod eâ præsertim sobrietate Rex Ludovicus delectaretur, cæteris omnibus abdicatis soli studuit sibi, unica patientia, & orationibus solita deprecari quæ præter Gyneceum fierent.

Algerienses nouiter atriti. Novis Gallicarum navium depredationibus fœdifragi Algerienses novo Gallicæ Classis insultu reprimuntur. In obsessos intra Vrbis mœnia Barbaros aliquot nucum ignivomarum millia evibrata, quibus præsens timor incussus est perfidiosæ genti, in novas offensiones erupturæ, dum longe supplicium, & vindictam abesse crediderit.

Renouata Lordini coniuratio in Regem. Quæ Antesignani fuga, patientiâque Regis Anglorum Caroli evanuisse anno præterito coniuratio credebatur in novas erupit hoc anno molitiones. A substituto Schafburiensi Comiti sex Virorum Concilio delecti sunt, qui ea omnia procurarent, quæ ad meditata exequenda contulissent. Destinatus præcipuæ qui Scotiæ insurrectionem urgeret Argilius Comes alicuius inter Scotos existimationis, collato ei ære numerato quo arma emeret insurrecturis rebellibus ministranda. Indictus mensis Martius, in quo de

more

more Rex ad ruris delicias, urbe egressus, in itinere dum rediret a ficariis confoderetur, qui occulti secus viam in domo unius è coniuratis eum cum fratre, & paucis familiaribus advenientem observarent. Descripti alii qui eadem die Lundini sub Epuli prætextu congregati, dum primus occisi Regis Vrbem rumor perculisset, in plebem exilientes famosos libellos spargerent, & seditiosâ præsentis libertatis conclamatione commoventes plebem eam ad arma rapienda impellerent, occupaturi inde palatium, & arcem in quibus ii omnes ceu Magistratus, ceu Præsidiarii enecarentur qui rerum mutationem improbarent. Ast quæ omnia tot curis, & expensis procurarat Coniuratorum furor lævissimo casu dissipata sunt; Indignatus enim Rex Carolus ignem in palatio ad quod ruris potiundi cupidus se contulerat fortuito accensum conceptam lætitiam pervertisse, inopino regressu in urbem se proripuit, unde & factum est, ut coniuratis tempus deesset, quo meditata disponerent, iisque providerent omnibus quæ ad omnia insimul exequenda parabantur.

fortuito casu dissipata.

Cum obstinatos Conspiratores, nihilominus adhuc tectos, captata opportunitas defecisset novis occasionibus intenti gemino se fœdare parricidio constanter decernunt ceu Rex cum fratre ad rusticanum iter se denuo accinxissent, seu alterius relaxationis gratia in solitaria navicula Tamesim obambularet, ceu denique ad aliquod publicum spectaculum convenientes communem sui copiam fecissent. Parabatur Aulæ, & Vrbis geniali oblectamento annua Taurorum pugna x. Cal. Iul. habenda. Sed quo minus vicino periculo incauti succumberent Conspiratorum unus effecit, qui concepti facinoris pœnitentia ductus rem totam aperuit Regi, cuius iussu complices partim intercepti, & mulctati sunt, partim fuga suppli-

renovata, ac denuo dissipata.

cium declinavere.

Rex Lud exercitum in Belgiũ mittit.

Post proposita diu in Cortracensi congressu quæ in Belgio iura Ludovicus Rex pretendebat velut ultimæ pacis complementa tandem pridie Cal. Sept. sub Humerio Marescallo exercitum eo dirigit, qui quadripartitus primum velut amicus in tot provinciis, solo commeatu, & tributis contentus ibi aliquandiu vixit, velut hoc incitamento Hispanos tracturus ad satisfaciendum sibi: Verum dum isti Gallis pro hostibus habitis eos ferro, & armis insectandos populis indicunt, suppetiasque pro bello aperta vi gerendo a Batavis impetrant, Humerius Cortracensem civitatem obsidet, & capit, & post eam Diximudium; properante interim Criquio cum altero exercitu Luxemburgum versus, quod innumera globorum ignem vomentium procellâ impetitum, tunc tamen solo privatarum ædium damno luit.

Cortracũ, & Diximudium capta.

Vienna obsidione liberata.

Protracta ad duos menses Viennæ obsidione per omnia offensionum genera, queis solet sævire in urbes obsessas armatus furor, tandem adveniente cum Polonis suis Ioanne Casimiro pridie Idus Septembris a fœderatis exercitibus funduntur, & fugantur obsidentes Barbari, eo terrore, & confusione acti ut non milites certamen, sed stolida animalia lanienam sustinere viderentur. Cessere victoribus opipara Castrorum Turcicorum impedimenta generis omnis opibus, & munitionibus referta, immortalisque gloriæ fastis proprium nomen transcripsit Ernestus Rogerius Comes Starembergius, qui armorum in Vrbe obsessâ Præfectus, in quasi desperato rerum omnium statu ita animos suis adhortationibus, & exemplis firmavit, ut nedum virili pectore aggredientes retuderint, sed eos frequentibus eruptionibus lacessentes ingentem hostium stragem ediderint, ob id a Cæsare honoribus, & divitiis auctus, donatusque a Rege Catholico Aurei Velleris tor-

Ern. Co. Staremb. ob Vrbis defensionẽ honoribus, & divitijs auctus.

que

que in fidei, fortitudinisque commendationem.

Reduces Strigonium versus Barbari, qui a soluta obsidione reliqui fuerant ibi denuo a fœderatis Cæsareis, & Polonis invaduntur, & funduntur vi. Idus Oct. multis ut internecinam cladem effugerent in Danubio, quem traiicere moliuntur, aut immersis, aut confossis. Inde civitas obsessa est, & capto primum Parchano quod eiusdem cis flumen pars est, vel suburbium, ea se brevi obsidione coacta dedidit vi. Cal. Novemb. receptis etiam circa hæc tempora aliis urbibus, quæ concepto defectionis rubore primam Cæsari obedientiam redditum festinarunt.

Turcæ de nuo ad Strigonium fusi.

Strigonium & aliquot Vrbes receptæ.

Dum molimine omni Vizirus Viennensem obsidionem promovet Tekelius Vssaini Bassæ copiis auctus cum suis rebellibus Moraviam rapinis, & incendiis funestat. Sed a Cæsareo Duce quæsitus insigni prope Possonium clade afficitur cum impedimentorum omnium iactura, insectante fugitivos exercitu usque ad fluvium Vagum, & extrusis Possonio præsidiariis qui Rebellibus favebant.

TeKelius profligatus

xiii. Cal. Decemb. crevit Delfino post primum secundogenitus filius, cui nomen inditum est Philippi a Patruo susceptore, & attributus titulus Andegavensium Ducis.

Delfino filius secundogenitus

Nonis Decemb. Corischius Cosakorum eorum Dux, qui Polonorum Reip. parent Valacorum, & Moldavorum copiis sociatus in Tartarorum regionem, vulgo *Budziach* delatus, omnia igni, & ferro populatus est; vastato Bialogrodensi, & aliquot aliis oppidis, deletisq; clade internecina Turcarum, & Tartarorum triginta millibus, qui acie cum eo confligere ausi sunt.

Cosachi Tartaros vastant & fundunt.

Qui velut cladis sub Viennæ acceptæ auctores & causas Bassas aliquot Vizirus Kara Mustapha laqueo sustulerat, Tavruni viii. Cal. Ianuar.

Viziri Kara Mustapha mors.

pari supplicio infœlicis belli mulctam luit Sultani præcepto, & barbaræ gentis more, quæ infœlices etsi nullius noxæ reos, quasi eorum morte præteritas, aut imminentes calamitates deprecatura solet devovere.

MVNDI	CHRISTI
5737.	1684.

M. Ant. Iustinian. Dux Venetiar.

Aloysio Contareno in Principatu Venetæ Reip. successit solito suffragiorum examine probatus optimus Marcus Antonius Iustinianus Eques, & Patriciæ familię inter primas Reip. singulariter insigni, quam etsi omnigenæ dignitatis decoribus ornatam, hactenus tamen Principatus titulus non attigerat. Vix primos exegerat menses in Magistratu cum publicis sacris fœderatam se Cæsari, & Poloniæ Regno in Turcas pronunciavit Resp. indicto bello Othomanorum tyrannidi quæ unico ambitionis prætextu eam olim tot provinciis exuisset. Parata proinde assiduis curis generis omnis munimenta, & Præfectus Summa auctoritate bello gerendo Dux Franciscus Maurocenus Eques, & Divi Marci Procurator, fœdus, & sollicitum armorum apparatum promovente Innocentio Pontifice, qui etiam Triremes Sedis Apostolicæ, & Melitenses cum selectis copiis Venetorum Classi militaturas ad finem usque belli spopondit.

Resp. Veneta bellū Turcis indicit.

Induciæ propositæ inter Reges Hisp. & Gall.

Kal. Feb. Sauus Mellinus S. A. apud Catholicum Regem Nuncius Pontificis nomine Carolo inducias cum Rege Galliæ sanciendas proponit, quatenus bello solutus auxilia Cæsari militanda in Hungariam delegare posset. Ast causatus Carolus se a Rege Ludovico armis petitum a iusta defensione abstinere non posse, cœptæ in Belgio offensiones adhuc per aliquot menses perdurarunt.

Pridie Nonas April. nupsit Victor Amedeus

Sa-

Sabaudiæ, & Subalpinorum Dux Annæ Mariæ Philippi Aurelianensium Ducis filiæ, remisso nuncio ei, quod alias cum Infante Lusitaniæ matrimonium pepigerat, quodque fatale sibi a ditionibus suis absenti suasum conceperat.

Nuptiæ Victor Amed Sab. Ducis cum Anna M. Aurelian.

XVI. Kal. Iun se videndam obtulit Vrbi Genuensi Classis Gallica, cuius Imperator Marchi Segnelaius advenientibus officii causa Reip. Legatis mentem Regis aperuit in eo sitam ut ob illatas nomini, & genti suæ contumelias, Parisios quatuor Senatores satisfactum ablegarent, cederentque Regi triremes quatuor, quas de novo instructas libertatisque nomine insignitas, quasi ad eius potentiæ fastum ostentabant quæ a nullo sibi periculo timeret. Quod libero Reip. dominio his petitionibus detractum Genuenses arbitrarentur, datumque præteriisset horarum quinque spatium, in quo decernere iis tuto licuisset, Marchio ab incendiariis navibus in urbem æra ignivoma iussit vibrari, quibus breui ædes innumeræ arserunt, continuata diebus undecim hac offensione, qua elegantissimæ civitatis pars maior attrita est, numerati decies & ter mille trecenti globi, qui ignem fatali ruina in ædes, palatia, templa, & cœnobia confuso, & indiscriminato casu iniecere.

Lud. Genuensibus infensus urbem è classe incendit.

Quo maiori conatu bellum Cæsar vrgeret in Turcas veniam, & pacem rebellibus Hungaris edicto obtendit, quâ allecti plures etiam præcipuæ inter eos Nobilitatis ad primæ fidei Sacramentum rediere. Indicta sunt tamen Regni universi Comitia Posonii Martio mense habenda, in quibus Cæsaris nomine Lotharing. Dux Carolus Comitatus integros ad eiurandam obstinatæ perduellionis notam adduxit, Tekelio Rebellium Antesignano in armis stante, quibus tamen Vnguarium frustra obsedit, iteratis cladibus a Cæsareis copiis attritus; unde ut se tueretur exosam Hungaris ipsis Tartarorum

Pax rebellibus Hūg. oblata.

TeKelius profligatus

gentem ad sua vocare signa compulsus est.

Arx Tingit. Anglis derelicta.

Pertæsi Angli & dispendiorum, & timoris quem irrequietis insultibus Barbari præsidiariis incutiebant, tandem Arcem Tingitanam solo æquatam deseruere, asportata inde re tormentaria: utili sane consilio si inutilibus sepulta ruinis arx mansura fuisset, quam immo illico occupatam Mauri prompto labore, iisdemque ruderibus reædificatam in Christianorum perniciem converterunt.

Luxēburg. captum & Gerunda obsidione soluta.

VIII. Idus Iunii Luxemburgum armis Gallicis iam per mensem, & amplius obsessum se Regi Ludovico dedidit, ultimoque sic impulsu deiecta Hispanorum fiducia, qua melioris fortunæ spe pacem accipere detrectabant. Diverso exitu Gerundam in Catalonia obsedere iidem Galli, qui a Bornovilleo Hispanorum Duce armis impetiti re infecta, acceptaque clade abscedere coacti sunt. Trevirorum tamen ad Mosellam Civitas ab iis præoccupata, cum de ea novis aggeribus firmanda Germani deliberant muris, cæterisque munimentis disiectis utrique parti inutilis effecta est.

Vicēnales Induciæ inter Cæs. Regem Hisp. cum Rege Ludov. pactæ.

Iactatis diu inter vanas consultationes Fœderatorum Principum Ministris, qui Hagæ Comitum ad conciliandam cum Rege Ludovico pacem convenerant, obstinatisque Anglis, & Batavis in proposito temperandi ab defensione Imperij, & Belgij, tandem Ratisbonæ XVIII. Kal. Sept. in vicennale armistitium sub induciarum nomine concessere Cæsar, & Rex Hispaniæ Carolus, quarum induciarum pactis Rex Ludovicus Argentoratum in Germania, Luxemburgum, Belmontium, Bovinæ, & Chimaium in Belgio retineret, restitueretque Hispanis Cortracum, Diximudium, & si quæ alia iuris sui vertente bello fecisset.

Vicegradū & Vaccia capta.

Indictis exercitui Christiano Schintæ ad Vagum fluvium campis, in quos adversus hostem processurus ad signa conveniret, inde Vicegradum

dum contendens urbem Danubio insidentem brevi labore occupat XVIII. Kal. Iulii Summus Copiarum Præfectus Lotharingiæ Dux, fuditque Hallevilensis Turcas aliquot qui exercitus impedimenta fidei suæ credita, ut ea post castra ducaret intercipere, & aggredi ausi sunt, quamquam ipse Cohortium Antesignanus è vulnere accepto pugnans occumberet. Inde Vacciæ alteri Vrbi Danubio pariter imminenti dum progredientes acies propinquant, in Budensem Præfectum cum iusto exercitu obvium incurrunt, quem etiam inito certamine fugant, & delent tribus infidelium millibus occisis, prædaque rapta tum signorum, tum rei tormentariæ, quam secum vehebat. Quo rei bene gerendæ omine cæptam Budæ Hungariæ Metropolis obsidionem non infœlici exitu spes erat fore terminandam; (maxime quod bis, terque durante obsidione *Seraskerium* obsidentes avertere satagentem insigni, & repetita clade attrivissent) nisi iniquus, quo præcipui rerum Administri laborabant, livor publicis profectibus obstitisset, quo factum est, ut Kal. Nov. solvi obsidionem necesse fuerit, Vacciamque urbem infidelibus repetendam deseruisse. *Buda frustra tentata*

Emmericus Tekelius, qui (quod suis minus fideret, quorum bene multi ad Cæsaris partes ab ipso quotidie deficerent) Prætorianis Ianizaris utebatur, immissis aliquot suorum cohortibus, ut prædas abigerent, eas & a Palfiò Regni Palatino, & a Comite Rabatą misere attritas recepit, *Vnguarÿ* tamen obsidionem aggressus, arce præsidiariis se post aliquot dies dedentibus potitus est, quos in suorum vindictam palis per viscera immersis more Turcico iussit enecari. Inde sævijt generis omnis furore in confinem regionem, cuius oppida, & incolas cæde, & flammis absumpsit. Sed Schultzius Cæsareorum per Hungariam superiorem ductor captis aliquibus castris eodem rebelles, *Rebelles male habiti.* *Tekelius Vngariũ capit.*

quos inibi reperit, supplicio affecit, Tekeliumque ipsum non longe ab Eperiis castra metantem ita XVI. Kal. Octobris incautum noctu intercepit, ut magnam suorum partem cederet, ipso sibi seminudo fuga salutem parante, & papiliones, cæteraque exercitus sui impedimenta victoribus cedere coacto. *Bartfeldium* ad radices Carpathi montis, & *Machovitium*, ubi ingens commeatuum copia rebellium usui parata, & alia late ceu oppida, ceu castra Schultzio pariter cesserunt, qui etiam audito quod Tekelius retractis è fuga suis, auctusque aliquot turmis Barbarorum prope *Leutschium* nova moliretur, eundem ut prius interceptum XVII. Kal. Ianuar. iterum delevit, profligato eius exercitu, eoque adacto ut novam fugam Agriam versus celeraret.

à Schultzio ceditur prope Eperies.

iterum ad Leutschiū profligatur.

Iam ab anno præterito quo bellum in Hungaria contra Turcas geri cæptum est ad communis defensionis, & offensionis periculum vocati Croatæ, ineunte hoc ad rem strenue, & gnaviter gerendam Pontificis Innocentii suasionibus, & liberali æris numerati contributione incitati *Varovizzam* in Posegensi tractu urbem obsederunt, & IX. Kal. Aug. ad deditionem coegere. Eorum acies aliquot Germanorum, & Sclavorum copiis auctas ductabat Lesleus Comes, qui militaris scientiæ usu gentis ferociam temperabat, eo successu, ut late vastatis regionibus incusso metu pagi ducenti viciniores cum aliquot arcibus ceu castris ad Cæsaris fidem tracti sint, quos hactenus imperterrita constantia Croatæ, & Sclavi tutati sunt.

Croatæ Varovizzā capiunt.

pagi 200. ad Cæsaris fidem tracti.

Veneti sub Francisco Mauroceno classe ad Leucadis Insulæ (vulgo a *S. Maura* dictæ) littora delati arcem Ion o infestam 17. dierum obsidione capiunt VIII. Idus Augusti; indeque quod Turcæ Nicopoli non longe dissitæ timentes eam valido præsidio firmassent oras circumpositas legentes aliquot mari vicina oppida di-

Leucas à Venetis capitur.

ri-

ripiunt, qua hostes in diversæ defensionis curas abstraherent. Quod vbi fœliciter cessisset in Ambracium sinum reversi eandem Nicopolim terrâ marique obsident, quæ tandem post hebdomadas aliquot æneis globis attrita, effosisque cuniculis proxima convelli III. Kal. Octob. se dedidit, reperta ingenti bellicarum munitionum copia, quam ibi Turcæ coacervabant. Aliis timendam se offensionibus præbuit Classis Veneta Ægei maris Insulis, quarum aliquas captivorum raptu, omnes emunctis tributis afflixit.

&c. Nicopolis.

Belli quod in Belgio gerebatur prætextu Rex Angliæ Carolus delectu habito, & vocatis ad signa copiis, utque tumultuantes secretis murmurationibus eos compesceret, qui Montmuthium Ducem ortus etsi non legitimi privilegio Regni Successorem cupiebant primum Edimburgi in Scotia, inde etiam Londini, in publicis Comitiis Iacobum Fratrem Eboracensium Ducem unicum sibi Successorem renunciari curavit, restitutis eidem dignitatibus, & officiis omnibus quæ tantæ hæreditatis spe fulgentem decebant, addito ei Scotiæ proregis titulo, & vicariæ auctoritatis procuratione per omnes terra marique ditiones, quæ Anglico sceptro parebant.

Rex Angliæ Car. Iacobum fratrem Regni successorem designat.

Nihil remorante hyemis frigore Tekelius gestiens Neosolio a Cæsareis copiis lata obsidione cincto succurrisse decem millibus militum ad signa vocatis, quâ sibi ad suppetias ferendas viam sterneret Schultzium armorum per Hungariam Præfectum, inque hybernis incaute versari creditum intercipere molitur: sed a Schultzio ipso præventus prope Rosenavium XVIII. Kal. Ian. insigni clade atteritur, fuga sibi pro more consulere coactus, omniaque tum exercitus sui impedimenta tum propriæ supellectilis vasa hosti permittere.

TeKelius à Schultz. deletur.

MVNDI 5738. CHRISTI 1685.

Mors Strigonię Primatis, qui amplis. facult. omnes in pia opera erogavit.

Pridie Idus Ianuarii Prunæ in Moravia decessit octogenario maior, ingentis patrimonii arbiter *Georgius Szelephanius* Strigoniensis Archiepiscopus, & Hungariæ Primas, qui optimo tot facultatum usu, (eas enim ad duos fere milliones florenorum ascendere dictum est) quas maxime per pingues Ecclesiæ proventus collegerat, omnes in pietatis opera erogavit. Hæreditatis opimam crevit partem Leopoldus Cæsar, a Testatore cæteris ceu propinquis, ceu necessariis prælatus, utpote cui grave contra infideles belli pondus, & cura incumbebant. Accita dein Strigoniensis Ecclesia, aliaque ceu Monasteria, seu Xenodochia, quorum utilitatibus reliqua bona cesserunt.

Rex Hisp. Car. Sacramenta ferentem pedes comitatur.

III. Kal. Februar. gentilis pietatis hæres Carolus Hispaniarum Rex Rudolphi suorum Habspurgensium Antesignani exemplo obvium ruri, quo oblectamenti causa diverterat Sacerdotem offendens, qui pedes sacra Christi pignora ultimum ægro rustico Viaticum deferebat, cum iussit reverentiæ ergo rhedam qua exscenderat subire, pedibusque ipse ad rusticanum mapale procedentem comitatus est, eo humilitatis, & modestiæ specimine quod sæpe in plebeis capitibus desideres.

Pax Genuensibus à Rege Lud. reddita.

Nedum Genuenses ab ultima urbis vastatione novas Regis Ludovici offensiones timere desiterant, quin omni conatu satagebant & iras officiis deprecari, & sese contra iteratos Classis Gallicæ insultus protegere. Sanxerunt cum Hispanis nova fœdera, qui in urbem suas Neapolis, & Siciliæ triremes destinarunt; sed id inprimis meliori consilio tentavere, ut Innocentius Pontifex sacra auctoritate animum Regis Ludovici flecteret, pacemque populis exoraret, quibus ipsa virium tenuitas tantæ potentiæ

impar

impar veniam prærogabat. Iactata res est multis consiliis, & officiis, tandemque pridie Idus Febr. pax restituta, pacto adventu Parisios Ducis, & quatuor Senatorum Genuensis Reip. qui modestis excusationibus præterita diluentes Regi Ludovico satisfacerent. Omnia adamussim expleta, Caduceatoresque se Regi Ludovico XVIII. Kal. Iun. stiterunt, iisque vicissim Rex antiqui affectus argumenta liberali favore reposuit. *quibus pactis.*

XIV. Kal. Martii Fatis Lundini concessit Carolus Angliæ Rex, in extremis vitæ assertâ Religione Catholicus, quam ab annis bene multis secreto iam coluisse creditus est; immo hanc publice professurus, si diutius vixisset, eo enim res suas abduxerat, ut imminentes ob id metus vi, & auctoritate reprimere potuisset. Vixit a patris nece regno per decennium exul, sed solio restitutus ita præteritorum oblivisci visus est, ut neglectis curis quibuslibet solis otio, & voluptati se deditum ostenderet, ultimis præsertim annis, quibus Europa eius viribus, & officiis tantopere eguit. *Obitus Caroli II. Regis Angliæ.* *eius mores.*

Eodem fraterni obitus die ab universis regni Proceribus salutatus est Regiæ dignitati Successor Iacobus Eboracensium Dux, cui dein omnes Regni Ordines se solito obedientiæ iuramento obstrinxere, quamvis is se Catholicum, & Sacris Romanis addictum palam profiteretur. Quin immo in Oxfordiensi Academia Regni primaria VI. Kal. Augusti Doctorum omnium calculis edita sententia est, neminem cuiuscumque religionis, qui ortus debito Sceptris Anglicis pareret, obedientiam detrectare posse, nisi se infami perduellionis crimine notatum vellet. *Iac. Eboracensis Dux Rex salutatur.*

Interea quæ publicæ tranquillitati opportuna statuere Iacobo Regi visum est, illud in primis fuit, ut Iacobus Dux Monmutius extincti Caroli filius notus, qui tunc inter Batavos versabatur, *Rebellare capit Dux Monmut.*

batur, ab regni ingressu abstineret, ne quod ei vanis pollicitationibus aliqui suggerebant plebs Principem hæresi addictum aliqua seditione ad solium evehere conaretur. Is nihilo tamen secius vel exilio irritatus, vel spei illicio captus, comparatis sibi sociis Argilio Comite, & Nobili Graio rebellionem meditatus eos in Scotiam cum armis, & copiis aliquot præmittit, brevi secuturus dum ipsi prima moliminis fundamenta iecissent. Exscensione facta rebellionis Antesignani, sparsisque libellis quibus populos ad Monmuthii fidem advocabant, Regem adduxere ut Atholiensem Dynastam eo cum copiis dirigeret, maxime quod iam in ipsa Lundini civitate intercepti forent aliqui, qui arma, cæteraque belli munimenta rebellibus ministranda paraverant. Postulavit insuper Rex Iacobus, ut Regni Comitia de seditiosis, & quieti publicæ noxiis hominibus decernerent, exoravitque ut maiestatis rei, ideoque capitali supplicio mulctandi renunciaretur, quod breui etiam effectum est; Argilius enim Comes in Scotiâ a Regiis insectatus, dissipatisque suis, dum inter paludem fugitare conatur, interceptus Edimburgi III. Idus Iulii capite luit, Monmuthiusque pari sorte prælio ad Briduaterum in Anglia victus, captusque Lundini VII. Kal. Aug. Regis titulum (cuius personam aliquandiu Glassemburis inter suos asseclas egit) cum rei capitali supplicio commutavit.

Argilius Comes ei fauet in Scotia.

Sed captus vterq; morte luit.

Idib. Martii decessit Mantuæ Isabella Clara Austriaca Caroli II. Mantuæ, & Montisferrati Ducis Vidua non tam longo ditionis administratæ usu, quam privatarum vitæ rationum fama celebris.

Mors Isabel Claræ Mantuæ Ducissæ.

III. Nonas Martii insigni legatione Rex Ludovicus honestavit Regem Siamensem, quem in extremis Indiarum oris positum iamdiu intellexerat erga Religionem Catholicam inclinatum

Reg. Lud. Orator ad Regem Siamensē.

natum Sacerdotibus favere, qui ad fidem in his regionibus ferendam a Sede Apostolica destinabantur. IX. Kal. Oct. Orator Siamum appulsus, honorificeque exceptus pluribus suasionibus nomine Regis Ludovici ægit, ut Ethnicum Principem ad Sacra Romana adduceret, quod etsi aperte tunc temporis minime consecutus est, illud tamen evicit ut Catholicis qui in toto Regno ceu viverent, ceu fidem prædicarent, quies secura, & libera facultas sacrorum suorum maneret, connitente præsertim ad protectionis assecutionem Constantino Falconio Græco, qui intimo Regis favore, & præcipua rerum administratione in Aula Siamensi gaudebat. *ut Christianus fieret.*

Vetitis quas iterato conatu Turcæ Neosolium suppetias inferre tentaverant, Vrbs tandem stricta obsidione sepiri cœpta est Kalend. Iulii, omnique arte promota obsidio, ceu directis in eam tormentis bellicis quæ muros diruerent, ceu subterraneis viis effossis, per quas ad eosdem muros clamculum suffodiendos, nitratoque pulvere excutiendos iretur. Serascherius tamen Turcorum Dux sexaginta hominum millibus obsidentes avertere satagens recepto per viam Vicegrado, Strigonium & ipse obsidione sepire parat; quod eum acri molimine urgere non desistit Carolus Lotharingiæ Dux summus Cæsaris copiarum Præfectus, & Maximilianus Emmanuel Bavariæ Elector eductis è Cæsareo exercitu vix triginta millibus militum in eum movent, consertoque (quod diu renuerat) prælio illum insigni clade afficiunt XVII. Kal. Sept. Caprara Comite post triduum cum reliquis copiis quæ castris incubabant Vrbem Neosolium vi expugnante, in qua a victoribus Christianis cæsi Turcæ pene omnes ætatis & sexus promiscui, qui in ea inventi sunt. Attritus his cladibus Serascherius Budâ, quo se post amissam pugnam receperat Oratorem, & Epistolas ad *Neosolium obsessum à Cæsareis. & Strigonium à Turcis. qui acie funduntur. & Neosolium amittunt.*

Lo-

Turcæ pacem supplicant. Lotharingiæ Ducem direxit, quibus præter Gentis morem humilis pacem precatus est, quod non semel durante hoc Hungarico bello indociles ad humilitatem Turcæ iterarunt.

Eperiæ à Cæsareis captæ. Neosolii casus Eperiarum (quas rebelles Hungari obstinata pervicacia tuebantur) forti præluxit. Obsessa enim Vrbs a Schultzio, quod populosa, & valido præsidio munita foret iam diu acri defensione restiterat: sed audito quod Copiarum pars quæ Neosolium cœperant, contriverantque Seraschierium eo dirigeretur de deditione tractavit, quæ pridie Idus Sept. sancita est, extrusis iis præsidiariis qui rebellibus merebant, & ad eius exemplum minis & terrore coactis aliis minoris momenti Oppidis, & Arcibus, quæ eisdem favere non erubuerant.

& Cassouia. Caprara alter Copiarum Cæsarearum Ductor Schultzio unitus Cassoviam Hungariæ Superioris caput VII. Idus Oct. obsidet generisq; omnis offensione ad deditionem cogere satagit; sed res duriori forsan labore protracta spem fefellisset ob Vrbis egregiæ munimenta, & obstinatam animorum pervicaciam, nisi desperatis auxiliis territi obsessi sese dedendi consilium iniissent. Perculit eos qui de Emmerici Tekelii

TeKelius à Turcis male habitus. captivitate nuncius exeunte Octobri pervenit: Varadinum enim ut suppetias a Turcico Præfecto exoraret progressus Rebellium Antesignanus ibi in vincula iussu summi Viziri coniectus, vilique & rusticano plaustro impositus Adrianopolim tractus est, Cassoviensibus interim ad Cæsaris fidem reductis, quam primus Bethnasius Vrbis pridem obsessæ Gubernator iuravit, lateque deinde Cæsareis arces, & oppida recipientibus, quorum timore Turchi *Zolnochium*

Zolnochiũ & aliæ Vrbes receptæ. insignem ad Zagivæ fluvii in Tibiscum influentis littora positam cum Arce Vrbem, & cæteri Rebelles Vnguarium, Tokaium, & alia deseruere.

Idibus Iulii Viennæ in uxorem accepit Maxi-

ximilianus Emmanuel Bavariæ Elector Mariam Antoniam Leopoldi Cæsaris filiam ex Margaritâ Austriaca Philippi IV. Hispaniarum Regis nata, cuius etiam matrimonii titulo (eo casu quo improlis Carolus Hisp. Rex decederet) dotales ad Belgium rationes ex Avi Philippi testamento assumpsit. An autem hæc cessio litium novarum materiam paritura sit, id futuri temporis facta revelent. *Nubit Bavariæ El. Cæs. filia.*

111. Idus Aug. Lesleus Comes delectu Croatarum stipatus oppidum *Michalovitium* in Sclavonia vi occupat, progressusque Mursan (vulgo *Essek*) ibi urbe trium millium præsidiariorum clade receptâ, Pontem portentosæ magnitudinis (quippe qui ad sex millia passuum protendatur) quo in Hungariam illabi Turcæ solent, flammis donat, late vastato regionis tractu per quam copias ad stativa reduxit. Aliunde in Bosnia Illirici parte *Dubitzam* v. Kal. Sept. repentino insultu invadit, & capit Erdeodius Comes alterius Croatarum manipuli ductor: ut & Eberstenius in Liccam Turcorum provinciam irrumpens omnia ferro, & igne miscet. *Turcæ in Sclavonia & Bosnia male a Cæsareis habiti.*

Aucta Pontificiis, Etruscis, & Melitensibus triremibus Classis Veneta sub Francisco Mauroceno Belli Duce exscensione in Peloponeso facta exeunte Iunio ibi Coronim urbem obsidet, septisque vallo castris offensionis omnis genere ad deditionem trahere contendit. Quo minus tamen ea potiatur castrametati haud longe Barbari omni studio vicissim laborant, aggressionibus in obsidentes repetitis, quibus nedum vim urbi inferrent ipsi ad sui tuitionem avocabantur. Hinc Maurocenus quo sibi infestos arceret, cum eis prælium conserit VII. Id. Aug. quod ubi fœliciter cessisset deletis, & fugatis Barbaris, dum obsessi deditionis obtentu incautos suffossis cuniculis Venetos opprimere tentant, ab istis subita impressione intercepti *Coronis Urbs a Venetis capta.*

inter-

internecina clade atteruntur, cedente sic victoribus urbe, in qua præsidiarii, & incolæ fere omnes efferâ, & impotenti militis irâ trucidantur.

Molinos tanquam devotionis propinator carceri addictus.

XVI. Kal. Aug. Romæ Congregationis, quam Sancti Officii vocant, decreto è domo ad carceres trahitur Michael Molinos Sacerdos Hispanus, qui fictæ pietatis larva abusus sub devotionis prætextu, incautæ conscientiæ multos, propinata *Orationis*, quam *Quietis* vocabat methodo ad inanem perfectionis fastum seducebat. Mediolano non diu post Romam pariter evocatus alter delirantis Sectæ Coripheus eidem Michaeli, frequenti literarum missitatione familiaris, amboque in carceres detrusi a seducendo quiescere iussi sunt.

Ortus Car. Archidu. Leopoldi secundogeniti.

Kal. Oct. Viennæ secundum Cæsari Archiducem peperit Augusta quem Caroli nomine insignitum voluere parentes in spem, & omen illius virtutis, & fœlicitatis quæ Gentilem Carolum Augustum Austriacæ familiæ decus aliquando honestarunt.

Hæreticorum secta extincta in Galliis.

Proscripsit solemni Edicto in curia Parisiensi vulgato XI. Kal. Nov. Rex Ludovicus ex universa Gallia Calvini quæ diu viguerat hæresim, omnesque sibi subditos Catholicos vivere, & Sacris Romanis operari iussit. Revocatum hac sanctione quidquid hæreticis Regum Antecessorum patientia maxime Henrici IV. Indulto, quod Nannetense vocant fuerat permissum, continuoque per Regnum universum, & templa diruta quæ aliquando eorum usibus servierant, & eliminati omnes Hæresis præcones quos inibi *Ministros* Ecclesiarum appellabant. Iam pridem Ludovicus Rex omnes qui Sacris Romanis non utebantur ab dignitatum omnium seu sagi, seu togæ consecutione arcuerat, exauctoratis omnibus, qui iis hactenus potiti fuerant. Inde secuta multorum conversio quos rei privatæ decus & utilitas a pristino errore abstraxit. Ast

vetitæ

vetita solemni Iustitio omni hæresi, turmatim populi nouæ fidei nomen dedere, non minori forsan eorum numero, qui laribus derelictis in vicinas provincias dilapsi sunt.

VII. Kal. Iunii Heidelbergæ præmatura morte obiit Carolus Elector Palatinus in ipso fervidæ ætatis flore, annorum scilicet 34. improlis, unicam relinquens sororem Carolam Elisabetham, quæ pridem Philippo Aurelianensium Duci nupta litibus, & periculoso dissidio ansam ceu prætextum ministravit. Successit ditionibus, & Electorali dignitati Philippus Vilelmus Dux Neoburgensis Catholicus, qua accessione ad Principatum in toto eius ambitu Catholica Fides, & Sacra Romana libere permissa sunt.

Obit. Caroli Elect. Palat. cui succedit Phil. Vilelm. Dux Neoburg.

MVNDI 5739. | CHRISTI 1686.

Inter Kal. ipsas Ian. Mercius copiis Cæsareis quæ hybernas stationes in Hungariâ Superiori obtinebant, Præfectus *Aradium* Arcem ad Marosii fluminis littus cum iam intercepisset, cæsis in ea bis mille Ianizaris qui novo delectu ad signa vocati in Hungariam properabant, denuo paucis diebus interiectis Seghedinum ad Tibisci ripas movens oppidum repentina impressione captum flammis donat, ingentique præda potitus ad stativa revertitur.

Aradium, & Seghedi. capta

Idib. Febr. Comes Caraffa cum copiis egressus, ut Tekelii captivitate soluti minas & nova molimina præverteret, S. Iobi Castrum non longe a Varadino recepit, fœlici unius glandis ignivomæ iactu, quæ in turrim in qua nitratus pulvis cæteraq; belli munimenta asservabantur cadens, iis consumptis tanto præsidiariorum terrore turrim disiecit, ut quingenti ex iis reliqui se dediderint. Irrito tamen conatu per hos dies Caprara Mungatzium obsedit, in quo Te-

S. Iobi castrum rec. eptum,

& Munganzium fru'st.a obsessam.

Tekelii uxor inclusa, neglectis primum consiliis & minis, quæ ad eam Cæsari reconciliandam iniiciebantur, valida se generis omnis defensione tutata est.

Hæretic. è subalpinis vallibus excedere iussi.

Kal. Februar. Victor Amedeus Sabaudiæ Dux Regis Ludovici pietatem æmulatus Hæreticos in aliquot subalpinis ditionis suæ vallibus iamdiu commorantes edicto proscripsit, pœnamque capitis statuit iis qui obstinatâ pervicacia Catholicam fidem amplecti renuisset. Diruta eorum templa, & eliminati Heterodoxiæ præcones: sed cum locorum aspero situ alicubi se tutari posse sperarent; inde aucta iis fiducia Catholicos, & præcipue Religiosos (qui ad eos in fide instruendos missi fuerant) male habent; in cuius protervię vindictam copias eo Dux immisit, occupatisque vi præcipuis eorum recessibus internecinâ eos clade delere decreverat, cum Tigurinorum & Bernensium nomine supplicatum Oratores adveniunt, ut iis parcatur. Eorum intuitu alio Edicto VIII. Idus Apr. vulgato eos permisit Dux ditionibus suis excedere; ast larium, & rei familiaris amor cum multos adduxisset ut apertâ rebellione & exire, & converti detrectarent, bello instaurato in eos movens expugnatis omnibus eorum munimentis tandem eos coegit exulare.

Catholici male in Scotia habiti.

VI. Id. Febr. Edimburgi in Scotia heterodoxi in Catholicos insurgentes eos variis in locis ad sacrorum suorum exercitia congregatos misere affligunt, domosque eorum diripiunt in eius libertatis vindictam quam eis nuper Rex Iacobus concesserat. Comes *Perchius* urbis Præfectus ut sævientes compesceret aliquot eorum captis mulctam virgarum statuit: sed cum supplicium paratur a maiori seditiosorum numero impetitus vix non obtruncatur, unde immissis in eos præsidiariis partim cæduntur, partim fugantur, reliqui destinato supplicio puniuntur.

Aperta

Aperta Luthetiæ Parisiorum *Area* ingens, quam *Victoriarum* vocarunt, in qua insigni opere fabrefactum Regis Ludovici simulacrum erectum est, & circa illud paris operis columnæ duodecim terno complexu in quatuor angulos distributæ cum appensis numismatibus æreis, in quibus præcipua eius gesta, & victoriæ sculpta & scripta referebantur. Magnificentissimo operi, & lychnis quatuor continuo igne circa Regis simulacrum illucere destinatis, expensas ministravit Franciscus Albussonus Foliadeus, & Franciæ par, ut singulari Ludovici favore ad amplas dignitates & divitias evectus, sic eius gloriæ cupidus qua se eximio grati animi monumento insignem exhiberet. *Area victoriarum Parisiis aperta.*

Pridie Idus Maii regio edicto extinctus in Gallia est Ordo Monialium quem ab Infantia Domini Nostri Iesu Christi vocabant, eo pretextu quod quædam circa fidem sentire dicerentur minus consona Catholicæ veritati. Quia tamen hæc discussio Pontificis Romani auctoritatem præcipue spectaret, delictumque a malevolis obtrectatoribus obtendi crederetur, id gravatim Innocentius Pontifex audivit, crevitque inde materia quæ non sopiti dissidii nova semina ministravit. *Extinctus Ordo Monialiũ Infantia D. N. I. C.*

Ad novas offensiones in Peloponesum redux Classis Veneta in Messeniaco sinu copias deponit quæ Pylon (Navarrinum vetus) primo insultu cœpere III. Non. Iunii: sed cum novam arcem subigere contendunt ad conferendam cum Barbaris suppetias parantibus pugnam vocantur. Certatur acri animorum contentione prope castra XIV kal. Iulii, sed pugna Christianis fœliciter cedente, fugatis hostibus, (quorum 800. papiliones, cunctaque exercitus impedimenta iis cesserunt) sese postridie arx nova dedere coacta est. *Captum a Venetis Navarinũ & fugati auxiliares Barbari.*

Nonis Iunii sancita inter Polonos & Moschos est Pax & armorum fœderatio in communes Chri- *Fœderati Polonis Moschiis T. rcas.*

Christianorum Hostes Turcas, eo Catholicorum qui sub Moschi ditione vivunt proventu, ut quamvis id molimine omni avertere satageret schismaticus Patriarca, libera iis maneret facultas sacris suis operandi tum Chioviæ, tum Smolenschi præcipue quæ Moschis pactæ pacis articulis cesserant.

Methone a Venetis capta. Methone, vulgo *Modone* Turcici in Peloponeso Præfecti sedes, ob idque non situ solum, verum etiam validis munimentis sui secura a Mauroceno obsidetur & capitur III. Idus Iulii, ingenti non solum eximiæ civitatis lucro, sed prædarum immensa copia quas in ea velut primaria regionis arce Barbari deposuerant.

Intentus Rex Ludovicus Versaleæ (quam Vrbem a fundamentis cum insigni ad regiæ aulæ usus palatio extrui iam ab aliquibus annis curabat) ea omnia addi, quæ ceu voluptati, ceu necessariis commodis forent opportuna, fluvium Euram eo deduci imperavit viginti quinque millibus hominum adhibitis ut incile, seu alveum novum ei sternerent, ad quem procurandum aliquot montes deprimi, & valles oppleri necesse erat. Portentosi huius cœpti gloria famam se æquasse antiquæ Ægypti Regum iure Ludovicus præsumat, Francique Ægyptiis contendant cœca tributorum collatione ad tot dispendia necessaria, parem erga suos Reges affectum.

Buda denuo obsessa XVII. kal. Iulii quinquaginta millium Christianorum exercitu Buda denuo obsideri cœpta est a Ducibus Lotharingiæ, & Bavariæ, quorum primus Cæsareo exercitui Præfectus, urbem sibi expugnandi, secundus suarum & Imperii copiarum ductor arcem seu, ut vocant, castrum pariter subigendi provinciam suscepere. Interceptis primo insultu, & in servitutem raptis mulierum, ac puerorum turmis, quæ cum prætiosis rerum mobilium sarcinis secundo flumine salutem quæritatum evaserant, octavo

obsi-

obſidionis die Vrbs inferior, muro pertormenta bellica diſiecto, recepta eſt. Inde per maiores omnis generis offenſiones protracta obſidione, & bis terque retuſis Barbaris, quos Vizirus Vrbi ſuppetias laturos immittebat, Vrbs tandem IV. Non. Sept. violenta impreſſione tentata & capta eſt, deletis internecina clade præſidiariis, & civibus quorum pauci vitam ab iratis victoribus exorarunt, ſuſpenſo interim inani metu Viziro, qui licet ſexaginta hominum millibus ſtipatus, turpi ſe fuga ſubduxit. *& capta.*

Eodem captæ Vrbis die Romæ Innocentius Pontifex, quaſi divina inſpiratione tantam victoriam edoctus Chriſtiani Orbis lætitiam 27. Purpuratorum creatione cumulavit, inter quos vario meritorum genere inſignes pietatis æque ac doctrinæ fama commendavit Stefanum Camuſium Gratianopolitanum Epiſcopum, & Ioſephum de Aguirre in Salmanticenſi Collegio iam ab annis amplius viginti Sacræ Theologiæ Lectorem, & variorum ſacra eruditione refertorum librorum editorem. *Cardinale, 27. ab Innoc. Pōtif. electi.*

Kal. Auguſti ſancita eſt Auguſtæ Vindelicorum inter Cæſarem, Imperii Ordines, & Remp. Batavorum fœderatio, ad mutuam (ſi quod immineret bellum) Statuum defenſionem, decretuſque ſexaginta millium militum delectus, qui communi expensâ pro quota cuiuſque parte haberetur. Occaſionem huic miniſtrare aiebant Arces quas præter propter Rhenum, & Moſellam Rex Ludovicus extrui curabat contra pacis & Armiſtitii præſcriptum, unde etiam multiplici legatorum miſſitatione Cæſar id ipſum Ludovico queſtus erat: Ex adverſo Ludovicus conceptam ideo armorum unionem ut ſibi non quæſitum bellum intentarent. Quod certum: ea fuit luctuoſi & internecini belli velut fecialis, quo paulo poſt Europa fere univerſa miſerrime flagravit. *Auguſtana fœderatio.*

Idib. Aug. Pariſiis diem ſuum obiit repenti-

Obitus Ludouici Maimburgi. no apoplexiæ tactu correptus Ludovicus Maimburgus editorum a se librorum & varietate, & singulari aliquorum odio orbi literario notus, ob quod ab Innocentio XI. iussus est è Iesuitarum Societate dimitti. Reliquum vitæ ad annos usque 72. sub seculari habitu transfegit, & nova scribere perrexit, quæ non minori invidia laborarunt.

Rex & exercitus Polon. in Moldauia XVIII. kal. Septemb. florido stipatus exercitu Ioannes Casimirus Polonorum Rex Iassi in Moldavia a volentibus populis exceptus est, urbe tamen excedente Ospodaro, ne Turcis quorum vectigalem Provinciam administrabat, in suspicionem caderet, ob idque excideret Principatu. Tartaros Bialogrodenses Rex convenire decreverat, eorumque regionem vastare; sed longo itinere remoratus sylvis, montibus, & desertis obsito, & ubique penuria laborante, nihil præter grandem apparatus famam, copiarumque vanos labores (quæ utilius in obsidendo Camenecio distineri potuisse videbantur) consecutus, exercitum ad propria reduxit.

Nauplia à Venetis expugnata IV. kal. Sept. aliquot Hebdomadarum obsidione in Venetorum potestatem concessit Nauplia (vulgo *Romania Neapolis* dicta) situ, munimentis æque ac incolarum numero inclita Civitas ad intimum sinus Argolici littus. Hanc Maurocenus Methone subacta aggressus eo Seraschierium Corynthi cum Turcicis copiis agentem in suppetias evocavit; sed conserto prælio quod valida Barbarorum impressione cœptum est, in urbis conspectu deletiis iis & fugatis sese obsessi dedidere, quorum multa millia qui patrios ritus inter Christianos exercere se posse desperabant in Asiam traducta sunt.

Simonturnū & alia oppida à Cæsareis capta. VIII. kal. Oct. Ludovicus Princeps Badensis aliquot copiarum per Hungariam Ductor, *Simonturnum* oppidum, inde *Quinqu-Ecclesias*, *Siclosium*, *Caposvarium* partim solo nominis sui terrore, partim levibus obsidionibus recepit;

pit; inventa in hoc ultimo ingenti munitionum copia, quam ibi coacervatam ad cæterorum Præsidiorum usum habebant, xi. item kalend. Nov. *Seghedinum* ad Tibiscum aliarum copiarum sub Veterano Duce merentium virtute ad deditionem coactum est, deletis trino certamine Turcis & Tartaris, qui ad suppetias ferendas convenerant. Triplicem victoriam ingens consecuta est equorum, & generis omnis impedimentorum præda, quod in reliquis hisce Barbarorum copiis id omne coaluisset, quod optimum in Hungariam hoc anno invexerant.

Tertius filius Delfino nascitur. Tertium peperit Delfino Filium Mariana Christina coniux pridie Kal. Sept. cui attributum est Caroli nomen, & agnomen Ducis Biturigensium. Regiam Aulam nova lætitia cumulavit Siamensium Oratorum adventus; qui Regi Ludovico id. ib. eiusdem mensis exhibiti, non solum ei potentissimi Regis amicitiam & fœdera spoponderunt, sed etiam liberalibus eum donis regiamque eius familiam honestavere.

Siamenses Orat. ad Reg. Ludou.

Poloni Tartaros sternunt. Prid. non. Oct. Ioannes Casimirus Polonorum Rex dum ne ultra Moldaviam regionis sterilitate remoratus procederet, regressum ad suos cum exercitu adornat, sibique a Tartaris insidias parari intelligit, illos incautos, & somno adhuc oppressos summo diluculo aggressus insigni clade sternit maxima equorum parte abducta, & tractis in servitutem quingentis Barbaris, dum cæteri in proximas sylvas celeri sese fuga subducunt.

Sultanus a sacrificulo offensus. Eo furore Turcas perculit Budæ a Christianis expugnatæ fama, ut pluribus in locis, & maxime Bysantii in eos plebes insurrexerint, variisque affecerint contumeliis & iniuriis. Ipsi nedum Sultano pepercit popularis rabies, cui ausus publico convitio exprobrate indigna Principe otia temulentus *Iman* (hoc nomine Turcæ suos sacrificulos appellant). Vnde is ut a se odia averruncaret *Muphtim* primarium Legis

Mahumeticæ Antistitem exulare iussit dignitate destitutum eo prætextu quod sibi iniqua bella paranti, saniora consilia non ministrasset: Optima sanæ læsæ iustitiæ pœnitentia nisi eam vi tunc expressam Barbari aut fortunæ blanditiis capti, aut solo ferocientis genii æstro spernere consuevissent.

Rex Lud. medicorum patitur sectionem. Vlcere iam diu in natibus formato cum Rex Ludovicus laborasset; inutilique hactenus arte illud Medici vivificare tentassent, tandem, xv. kal. Decemb. illud sibi a Chirurgis secari permisit, invictaque constantia septies sibi novaculam admoveri passus est. Incredibili virium animique robori attributum quod tantum vitæ discrimen, & periculum illæsus obiret, relatis ob id in tota Gallia, immo Roma Deo sospitatori gratiis, & patefacta generis omnis tripudio lætitia, quam de recepta Regis sui salute populi conceperant.

Obitus Eleo. Gonzaga Imperatr. VIII. Id. Decem. Viennæ obiit Eleonora Gonzaga Ferdinandi III. quondam Cæsaris coniux, sed Leopoldi matertera: Mulier æquali pietate, comitate morum, artiumque & liberalium scientiarum amore insignis, quæ ut aulam Cæsaream præcipua prudentiæ laude moderari per annos fere 30. visa est, sic eam eruditorum asilum, & theatrum per id tempus effecit.

& Ludov. Condei Principis. III. Idus mensis eiusdem fatis pariter concessit Ludovicus Borbonius Princeps Condeus ut bellicæ virtutis gloria inter ævi sui Duces conspicuus, ita irrequieti animi sui motibus per plures annos quibus civilia bella aut movit, aut promovit, patrio Galliarum Regno funestus. Mores tamen quos per tot bellorum vices aliquo feritatis contactu exasperare visus erat, mitissimæ patientiæ studio in extremis pacavit; isque inter religiosorum choros mortuus est qui nihil præter mansuetudinem, & sæculi contemptum amasse aliquando videretur.

IV. Id.

IV. Idus Ianuarii solemni pompa Romam ingressus est Castelmenius Gomes Iacobi Anglorum Regis nomine Orator, eius & Catholicorum qui in eodem regno versantur Innocentio Romano Pontifici obedientiam, & obsequia protestaturus. Iam pridem Londini idem Legati munus pro Pontifice & Sede Apostolica obierat, in aulaque eo titulo versabatur Ferdinandus Dada Arch. Amasiensis, publica religione ibi fidem suam profitentibus & sacris suis operantibus Catholicis; unde spes erat pacatis animis propediem inter Romanam Ecclesiam, & Regnum Anglicanum ea fœdera instauratum iri quæ tanta utriusque gloria quondam viguerant. *Iac. Angl. Reg. ad Ro. Pont. Orator.*

VIII. Id. Mart. Eleonora Augusta Principem filiam edidit, cui Mariæ Iosephæ nomen inditum est, singulari Aulæ Cæsareæ lætitia, quam multiplicato partu proles nova creabat. *Nascitur Cæsari filia.*

Bello quod alta animorum suspicione concipiebatur obstetricatus est Ludovicus Rex tripli petitione quam fieri nomine suo Cæsari iussit Idib. Martii, scilicet Armistitii seu Induciarum vicennalium conversionis in pacem perpetuam, variarum ditionum cessionis quas Cognatæ Aurelianensi debitas prætendebat, & fœderis Augustani dissipationis quod velut sibi infensum, & minax aboleri præcabatur. Cum nulli ex his petitionibus sua responsione eo sensu Cæsar obaudiret quo poscebatur, novo fermento concepta odia exasperantur. *Noua belli semina inter Cæs. & Regem Gall.*

Coniurarunt communi perfidia prope omnes Hungariæ Superioris Vrbes, ut Cæsaris præsidia quæ sibi incubabant, condicta nece obtruncarent, sopitasque extollerent faces rebellionis extinctæ, priusquam ex hybernis stationibus ad signa milites evocarentur. Re in secretas *Coniuratio urbium Hūg. sup. in Præsid. Cæsarea.*

suspiciones illapsa primum per frequentem nunciorum missitationem, tandem aliquibus eorum captis, & interceptis literis quæ rei seriem referebant, Complices partim jugulati, partim diutino carceri addicti; quem ne longius aliqui tolerarent, desperato furore sibi vim intulere.

Moschi Oratores per Aulas Europeas peregrini. Obambularunt hoc anno fere omnes Europæ Aulas Moschorum Oratores quidam, immensis numerosæ familiæ impedimentis ubique importuni, maxime quod hoc solum legationibus suis jactarent, suum Ducem internecinum bellum in Turcas parare, causæ Christianæ patrocinio. Insolens & prope barbarus Gentis usus, & obsoleta quæstuum cupiditas, quos publicis mercimoniis captabant, effecere ut nec Moscho Duci multum ob has legationes deferretur, nec delatum sibi honoris quidquam nostrates Principes existimarent.

Patræ & Naupact. à Venetis recipiuntur. x. Kal. Aug. exscensione in Peloponeso facta *Patras* Maurocenus Classis Venetæ Dux aggreditur, fugatoque Seraschério, qui Vrbi suppetias inferre destinabat, in deditionem recipit. Inde in sinum Corynthiacum illatus utraque arce ad freti fauces posita, & Vrbe *Naupacto* potitus est, fugitantibus undique Turcis, etiam antequam obsidione præmerentur; immo ipso Copiarum ipsarum Præfecto, qui non longe à Naupacto cum septem hominum millibus castra metabatur. Incredibilis rerum omnium copia in singulis locis reperta, cum utriusque exercitus impedimentis in prædam victoribus concessit.

Cæsar. in Hung. Dardam occupant. Novo animorum & armorum fœdere juncti Lotharingiæ, & Bavariæ Duces exercitum Cæsareum ad nova Turcis damna inferenda hoc anno deduxere in Hungariam. Castra Vizirus metabatur secus Dravum in ea palude potius quam insula, quam bifidus fluvius prope Mursam efficit, extructo ibi ingenti aggere quo co-

pias

pias suas sepiverat. Adventantes tamen Cæsarei solo terrore circitis *Darda* Barbaris quam in sinistro fluminis littore munitam protegebant, eos vallo & aggere vi pariter exturbarunt, solo flumine præpediti ne Mursam cum refugientibus eo Turcis penetrarent, qui pontem eapropter fuga facta difiecere. Duces Cæsarei traiecto alibi flumine nova Viziri Castra vallo & aggere: & ingenti tormentorum maiorum numero munita prope Mursam offendunt, & ad pugnam conserendam invitant: Sed cúm opportuna ad vim detrectantibus inferendam deessent, repetito flumine inde quasi re desperata Anamantiam (*Mohatz*) sese recipiunt. Vizirus eos & languore, & timore debiles cedere suspicatus: maxime quod exercitum dividere, & in hyberna distribuere se velle simularent, eos pridie Idus Aug. adoritur: Sed ab his quos meticulosos autumabat eo animorum robore, & fiducia excipitur ut ibi prope *Siclosium* insigni clade attritus manserit, instaurata suorum strage ad Dravi littora prope *Dardam*, ubi dum fugientes flumen traiicere paránt, nova a Christianis clade conficiuntur, desideratis in utroque prælio octo millibus Turcarum, qui vel ferro enecti, vel aquis absorpti perierunt. *Insignis Turcarum Clades.*

III. Id. Augusti, Vlissiponem Classe deducta Maria Sophia Neoburgensis Petro Lusitaniæ Regi nupsit in eius prolis spem, quam etsi adhuc viventem in filia Petrus haberet, in fatis tamen erat ut post annos aliquot celibem amitteret. *Nubit Petrus Lusitan. Rex Soph. e Neoburg.*

Pridie Id. Aug. Corinthus a Barbaris flammis prius data, & derelicta in Venetorum ditionem concessit, sese ultro dedentibus Græcis qui reliqui Vrbem, & regionem incoluerant. Inde ad Saronicum Sinum proris conversis circa Peloponesum *Castrum Tornesium*, (forsan Cyllenem) Maurocenus levi obsidione recepit, & tentata inutili tormentorum displosione Epidauro Limæra (*Maluasia*) Athenas pervenit, *Corinthus & Athenæ Venetis capta.*

 ubi

ubi cum 600. Turcæ in arce inclusi iusto exercitui resistere ausi essent, post aliquot dierum obsidionem armis & commeatu privati extrusi sunt.

Transylu. à Cæsareis occupata. Quod deletus Vizirus nova moliri desisteret Copiarum partem Dux Lotharingiæ Carolus in Transilvaniam duxit ut Abaffii Principis fidem syncero tandem argumento exploraret, qui hactenus non solum invitantem Cæsarem vario rationum & prætextuum astu deluserat, sed secretis auxiliis rebelles & Turcas fovere non destiterat. Provincia iusto exercitu occupata, & fugato tempore quo fictis promissionibus locus dabatur versipellis Princeps viribus impar, ne communi exitio omnia ruerent, & portas urbium petentibus aperire, & lautos commeatus copiis ministrare (quæ stativa ibidem figere statuissent) compulsus est; unde integra Provincia Cæsari asserta, quæ belli dispendia suo symbolo compensaret.

Neocastrū à Venetis captum. Pridie Kal. Octob. Neocastrum (*Castelnuovo*) in Rhisonico sinu à Venetis tentatum, & fortiter per dies 30. a Barbaris defensum tandem eorum potestati concedit. Non cum obsessis tantum Hieronymo Cornelio Vrbem & Arcem verberanti res fuit, sed cum iusto pene exercitu qui suppetias obsessis quocumque periculo laturus acriter congressus est. Ast prælio victus & retusus obsessos omni auxilii spe destituit.

aliaeq; vrbes à Cæsa in Hung. Orovizza, Posega, Palota, Mursa, Valpo, aliæque tum in Hungaria, tum in Sclavonia Vrbes sese Cæsareis Ducibus solo victricis fortunæ timore perculsæ dediderunt, velut alia quædam in Peloponeso & Græcia Venetis oppida, stupenda sane infidelium deiectione, qui cum antehac tanta virium fiducia ferocirent, nunc & numero & locorum munimentis potiores, obsidentes ipsos propria deditione & fuga præveniebant: Illustri documento male parta

cito

cito dilabi, frustraque Homines niti id retinere quod Deus reposcat.

Buda Hungarorum Metropoli in Cæsaris potestatem reducta, regnoque fere omni cuius vix aliquot oppida Turcæ retinebant optavit Leopoldus filium Iosephum ea corona insigniri, & hac regia dignitate ad ulteriora honorum & dignitatum culmina disponi. Res in eo posita videbatur ut vota Hungarorum Cæsaris menti consentirent, qui regni titulum non electionis iure, sed acquisitionis, proindeque hæreditate ad Nepotes transmittendum obtinere satagebat. Disceptatum diu inter Magnates, & Cæsaris Ministros, maxime quod Rex Hispaniarum Carolus ad se, posterosque suos huius successionis iura dilatari exposceret. Ast tandem utrumque concessum, & communi plausu Iosephus electus est v. Id Decemb. Posoniique coronatus, eo omni & maxime solemni ritu quo prisci Pannonum Reges, etiam dum maxime res florerent, inaugurabantur. *Iosephus Cæsaris filius Rex Hereditarius Hungarorum coronatur.*

Agria longa plurium mensium etsi lata obsidione fatigata, necessariisque ob id commeatibus destituta, integro licet murorum & munimentorum ambitu valens sese tandem dedere coacta est iv. Non. Decemb. Fœdifragi Turcæ meticulosa pervicacia, deditionis sponsionem Cæsaris manu subscriptam conatu omni contendere priusquam vrbe excederent, memores Mehemetem III. anno 1596. dum eam Christianis eriperet contra pactam præsidiariorum incolumitatem eos obtruncasse, cui sorti similem metuentes fidem Cæsareo autographo firmandam implorabant. *Agria Cæsari dedita.*

Internecina clade attritum exercitum dum Solimanus Vizirus colligere Mursæ satagit, aliquosque equites cum commeatu Agriam immittere parat; seditione oborta nedum milites nova pericula subire detrectant, quin stipendia merentibus non soluta questi eum insolenter *Turcæ Viziro rebelles nece procurant.*

 ter

ter despiciunt, Antesignanumque præficiunt sibi qui Viziri ipsius & Sultani (cuius infœlicibus auspiciis res deffluere iactabant) exauctorationem procuraret. Functus periculo Vizirus fugâ cum paucis Bisantium celerat, Mahometi ea expositurus quæ rebelles in Castris meditarentur. Seditiosorum nomine alii pariter Nuncii adventant stipendia & præcipuorum Aulæ Ministrorum capita postulantes, nisi eis obaudiatur, in regiam ipsam irrupturi ut vi omnia perficiant. Mahometes his territus Vizirum primo obtruncari, & cœteros expetitos ad exercitum duci imperat ut seditiosis eorum supplicio litaretur: sed cum nec sic placatos audiret propriis fratribus Solimano, & Achmeto necem inferre molitur, ut sic vitæ suæ consuleret dum Otthomanici sanguinis ipse solus & filii superstites mansissent. His nihilo secius contenti rebelles Constantinopolim ire pergunt, vique & minis agunt, ut Mehemetes ipse solio exturbetur, quod cum publica exauctoratione peractum, isque privato in aula carceri addictus esset, in eius locum Solimanus IV. Idus Nov. solemni gentis more suffectus est.

& Mahometi depositio Solimanū substituunt.

XVI. Kal. Decemb. Romam castrensi more ingressus est Henricus Carolus Marchio Lauardinus Regis Ludovici ad Pontificem Orator, stipatus fere ducentis armatis absque promiscua Tibicinum, Ephæborum, familiarium, Equorum, Rhedarum, Curruum, & impedimentorum multitudine, quæ pene exercitum referret. Occasionem huic tanto apparatui præbebat, constans, quam Innocentius tuebatur, voluntas Oratorum asila, seu *Franchigias*, ut vocant *Quarteriorum* abolendi; quibus cum cæteri Oratores iam a principio cessissent, permissus erat iis ad mortem usque uti Æstreus Mareschallus qui iam ante Innocentii Pontificatum Romæ versari incæperat. Vulgatum post eius mortem Pontificium diploma, lataque in

Lauardinus Galliæ Orator Romam armatus abit.

qua occasione.

eo est excommunicationis sententia adversus omnes, qui dicta iura retinere quovis titulo præsumpsissent. Lavardinus igitur in Vrbem adductus, circa moræ suæ palatium suorum stationes, & vigilias cæpit instituere, qui more militari obambulantes publicos apparitores, & vim si qua pararetur, arcerent, delectu habito aliorum hominum, qui cum suis, licet nulla publicæ militiæ nota distincti, mille ducentos Regis stipendia merentes Oratoris defensioni mancipatos numerabant. Sed inutili visum est opera tot incubitores fatigari, cum nedum vim iis inferre quisquam pararet, immo omnes velut a Pontifici infensis, & forsan anathemate devotis declinabant. Frustra Legatus a Pontifice audiri petiit, minisque & precibus egit ut velut Orator haberetur. Alto ubique silentio exceptus est ab iis Innocentii Ministris, quos ea propter convenit, nulloque alio vel effectu, vel periculo res cessura videbatur, cum Orator in Ecclesiam S. Ludovici VIII. Kal. Ian. se conferens & sacris ibi in Natalitiorum Christi reverentiam operatus aperti dissidii occasionem ministravit. Ne enim leges suas Pontifex negligere videretur, qui tacitus vis illatæ noxios hactenus toleraverat, publico Interdicto Ecclesiam, in quam Orator diverterat devovit. Hinc emissa querelarum, & Apologiarum seges, quæ in plebem sparsæ sunt; sed præcipue a sæculari Curia Parisiis prolatum Edictum, quo & censuris & prætensis hac in parte a Pontifice iuribus adversâ sententiâ detractum, & ad futuri Vniversalis Concilii examen provocatum est. Nihil ultra tamen verba & scripta attentatum, totoque fere biennio Romæ excubias suas protraxit Lavardinus, a Rege tandem revocatus in Galliam.

frustra à Pontifice audiri postulat.

declaratur excommunicatus.

MVNDI CHRISTI
5741. 1688.

Mungatz. recepium. xix. Kal. Februar *Mungatzium* Arcem munitissimam in finibus Hungariæ & Transiluaniæ tandem Cæsari dedidit Tekelii Vxor, a Caraffa Comite ad deditionem invitata ultimo clementiæ argumento quam Cæsar ei prorogabat, nulli post hac supplicationi parciturus, dum armorum iure arx subacta fuisset. Omnem domus suæ gazam in ea Tekelius coacervarat, validisque ob id tum situs tum præsidiariorum munimentis tutam attento studio procurabat; Ast iam diu lata obsidione cincta, ad extremumque famis pene deducta, colla tandem submittere coacta est. Inventa in ea ingens rerum omnium copia, præter commeatus militibus in prædam cessit, reservatis Cæsari vexillo, sceptro, & aliis regni insignibus per quæ a Turcis Tekelius rebellis Hungariæ Rex inauguratus fuerat.

Seditio Constantinopoli. Rebus Turcicis varias inter seditiosorum libidines nutantibus *Chiaussius* Vizirus dum eos dignitatum & officiorum prætextu animo, & consiliis dividere tentat ab eis male habetur, insultante præ cæteris uno qui ei necem intentare ausus est. Elatus hic secreto supplicio in temeritatis vindictam mortem Ianizerorum Duci celeravit; qui necis illatæ auctor a seditiosis creditus est; unde cum ferventibus odiis sibi magis quotidie Vizirus metueret Architalassum Imperii, & eos qui sibi favebant in sui defensionem advocavit, seseque domi continuit a rebus gerendis temperaturus donec rixæ deferbuissent. Ast vana se cura tutatus est; impetitus enim a furibundis rebellibus effracta, & expoliata domo necatus est Kalend. Martij, cujus dilapidationis fœlicitate novarum prædarum cupiditate accensi iam præcipuorum Vrbis Magnatum palatia vastare cœperant cum opportuno consilio novus Rex Solimanus Mahumetis

Vizirus obtruncatur.

vexil-

vexillum exponi fecit, evocatis hac arte ad signa centum millibus hominum, qui agmine facto in prædatricem rebellium turmam procedentes eorum partem obtruncarunt; cœteros ad fugam adegere.

Incendiu Bysantii.

Suffectus in summo rerum gerendarum magistratu Ismael homo ætatis provectæ, & placidæ mentis: Ast dum meliora eius auspiciis expectantur fortuito incendio Bysantii domorum quatuor & amplius millia conflagrarunt cum ingenti præcipue mercium iactura, nova in Cypro audita seditiosorum unio, qui Imperio reverentiam detrectabant, tertiusque in Asia rebellium manipulus qui Solimano extruso rerum summam Mustaphæ Mahumetis exauctorati filio deferri pari protervia insistebant.

Novi Rebelles in Cypro & Asia.

Ad Savum, & Tibiscum diversis velitationibus pugnatum est inter Cæsareos & Turcas in stativis degentes fœlici ut plurimum Christianis eventu: sed famoso præcipue congressi prælio Epirotæ (*Albanesi*) qui quod eorum pagi Leucrorum (*Majniti*) in Peloponeso exemplo sese Venetis dedidissent ab S. Sabæ (*Erzegovina*) *Bassa* primum lacessiti aliquot incursionibus, inde ab Ascriviensi (*Scutari*) Præfecto iusto fere exercitu impetiti, hostes longe lateque auxiliaribus Veneti adiuti fundunt, reducta ingenti præda ex Infidelium papilionibus equis, armis, & cæteris manubiis, quam sibi dividendam domum exportant.

Epirotæ Turcas fundunt.

Non sic Poloni in quorum Provincias Tartari sub Nuradino Duce more Gentis solito irrumpentes omnia rapinis & incendiis funestarunt, raptis in servitutem Christianorum decem millibus, dum otiosæ in hybernis stationibus copiæ regionis vastationem, & gentilium captivitatem contemplantur.

Tartari Poloniam invadunt.

IV. Kal. Apr. Diem Venetiis obiit Marcus Antonius Iustinianus Reip. Princeps ob eius fœlicitatis memoriam Venetis recolendus, quæ

Mors Iustin. Ducis Venet.

eiusdem auspiciis res publicas fortunavit. Nulli votorum dissidio in successore deligendo locus fuit, dum ea qua sui nominis fama clarebat summus Classis Præfectus Franciscus Maurocenus omnes adduxit ut vacantem ei dignitatem demandarent, eo solo dominii & principatus temperamento, ut quia armis publicis summa auctoritate foris præerat binos a Senatu delectos Consiliarios exciperet, quorum participi consilio res moderaretur.

sui succe-dit Fräc. Maurec.

Venetorum, & toti Æmiliæ regioni validum impressit metum solitus grandi sævire malo terræmotus, qui per lata plurimarum Vrbium spatia sensibilis duo præsertim Romandiolæ oppida Tiberiacum *Bagnacavallo*, & *Cottineolam* ruina pene integra oppressit. Non minori periculo Nonis Maii Neapolim terruit, ubi repentina excussione palatia, templa, & domus bene multæ attritæ sunt cum frequenti popularium turma, maiori adhuc damno Beneventum in Campania, & Smyrna in Asia minori Vrbes, quæ fere integræ eodem terræ motu exciderunt.

Terræmotus in Æmilia.

VI. Id. Maii longa etsi lata obsidione fatigati Turcæ Albæ-regalis in Hungaria præsidiarii, ad extremumque inediæ, & famis adducti tandem deditionem fecere. Hoc uno è pactæ deditionis articulis exciderunt quod Taurunum non permissi fuerint se recipere, quam urbem cum obsidere pararet Cæsar, noluit quatuor millium hominum accessione magis muniri.

Alba-regalis Cæs. redditur.

V. Idus eiusdem fatis concessit Berolini Fridericus Vilelmus Elector Brandeburgicus bellica virtute potius quam fortuna illustris, quippe cum invicto animo bellum præcipue adversus Svecos (quos Pomerania fere tota eiecit) fœliciter gessisset, omnia tamen pace Neomagensi restituere coactus est, nullo alio tot victoriarum fructu præter eum quem ex filii cognominis (qui ei successit) bellica institutione percepit;

Mor. Frider. Vilel. Elect. Brandeb.

cepit; Hactenus enim patris animos æmulatus fortiter pro sua parte hodiernum Rhenanum bellum administrat.

xiv. Kal. Iul. Caraffa earum Copiarum Ductor quæ stationes in Transilvania habuerant, dum in Hungariam ut se Cæsareo exercitui uniret proficiscitur Lippam vi expugnat, frustra invitatis ad deditionem præsidiariis bis mille, quos propterea iure belli captivos omnes abduxit. *Lippa expugnata.*

iii. Non. Iunii obiit Maximilianus Henricus Elector, & Episcopus Coloniensis, suaque morte grandi dissidio materiam ministravit. Iam pridem fovere, rerumque suarum primarium administrum habere cœperat Vilelmum Principem Furstembergicum Episcopum Argentoratensem, qui etiam instante Rege Galliæ Ludovico Cardinalis factus, nuper annuente, & promovente eodem Electore Episcopatui Coloniensi successor designatus fuerat. Quod tamen sic Gallis addictus, parum Cæsari probaretur, ut tantam dignitatem occuparet, neglectâ designatione, cum ad nova suffragia iii. Idus sequentis Iulii deventum esset iterum votis tredecim postulatus est, sed novem aliis electus in Episcopum Iosephus Clemens Maximiliani Electoris Bavari frater. Qua re ad Pontificem delatâ, is Iosepho Episcopatum attribuit, quod Cardinalem secundum Ecclesiæ Canones absque dispensatione Pontificia ad alium Episcopatum postulari nequiuisse assereret, quam dispensationem ut dissidiorum causam futuram Pontifex Cardinali recusaverat. Gravis inde Ludovico Regi ira concepta est, annitente præsertim Cæsare minis, & edictis, ut reiecto Cardinali Iosephus admitteretur. *Obitus Maximil. Hēr. Ep. Coloniens.* *Et ortum inde dissidium.*

xiii. Kal. Iul. nascitur Iacobo Angliæ Regi ex uxore Maria Eleonora Estensi (quam annis tredecim sterilem habuerat,) filius primogenitus quem Caroli nomine, & Valliæ Principis titulo *Nascitur Iac. Angl. Regi fil.*

titulo insignitum voluit. Res summa Catholicorum omnium gratulatione excepta est, quod cum Rex Sacris Romanis addictus viveret, succedente ei filio Catholico, religionem in Anglia paulatim restitutum iri sperarent.

Rex Lud. Algerienses novo insultu atterit. Nova vindicta in Algerienses sævire coactus est Rex Ludovicus dum Piratæ nihili pensis pactis toties pactæ conditionibus in novas quotidie offensiones erumperent. Cœpta est Kal. Iul. Civitatis aggressio globis ignivomis grandioribus quos mille ducentos numero per aliquot dies vibrare non destitit Classis regia: Ast ut leviori damno id Barbari paterentur traduxerant in continentem Vrbi montem imbellis turbæ, & pretiosarum supellectilium impedimenta; trucidatis interim horribili laniena Gallis omnibus quos aut captivos, aut hospites habebant, quorum aliqui pelle detracta, alii ori bombardarum expositi, alii alia arte excarnificati misere perierunt.

Cæsarei occupant Gradiscã, & alia oppida. IX. Kal. Sept. traiecto Vnna flumine (ubi levi obsidione Costanovizzam in insula, eiusdem positam cœpit) Gradiscam ad Savum a Turcis incensam, & derelictam Ludovicus Princeps Badensis occupat, oppidaque aliquot subigit, quæ Turcis adhuc ceu in Sclavonia, seu in Croatia manebant. Audito ab istis, qui quindecim millium numero in finibus Bosniæ sub *Serrasi* Præfecto castrametabantur, quod idem Princeps cum copiis Taurunum versus sese conferre pararet suppetias obsidentibus laturus, ei *& Turcas fundunt.* insidias moliri disponunt, sed a vigili Ducis curâ præventi infœlicem cum eo pugnam conferunt, desideratis suorum millibus quinque, & cunctis exercitus impedimentis, cuius victoriæ tropheum 32. militaria vexilla Viennam ad Cæsarem transmissa sunt.

Kninũ in Dalmatia a Venetis captum. *Kninum* in Dalmatia duplici murorum ambitu, & arce gemina munitum recepit in Venetorum ditionem Hieronimus Cornelius vi occupato

pato primò murorum ambitu, & ut sanguini effundendo parceretur audito quod aqua brevi obsessis defutura esset, obsidionis mora protracta quæ tandem præsidii deditione pridie Kal. Sept. fœliciter cessit.

Receptis ceu levi obsidione, seu præsidiariorum fuga oppidis aliquot, quæ ad Savi, & Danubii littora iacebant, tandem Cæsarei sub Maximiliano Bavariæ Electore Taurunum (*Belgrado*) obsident perque generis omnis offensiones maceratum vi expugnant VIII. Idus Septem. Muros longa pridem tormentorum concussione labefactatos, dum ultima impressione superarent aggredientes, offendissentque substructa dirutis nova munimenta vix non a cæpta aggressione resiliebant; Ast ab accurrente Electore animis, quos despondebant, aucti acri adeo contentione instant ut præsidiariis fere omnibus obtruncatis Vrbe inter præcipuas Europæ insigni potiti sint, protenso extra Hungariam Cæsareæ ditionis termino, quæ late in Serviam, & Bulgariam paulo post dilatata est. *Taurunum à Cæsareis vi expugnatum.*

VIII. Kal. Oct. Petro Lusitaniæ Regi filium nova Coniux peperit summa eius Aulæ lætitia, quæ tamen brevi dierum periodo conscripta est, mortuo Principe qui sceptris regendis destinabatur. *Fil Regi Lusitaniæ natus, & mortuus.*

Galli Argentorato transeuntes vicinas Badensem, & Virtebergensem ditiones invadunt, & prædis circumquaque abactis in Palatinatum procedentes ibi *Offemburgo*, *Neostadio*, *Spira*, *Moguntia*, *Treviri*, *Hildeberga*, *Franckentalio*, & aliis locis qua vi qua arte potiti Philisburgo obsidionem VI. Kal. Octob. tandem bello Cæsari indicto statuunt. Delphinus citatis equis ad castra delatus acri generis omnis offensione obsessos urget ad deditionem, quæ tandem imminuto eruptionibus præsidio, quod a principio leve, & tanto exercitui impar fuit Kalen. Novemb. pacta est, in Gallorum ditionem redacta *Galli Philisburgo & ingenti regionis tractu potiuntur.*

dacta ea omni regione quæ cis, & citra Rhenum ab Arce *Huningana* Coloniam usque protenditur.

Chalcis frustra obsidione tentata.

Tentata a Venetis trium circiter mensium oppugnatione Chalcidis Vrbs (*Negroponte*) Regni cognominis caput, quamvis a principio clade insigni Barbaros Vrbi tutandæ imminentes ii detrivissent, tandem timore, & obsidione soluta est XIII. kal. Nov. non sine magna Ducum, militumque iactura, qui inter obsidionis labores perierunt.

Princeps Auriacus navigat in Angliam.

IV. Id. Nov. Retrusus iam semel ad littora maris tempestate quæ aliquot etiam naves misere fœdavit, iterum classem subit Vilelmus Auriacus Princeps Angliam versus, in quam se velificare cum exercitu asserebat tutandæ Religionis, & libertatis Anglicanæ gratia, quas a Iacobo Rege opprimi querebatur. Vt in eum Regno imminentem se tutaretur Rex qua promissis qua minis omnia tentarat paratis sibi terrestri, & navali exercitibus: resque faustis auspiciis proficere videbatur spondentibus sed punica fide Anglis invictam in Auriacum Principem Regis sui defensionem, dum primo a

equa Rex Iacobus se subducere cogitur

Classe destitutus, inde etiam a terrestribus copiis, quæ fere omnes in Principis non vetitâ exscensione Exoniam delati castra defecerunt sese subducere coactus est, præmissa in Galliam vxore cum filio, quo per maxima terra, marique pericula XII. Kal. Ianuar. tandem appulsa est.

Oratores Siamenses ad Innoc. Pontif.

X. kal Ian. Innocentio Pontifici cum Epistolis & muneribus a Siamensi Rege ad eum destinatis sese stiterunt tres Oratores Gentiles, qui Principis Ethnici nomine ei amplitudinis, & Sanctitatis famam gratulati sunt. His mutuo officio respondit Innocentius, Regi vicissim gratulatus potentiæ amplitudinem, sed maxime erga Christianorum fidem inclinatum affectum, quem in dies maiorem, immo etiam integræ

tegræ ad eandem conversionis è cœlo gratiam precatus est. Excepti omnibus singularis benevolentiæ argumentis Legati, ut eo magis pergeret Rex rebus Christianorum in suo Regno favere.

VIII. Id. Ian. Pechini in Sinensi Imperio obiit Ferdinandus Verbiest Soc. Iesu Regiorum Mathematicorum Antesignanus, & Princeps, cui ut præcipuo Imperii Dynastæ solemnes exequias celebrari iussit Imperator gentis more, scilicet comitantibus funus Aulicis, & descripto regia manu Defuncti elogio, quod præconis voce lectum, feretro postea grandi pompa appensum est. Matheseos, quam Sinenses deperreunt, occasione efficitur ut nihil reluctante Ethnico Principe libere fides Catholica per totum Imperium prædicetur. *Exequiæ pompa solemni P. Verbiest à Sinensi Imperat. procuratæ*

MVNDI 5742. CHRISTI 1689.

Non minori periculo quam quo Regina evaserat Rex Iacobus a suis Anglis derelictus pervenit in Galliam Non. Ian. a Rege Ludovico omni comitatis officio exceptus. Eiusdem Ludovici munificentia regium S. Germani prope Parisios palatium, cum regio Prætorianorum, & Officialium apparatu habitandum accepit, omnibus ærarii regii expensis usurus dum in Gallia vixisset. Interim regno velut derelicto potitus Vilelmus Auriacus grandi Heterodoxorum plausu Londini excipitur, regiamque administrationem, & dignitatem a tumultuariis Comitiis sibi delatam x. Kal. Febru. acceptat, corona more regum solito inaugurandus, dum Maria vxor in Angliam navigasset. *Rex Iac. pervenit in Galliam.*

III. Id. Febr. Brevi ægritudinis periodo elata fatis Madriti concessit Maria Aloysia Caroli Hispaniarum Regis uxor, in ipso vividæ iuventutis flore extincta, quippe quæ 20. ætatis annum *Obitus M. Aloysia Hispaniarum Reg.*

annum pene excesserat. Quod sterile coniugium cum Carolo duxisset, novis eiusdem nuptiis locum dedit, quæ brevi postea cum Mariana Neoburgensi Eleonoræ Augustæ sorore sancitæ sunt.

Legati Turcici ad Cæsarem. Pridie Id. eiusd. Ablegatos Turcicos Cæsar iamdiu ad se destinatos admisit, eosque audivit sibi novi Regis Solimani exaltatione ad Solium Bisantinum referentes, rogantesque enixis eiusdem nomine precibus ut pax iustis conditionibus statueretur. Cæsar re fœderatis Polonis, & Venetis communicata suos, & eorum Deputatos iussit cum Turcis convenire, eaque primum diluere quæ paci redintegrandæ opportuna viderentur: sed audito a Legatis Turcicis bello quod Rex Ludovicus Cæsari ad Rhenum grandi victoriarum prælodio movere cæptarat, paulatim a propositis conditionibus resilire, indeque frigide omnia tractare incipiunt; unde animis eorum exploratis Collationes rescissæ & spes pacis conferendæ evanuit.

Canissa Imperatori reddita. Idib. iisdem *Canissa* ad fines Croatiæ longa etsi lata obsidione fatigata se tandem Cæsari dedidit, qui fine sanguine insigni præ cœteris totius Hungariæ Vrbibus situ & arte munitissima potitus est. Raro pietatis exemplo Leopoldus præsidiarios Turcas, Vrbisque Incolas in civitate morari usque dum mitescente tempestate ad suos deduci secundo Danubio potuissent, severo interim Edicto vetans, ne quid barbara gens præter Iustitiam ab infensis Christianis pateretur.

Regis Siamensis obitus, & fidei in eo regno Christianæ damna. Ineunte Martio exaruit Siami concepta spes tum religionis Catholicæ inibi ulterius dilatandæ, tum facilis Europeorum cum gente placidis alioqui moribus instructa commercii protrahendi. Obiit Rex utrique addictus, & quod ad eorum quæ meditabatur executionem aliquos è suis aulicis, & maximè summum Copiarum Præfectum depressisset & uni sibi accepto Constantio Falconio extro integra maneret rerum gerendarum potestas, vix mortem Rex oppetie-

rat

rat cum Armorum Præfectos Constantium, & præcipuos Regis demortui familiares enecari iussit, eiectis etiam formata obsidione præsidiariis Gallis ex aliquot arcibus, quas Rex eorum fidei crediderat, eisque & Europeis omnibus e regno proscriptis donec aliud de eis statueretur.

xvi. kal. April. Rex Angliæ Iacobus audito quod in Scotia (quamvis communi populorum coniuratione ad Vilelmum Auriacum defecissent eique summam rerum & regni coronam detulissent) tamen Arx Edimburgi, isque Copiarum numerus quæ iustum exercitum conficerent sub Comite Dondeo, totumque pene Hiberniæ Regnum sibi hactenus faverent, præmissis circularibus Epistolis quibus rebelles ad fidem revocabat, fidosque hortabatur ad rem fortiter gerendam, portu Brivatensi in Armorica cum Classe sibi a Rege Ludovico parata solvit, fœlicique itinere *Kinsalium* in Hybernia appulsus, inde Dublini (quod Regni Caput est) læto Catholicorum plausu excipitur. Ibi armis Heterodoxorum plebi detractis (quod Lundini erga Catholicos Auriacus præstiterat) sub signis repe. rit exercitum, cum quo Boreales versus Insulæ partes progressus *Londonderrium* vrbem quæ Heterodoxorum præsidio tenebatur obsedit. *Rex Iac. sibi addictis in Hybernia adest bellaturus in Auriacum*

vii. Kal. April. Nova nascitur Cæsari ex Eleonora Augusta proles, cui Mariæ Magdalenæ inditum est nomen, eius mœroris solatium futura, qui brevi postea scilicet pridie Non. eiusdem mensis Aulam affecit ex Marianæ Leopoldi sororis morte, quæ pridem Ioanni Vilelmo Neoburgensis Palatini Primogenito nupta, improlis in ipso iuvenilis ætatis flore extincta est. *Cæsari nascitur filia, & soror obit.*

xvi. kal. Maii. Rex Ludovicus Bellum Hispanis solemni fecialis declaratione indicit, quod ii se nullo Cæsari auxilio futuros spondere nollent, raro sane indicundi belli motivo, dum Batavis & Anglis, qui pridem cum ho- *Rex Lud. bellū Hispanis indicit.*

stem

stem declararant, præteritis, eos insectatur qui quam libentissime bello abstinuissent. Ne tamen sine vindicta Anglorum, & Batavorum offensiones Rex pateretur utrisque paulo post bellum indixit.

Obitus Christinæ Svecorum Reginæ. XIV. Kal. eiusd. Romæ obiit Christina Alexandra Svecorum Regina annorum 63. quæ rarissimo exemplo comperta vi proprii ingenii & acri studio Sectæ suæ Lutheranæ vanitate, ut Catholicam quam amplectebatur fidem tuto, & libere sibi profiteri liceret Regno abdicato Romam contendit, & ibi per plures annos inculpatis moribus, immo inter religiosissimæ pietatis exercitamenta omnia quæ mulierem Principem decerent, consenuit. In eiusdem pietatis, ac generosæ abdicationis apud Posteros commendationem eam voluit Innocentius in D. Petri Vaticani longe augustissima Basilica sepeliri, in qua præter Pontifices nullus tumulatur, solis duabus Virginibus concesso privilegio, quarum una Mathildis reguum, Christina hæc altera Reginam Ecclesiæ donavit.

Vilelmus Auriacus, & Maria coronantur. XII. kal. eiusd. Vilelmus Auriacus, & Maria Coniux solemni pompa Londini inaugurantur, non inferiori merito regia corona redimiti, ei quo prisca Tullia per calcatum occisi parentis cadaver ad thronum perreptavit.

Holsatia Duci restituta. Kal. Iun. Sancita est tandem inter Regem Daniæ Christianum, & fœderatorum Cæsari Principum Ministros Stetenæ ad Hamburgum Holsatiæ restitutio, quam ab anno 1676. Christiano Alberto Slesvici Duci ereptam hactenus Daniæ Rex tenuerat. Sopito hoc dissidiorum fomite, quæ affectato tot annis aliquorum studio bellorum prætextus & timores abunde ministrarat, Sveciæ & Daniæ Reges sese fœdere Auriaco coniunxerunt, conversis in eum armisqui diu inter utrumque odii semina sparserat.

Suppetiæ Regi Iac. immissæ. IV. Id. Maii. Fœlici navigatione Classem Gallicam novis copiis, & subsidiis Regi Angliæ

Iaco-

Iacobo destinatis instructam ad Hyberniæ littora deduxit Castri Reginaldi Comes, profligato prius in itinere Herberto Angliæ Architalasso, qui viam ei præpedire conserto prælio tentavit, quique septem ex suis navibus in hoc prælio amissas desideravit.

Dum se Cæsarei ad Gallis resistendum accingunt isti maximam occupatarum circa Rhenum Vrbium partem deserunt vastato & incenso omni Regionis tractu qui ab Argentorato ultra Moguntiam protenditur, Spira, Franckentalium, Vormatia, Oppenhemium, Offemburgum, Manhemium, & Hidelberga præcipue dissipatis mœniis & abductis munitionibus bellicis flammis periere. Interim Rhimberga Electori suo Coloniensi cessit, & *Kaiservertatrium* dierum expugnatione recepta est. Septa inde formali obsidione est a Carolo Lotharingiæ Duce summo fœderati exercitus Præfecto Moguntia, quam arte omni & valido tredecim millium hominum præsidio Galli munierant.

Galli aliquot loca secus Rhenum deserunt.

Moguntia obsessa.

IX. Kal. Iun. Novalea Gallici exercitus Dux *Camredonum* in Catalonia præfestina expugnatione Hispanis eripuit, sed collectis copiis Dux Villermosius aliquot primum Gallicas cohortes sibi obvias fregit, urbemque a Gallis derelictam recepit, ubi fœlici sorte suffossos aliquot & nitrato oppletos pulvere cuniculos, qui muros disiecturi erant, exploratos reperit, & divertit.

Camredonũ Hispanorum captum & receptum.

VIII. Kal. Iulii Arcem Edimburgi in Scotia longa obsidione fatigatam, & vicini auxilii spe destitutam, quam hactenus Regis Iacobi nomine tenuerat, dedere coactus est Gordonius Marchio, redactis inter Montium Borealium munimenta, qui eiusdem Regis partibus favebant, & sese contra imminentes Auriaci copias tutabantur. Inter hos tamen fortunæ blandientis favores pupugisse Auriacum cœpit acer periclitantis vitæ metus, cui insidias parari sensit a multiplici coniuratorum turma, quæ ceu legitimi

Arx Edimburgensis Auriaco deditur.

in quem insidias moliri incipiunt.

timi Principis desiderio, ceu æstro desultoriæ in nova semper consilia Gentis nunc primum se occultis machinationibus intentam prodidit.

Cæsarei Turcas insigni clade afficiunt.

IV. Kal. Aug. Ludovicus Princeps Badensis Cæsareo exercitui in Hungaria Præfectus, dum castra ultra Taurunum movet, audito quod Turcæ ingentem munitionum apparatum prope Niceam in Servia pro bello gerendo cumulassent, Moravam fluvium traiicere, & eos adire festinat. Sed cum auctarum pluviis aquarum occasione subsistit, suspicati Turcæ eum metu perculsum pugnam aversari, traiecto ipsi fluvio eum aggrediuntur. Levi eo die prælio pugnatum est: Ast instantes postridie Cæsarei castra Barbarorum, etsi centum & amplius tormentis bellicis munita, vi expugnant, & per internecinam hostium cladem iis potiuntur, omnibus exercitus opibus & impedimentis receptis quæ fugitantes Barbari victoribus reliquerunt.

Angli à Iacobi Regis copiis victi.

VIII. Idus Aug. Conserto inter Anglos sub Macario Duce, & Scotos Regi Iacobo merentes aliquot Hybernicis copiis auctos prælio, acri impressione pugnæ instantibus istis Angli insigni clade fusi sunt, desiderato tamen Dundeo Comite, qui regiorum ductor victoriam suis propria nece mercatus est. Infælicioribus auspiciis Rex ipse Iacobus in Hybernia usus est, vbi *Londōderriæ* Civitatis iamdiu positam ob-

Soluta Lōdōderii obsidio.

sidionem, illatis suppetiis, solvere coactus est, traductis insuper in partes rebellium *Caricfergusio*, *Vnterfordio*, & aliis Vrbibus, quibus nova auxilia ex Anglia sub Sciombergio Duce accesserant, unde & Catholici soluto exercitu sese in tuta aliquot loca recipere compulsi sunt.

Mors Innoc. XI. Summi Pont.

Pridie Idus Aug. Summo Orbis Christiani luctu Romæ obiit Innocentius XI. Pont. Max. ætatis annorum 78. optimorum Catholicæ Ecclesiæ Pontificum nulli secundus, ceu morum pietate & innocentia, ceu constanti & invicto Ecclesiasticæ disciplinæ zelo, ceu denique, quod

rarius

rarius est, rerum omnium secularium contemptu, quo Pontificatus opibus & libera rerum omnium copia non solum abstinuit, sed & suos affines, & consanguineos voluit temperare, nullis umquam precibus adductus ut otiosas dignitates & officia eis concederet. Belli adversus Infideles fervens promotor Ecclesiæ opes fœderatis in eos Principibus profundere non destitit donec vixit, attributis eius liberalitatis, & precum merito victoriis, quibus suo tempore nusquam maiori gloria Barbaros Christiani domuerunt. *Ep merita in Ecclesiam.*

VI. Id. Sept. Moguntia a Duce Lotharingiæ obsessa post acerrimam quasi trium mensium defensionem, tandem deditionem facere coacta est, cum pridie exteriora Vrbis munimenta ingenti tum obsidentium, tum obsessorum sanguine expugnata fuissent. Gallorum sex millia, (totidem inter obsidionis labores perierunt) deditionis pactis urbe excessere, iis omnibus honoribus & commodis deducti quæ generosos præsidiarios decerent; cum vix alicubi hactenus maioribus animis aut pugnari, aut repugnari visum sit. *Moguntia capta.*

VIII. Kal. Oct. Turcæ priori ad Moravam clade fracti, dum sese sub Niceæ muros recepissent ibidem a Cæsareo exercitu conventi nova, & maiori clade afficiuntur, tanto terrore ad Christianorum præsentiam acti, ut vix gladio repugnare auderent. Multorum millium strages edita, impedimentorum omnium præda facta, & Nicea nullo obsistente recepta est, cum iis omnibus opibus, & bellico apparatu quem in ea Barbari coacervarant. Inde quod ulterior Regio commeatibus omnibus consumptis numeroso exercitui non foret pervia sinistram relegens Dux Badensis copias reduxit versus Danubium, ubi profligatis denuo aliquot Barbarorum copiis quæ provinciæ incubabant *Vidinum* ad fluvii littus cæpit, dissipatis navigiis omni- *Turca in Servia a Cæsareis attriti.* *Nicea recepta.* *& Vidinum*

omnibus quibus territi Populi secundo flumine fugitabant, retenti data securitatis spe ut terras colerent.

Electio Al. VIII. in Rom. Pontif. VIII. Id. Oct. Cardinalium votis Innocentio defuncto suffectus est in Summo Pontificatu Petrus Ottobonus Venetus, qui Alexandri VIII. nomen assumpsit, magna omnibus concepta spe illum eo prudentiæ & fortitudinis tenore Ecclesiam recturum, quas per tot annos in variis Curiæ dignitatibus, & officiis probaret.

Bonna à Cæsareis capta. XVII. kal. Nov. Bonnam ab Electore Brandeburgico iam pridem globis ignivomis male habitam, tandemq; stricta obsidione septam Galli qui eam annuente Electore mortuo occupaverãt fœderatis copiis restituerunt, amissis prius exterioribus Vrbis munimentis quæ multo obsidentium sanguine expugnata sunt. Retenti sunt in ea a Cæsareis Ducibus qui Principis ærarium tractaverant, & ab iis ratio exacta omnium Electoratus redituum quos a belli principio emunxerant.

Vastalla muris, & munimẽtis privata. VII. Id. Novemb. Vastallam ad Padum ingressæ sunt bellico apparatu eductæ Mediolano copiæ, urbemque muris & propugnaculis exuere cœperunt. Huic expeditioni occasionem præbuit Vrbs munimentis aucta quæ vim liberæ hactenus fluminis navigationi, terroremque vicinis ditionibus intentare videbatur, maxime quod extincta Vastallensiũ Principum linea Ferdin. Carolus Mantuæ Dux a Cæs. Statu inves̃titurum ea lege accepisset ne quid novi in eo moliretur. Quatuor insumpsere menses militum tria millia in hoc opere, quo tandem æquati solo muri cum propugnaculis quinque, exterioribusque munimentis, quæ omnia ad recentissimas artis regulas extructa Arcem inter præcipuas Europæ munitissimam efficiebant.

Epidaurus frustra obsessa à Venetis. Epidaurus Limera (*Malvasia*) in Peloponeso frustra a Venetis hoc anno tentata est, ferentibus omnes obsidionis offensiones Barbaris

ea con-

ea constantia quæ terrestres, & maritimas copias res infecta discedere, coegerit. Relictæ tamen in locis vicinioribus copiæ quæ in Vrbem suppetias inuehi vetarent, quod tandem fœliciter cessit diuturnioribus angustiis Vrbe redacta ad se dedendi necessitatem.

Cæsarei & Tartaris in Seruia male habiti.

Facti blandientis fortunæ illecebris incurii Cæsarei dum ultra Nicæam in Servia diversa levis momenti loca occupant, in iisque absque solitis excubiis degunt a Tartaris circumventi, dum temerario ausu resistere, hostesque ipsi invadere festinant, ab his insigni clade atteruntur, desideratis equitibus octingentis & amplius & peditum maiori forsan numero, qui aut cæsi aut capti sunt, sed præcipue singularis notæ Ducibus aliquot, inter quos Carolus Hannoveranus Princeps, qui in acie fortiter pugnans occubuit.

MVNDI	CHRISTI
5743.	1690.

Eleonora Augusta coronatur.

XIV. Kal. Febru. Augustæ Vindelicorum ritu solemni a S. R. I. Electoribus Augustali dignitate insignita est Eleonora Magdalena Teresia Leopoldi Cæsaris coniux, dilata tot annis hac ceremonia, quod Electores ab eius cum Cæsare nuptiis nullibi convenissent. Ast optatiori eventu idem Leopoldus ab iis concordi electione obtinuit filium Iosephum sibi Successorem in Imperio designari, collata ei sacris solitis Regis Romanorum Corona VI. kal. eiusdem ab Archiepiscopo Moguntino plaudentibus Collegis Electoribus qui omnes præter Saxonem, & Brandeburgicum (qui tamen vota sua per destinatos Procuratores ei libere contulerunt) Augustam ea propter convenerant. Res ut summo multorum plausu excepta est, sic summa aliquorum invidia, qui tot bella, & machinamenta ab annis bene multis intexuerant,

Iosephus electus & coronatus Rex Romanorum.

ut hanc unam electionem præverterent.

Horribilis tempestas circa Angliæ littora. Horribilis secus Angliæ littora sæviit tempestas XII. Kal. Febr. incredibili navium omnium damno, quæ tunc mare excurrebant; immo earum quæ in ipsis portubus morabantur. Collisæ & fractæ sunt præcipue in *Pleimutensi* portu bellicæ novem & triginta onerariæ, absorptis in continenti Oceano aliis innumeris, quarum fragmenta, littora versus per longos regionis tractus disiecta sunt. Nec damnorum hic finis; Tumido mari fluvios retundente Tamesis, Sequana, & aliquot alii in vicinas terras effusi integras Vrbes, & Provincias inundarunt, ita ut Londini, & Parisiis navigiis opus fuerit vt plateæ, & vici obambularentur.

Cataloniæ seditio repressa. Seditioso plebium tumultu Catalonia exeunte anno præterito agitata, ineunte hoc ad pacatæ obedientiæ quietem repressa est, immissis eo copiis quæ tumultuantes aut vi aut terrore a concepta rebellione compescuerunt. Barcinona Regionis caput non solum se a seditione immunem, immo regiis armorum Præfectis, copiis, & grandi ære numerato adiutricem præstitit; unde fidei & suppetiarum mercedem a Rege obtinuit futuris suis (quos in aulam pro tempore destinare opus fuisset) Nunciis Parem Regni Magnatibus titulum, civibusque suis privilegia quæ singulare erga Coronam Hispanicam meritum munerarent.

Suppetiæ in Hyberniam Iacobo Regi missæ. XVI. kal. Apr. Brivatensi portu solvit Classis Gallica, Iacobo Angliæ Regi suppetias in Hyberniam latura, quò etiam fœliciter appulit. His copiarum & munitionum auxiliis auctus Iacobus Rex aliquot sed levioris momenti Oppida recepit, fregitque aliquibus in locis rebelles: sed ephimera fœlicitate ei sors blandiebatur, dum concepta profectuum maiorum spes una (quæ brevi postea commissa est) pugna evanuit.

VII. Kal. Apr. Emenso tandem longo terra

mari-

marique itinere (Neoburgo enim kal. Sept. anni præteriti egressa est) Portum Brigantinum in Galleciæ appulit Maria Anna Electoris Palatini filia destinata Carolo Hispaniarum Regi Vxor, eo classe a Zelandiæ littoribus delata centum fere navium quas partim Batavi, partim Angli contulerant. Ei Vallisoletum usque Coniux Carolus grandi Aulicorum numero stipatus occurrit pridie Non. Maii, consummato inibi coniugio, unde ea, quæ decuit pompa Madritum deducta est.

Maria Anna Regina in Hispaniã appellit.

v. Id. Apr. Novo & fœlici latarum obsidionum eventu *Canissa* invicti roboris in Hungaria inferiori munimentum fame tandem adacta colla Cæsari submisit, dedentibus se post longam anni fere integri obsidionem Barbaris quibus, cum longius dissiti (regione confini subacta) gentiles Turcæ auxilia submittere nequirent, multo citius incubuisset necessitas se dedendi nisi a vicinis incolis grandi ære furtiva aliquandiu alimenta redemissent. Hominum quinque millia abire permissa, quorum innatam adversus Christianos malevolentiam cicurandi spes nulla manebat, non sine regionis damno, qua excedentibus qui ad arva colenda erant apti, soli milites præsidiarii, armis non aratris tractandis idonei morabantur.

Canissa recepta post anni integri obsidionem.

XIII. Kal. Maii *Veltzij* prope Lintzium brevi duorum pene dierum ægritudine obiit Carolus V. Lotharingiæ Dux, & Summus Cæsareorum exercituum Præfectus, dum Viennam a Cæsare vocatus properaret ut de bello hoc anno gerendo decerneret. Ea qua in castris versari solebat propriæ salutis incuria humores in capite contraxerat qui tandem in collum vehementi citati itineris agitatione decidentes, fauces halitui præcluserunt. Mortem tamen iis pietatis, & constantiæ argumentis excepit quæ Principem (qualis vixisse semper visus est) Deo addictum, & inculpatis moribus pollentem,

Obitus Caroli V. Lotharing. Ducis.

tem, apprime decerent. Anno ætatis 48. obiit, novercantis fortunæ iniuriis a iuventute exercitus quippe qui hæreditariam Lotharingiæ ditionem nullo umquam aut vis, aut tractatuum experimento recuperare valuit. Princeps ob egregias corporis animique virtutes abunde dignus qui sorte æquiori frueretur.

& Maria Anna Delfina.

x. kal. Maii *Versalea* decessit Maria Anna Christina Victoria Bavara Ludovici Galliarum Delfini Vxor, cui ab annis decem nupta, tres egregiæ indolis & spei filios peperit. Ignoto medicis morbo (quippe qui ex interno ulcere proficiscebatur) obiit. Princeps fœmina non ob multiplicem tantum prolem Coniugi & Socero accepta, sed ob eximias dotes, quibus regiam quæ manebat dignitatem (si fata tulissent) luculenter ornatura expectabatur.

Mors Michaelis Abaffi Transil. Principis.

Alia non mœrore, sed Catholicorum iubilo morte elatus est Hermenstadii Michael Abaffius Transilvaniæ Princeps Cæsari ad extremum usque spiritum livido furore infensus, cuius Rebelles Hungaros, & hostes Turcas quibus potuit auxiliis fovere non destitit, quamvis æquissima Nemesi eius copiis grandia tributa solvere, & provinciam permittere hisce ultimis annis coactus fuerit. Filium reliquit annorum tredecim, cui hæreditariam patris ditionem inaugurato alio eiusdem farinæ tyranno, Emerico scilicet Tekelio, Turcæ præripere gestierunt. Sed occupata hactenus a Cæsare provincia irrito conatu eos laboraturos speratur, prævalituraque Comitiorum suffragia, quibus idem filius successor annuente Cæsare electus est.

Francisc. Mauroc. Ense & Pileo benedictis donatus.

vii. Id. Maii. Pileum & Ensem a Romano Pontifice religioso ritu consecratos solemni pompa Venetiis recepit Franciscus Mauroce-nus è summo armorum Præfecto factus Reipub. Princeps. Hac gloriosa laborum mercede, quæ solis conferre Principibus solet, qui de Reli-

gione

gione Christiana bene meruerunt, exanthlatos a se pro Fide, & Rep. sua labores munerari vidit homo tot annis ceu in Creta, seu in Peloponeso & Græcia operatus, ut Sacra Romana in iis provinciis aut conservarentur, aut revivifcerent.

Secreto tractatu Dux Sabaudiæ Victor Amedeus Cæsari prius fœderatus se ineunte Iunio Regi Ludovico hostem professus est, a quo minis, & precibus suadebatur ut ditionem Mediolanensem invadi permitteret. Ministratæ eidem a Cæsare & Hispanis copiæ, cum quibus Gallico exercitui iam prius in Subalpinam provinciam immisso repugnaret. Re per aliquot leviores offensiones protracta usque ad mensem Augustum.

Dux Sab. Regi Ludou. bellum indicit.

xv. Kal. Sept. uterque exercitus prope Salutias convenit, consertoque prælio primum retusi a Gallis octingenti gravis armaturæ milites Bavari, inde peditatus novo delectu Ducis copiis accensus, qui in equites ruens eorum ordines turbavit: soli aliquot Veterani Hispani, & Prætoriani Ducis effecere quominus omnis exercitus funderetur. Impedimentis & 600. captivis potiti sunt victores Galli, qui Salutias, Savilianum, Forsanum urbes, & oppida alia sine sanguine recepere. Nimia festinatione pugnam Dux quæsisse creditus est, cum paucis inde diebus sibi novum veteranæ militiæ robur è Germania adventurum certo sciret.

& prælio vincitur prope Salutias.

xi. Kal. Iul. Vilelmus Auriacus, insidiarum forsan & moliminum, quæ quotidie Angli in eum texebant, pertæsus aut metuens in Hyberniam cum copiis traiicit bellum in Regem Iacobum tractaturus, qui propterea suas copias in unum exercitum colligere compulsus est. Disiectis Hybernis qui se a Boynæ fluvii transitu arcebant ad pugnam conferendam progressus Auriacus a principio tanto impetu in primos ordines invectus est, ut suorum precibus se pe-

Auriacus in Hybern quam prælio victor integram subigit.

riculo subducere Rex Iacobus compulsus sit; quo male suis cedente, tandem victoria integra Anglis concessit, qui castris & omnibus impedimentis potiti *Droghedam* primum, deinde Dublinum recepere, Regno postea adhuc quasi integro subacto, dum Rex Iacobus in Galliam sese denuo recipere coactus est. Periit in hac pugna Mareschallus Sciomberghius tanta nominis sui, & bellicæ virtutis fama notus, qui eliminatis Gallia Heterodoxis in Lusitaniam primum, inde Germaniam, & nuper in Angliam traiecerat Auriaco militaturus.

Galli de Hispanis, & Batavis fœderatis victores.

Pridie Non. Iul. Luxemburgius Gallici exercitus in Belgio ductor, traiecto in provincia Namurcensi Sabis fluvio, Hispanisque fractis qui cum fœderatis Batavis transitum præpedire satagebant, acie cum eis confligens prope Floriacum utrosque insigni clade prosternit; Batavos maxime qui in sinistra pugnantes misere attriti sunt, desideratis eorum millibus octo. Valdekius Princeps fœderatorum Dux pugna cum Hispanis ad vesperum usque protracta, tandem imminente nocte dum castris Galli potiuntur reliquias profligati exercitus Bruxellas versus deducit, eisque securitatem a vicinæ urbis munimentis procurat.

Idem de Anglis & Batavis navali pugna.

IV. Id. Iul. Navali pugna certatum est in freto Caletano, inter Gallicam, & fœderatas Anglorum & Batavorum classes, ingenti istius ruina quæ a Gallis pessime habita est. Res tamen non absque proditionis suspicione peracta, Toringtonio Anglorum Architalasso detrectante pugnam, inde onus totum Batavis incubuit, qui sic viribus impares naves multas aut fractas aut in potestatem hostium traductas amisere. Toringtonius Lundinum redux omnium clamore proditionis reus in carcerem coniectus est.

Malvasia Venetis dedita.

Ad novam, & strictiorem Epidauri Limeræ (*Malvasiæ*) obsidionem redux Classis Veneta post expugnatum denuo quod in continenti est

sub-

ſuburbium (Vrbs enim in Inſula adiacente poſita eſt) tandem per graviores offenſiones obſeſſos adegit ut ſe IV. Id. Sept. dederet, ſuppetiarum maxime ſpe omni deſtitutos. Nihil ultra ſarcinulam in humeris exportare præſidiariis permiſſum fuit, qui nongenti in vicinam Cretam traducti ſunt, in eius obſtinationis mulctam, quà menſibus 17. ſe obſideri paſſi eſſent. Huius Vrbis reductione integra Peloponeſus in Venetorum ditionem conceſſit.

Protracta inter otioſas conſultationes mora an Nicea Serviæ deferenda, vel ſervanda foret, eo tempore Ludovicus Badenſis Princeps ad exercitum Tauruni collectum ſe contulit quo iam Vrbem Barbari celeriores obſidere cœperant. Aliunde Tekelius Rebellium Anteſignanus ut Tranſilvaniæ Principis titulum ſibi a Sultano collatum aſſereret integro Turcarum, Tartarorum, Valachorum, & Rebellium exercitu ſtipatus provinciam invadens, quatuor Germanorum millia tuendis limitibus diſpoſita XII. Kal. Sept. trucidarat Ducibus ipſis Heiſlero, & Doria captis; unde cum metus incumberet principatum integrum perdendum iri niſi cito ſuppetiæ immitterentur, eo Badenſis cum exercitu deflectit, adventuque ſuo Tekelium iam ipſis populis ob fœderatorum ſibi Tartarorum rapina odioſum & derelictum retrocedere & provincia excedere cogit ſolis velitationibus, in quibus tamen maiorem copiarum partem integro certamine detrectans virium periculum feciſſe, amiſit.

Nicea à Turcis obſeſſa, & recepta.

Tekelius Tranſilvan. eiectus.

Interim Nicea levi præſidio munita, ſpeque deſtituta omnis auxilii ſe Barbaris dedidit, qui Barbarorum fide præſidiarios contra deditionis pacta contumeliis affectos, & ſpoliatos eiecerunt; inde Tauruni cœpta ab eiſdem obſidio Kal. Septemb. octavoque obſidionis die vi expugnata civitas dum nux ignivoma in nitrato pulvere oppleram turrim decidens, improviſoque

Belgradi à Turcis captum.

ſoque impetu, & ruina obſeſſos terrens, eos a defenſionis cura avocabat. Vix navi furtiva egreſſione ſalvati ſunt aliquot primarii Duces & milites trecenti, qui celeri fuga ſeſe averſum Danubium navigantes a communi laniena ſubtraxerunt.

Mors Vilelmi El. Palatini. IV. Non. Sept. Viennæ obiit Philip. Vilelmus Neoburgenſis Elector Palatinus ætat. ann. 75. & tertio ægritudinis die, Princeps pari prudentiæ & fortunæ fama commendatus, quippe qui Catholicus ad ditionis hæreſi addictæ dominium ſucceſſionis iure vocatus animos conciliare, & integrum populorum fidem demereri ſciverit, numeroſamque utriuſque ſexus prolem altiſſimis coniugiis, & dignitatibus ſtabilierit.

Limericũ fruſtra ab Auriaco obſeſſum. Limericum in Hybernia quamvis præſidio deſtitutum Gallorum (qui rebus Regis Iacobi excidentibus *Gallovaium*, inde ſe in Galliam receperunt) ab Auriaco obſeſſum forti viginti dierum defenſione tandem obſidentes variis in aggreſſionibus repulſos abſcedere coegit VI. Id. Octob.

Aulon à Venetis expugnata. Epidauro ſubacta Claſſem Venetam in Adriaticum reducens ſummus armorum Præfectus Cornelius Aulonem (*la Vallona*) obſidere diſponit. Quo minus tamen in vicinum littus copias deponat acriter a Turcis repugnatum eſt; ſed fugatis Barbaris Turrim mari adiacentem primo ſuffoſſis cuniculis diſiicit; inde Vrbe vicina recepta (quam noctu hoſtes deſeruerunt) arce etiam imminente poſt aliquot dierum obſidionem potitus eſt, extruſo eum ſolis ſingulorum ſarcinulis præſidio, & repertis 153. tormentis Bellicis, vt mirum ſit non maiori difficultate expugnatum fuiſſe locum cui tot munimenta incubabant.

Quinque Sancti à Summo Pontifice renunciati XVII. Kal. Nov. Romæ ſolemni ritu Sanctorum faſtis adſcripſit Alexander Pontifex Laurentium Iuſtinianum Venetiarum Protopatriarcham, Ioannem a S. Facundo Auguſtinianum, Ioan-

Ioannem Capistranum, & Pasqualem Baylon Ordinis Franciscani, & Ioannem alterum fratrum Xenodochiis intervenientium fundatorem, quæ declaratio in Basilica Vaticana primum sacris solitis peracta, festivis per Orbem Catholicum postea acclamationibus excepta est.

Segusium (*Susa*) a Subalpinis Copiis male custoditum a Gallis occupatum est nulla fere contentione. Huius arcis occupatione, quâ è Sabaudia in Pedemontium iter est, integra Sabaudiæ Provincia illis cessit, quam etiam tributis, & cæteris exactionibus possidere cœperunt. Reduces Augustam Taurinorum Copiæ, quæ deditionem hosti fecerant in Arcem velut rei male gestæ noxiæ trusæ sunt, rationem, si qua foret, deditionis redditura.

Segusium à Gallis captum.

Tauruno recepto Turcæ Danubium traiicientes Varadino maiori, lata iam mensibus multis obsidione septo suppetias tulerunt, viciniorem que *Esseki* vrbem alio exercitu cinctam quominus expugnarent, maxime terrefactis 1500. præsidiariis Christianis, id unum effecit quod Dux Croyius sparso rumore ingentis auxilii, quod brevi adfuturum iactitabat, noctu tubas, & timpana bellica secus Dravum audiri fecit, qua fraude vicissim exterriti Barbari, (qui numero 16000. sub Bassa Bosniensi vrbem obsidebant) re infecta celeri se fuga subduxerunt.

Essekum frustra a Turcis tentatum.

CAPVT X.

PARS DECADIS DECIMÆ.

MVNDI 5744. CHRISTI 1691.

Al. Pont. Bulla rescindit acta a Clero Gallic. 1682.

PRidie kal. Februar. Publicum fecit Alexander Pontifex eo omni solemni ritu, quo similia publicari Edicta solent; scilicet in Pontificio habitu, ore proprio, & præsentibus Cardinalibus Decretum, seu *Bullam* iam pridie Nonas Augusti proxime præteriti formatam & subscriptam, quo assertas a Clero Gallicano in Comitiis Anni 1682. quatuor propositiones de Auctoritate ceu Pontificia, ceu Ecclesiæ universæ, actaque ab eo circa *Regaliæ* extensionem, & a quocumque contra Locorum, ac personarum Ecclesiasticarum immunitates & privilegia rescidit, ac nullius valoris aut roboris fuisse, aut fore umquam declaravit; inhærendo maxime, ut ait, iam statutis a Predecessore Innocentio XI. sub quo cum summo eiusdem Pontificis dolore hæc innovata, & attentata fuerant.

Pestis in Apulia orta tamen ne ulterius superest.

Afflixit anni currentis initia pestis quæ in tractu Bariensi Apuliæ aliquot supellectilium invectione exorta non solum Regnum Neapolitanum, sed Italiam universam ingenti timore perculit. Adhibita tamen æquali periculo cura effectum est ut in interdictis tantum aliquot locis sæviret, servatis cæteris quæ libero commercio infici potuissent.

Auriacus in Belgium fœderatum

xvii. kal. Febr. Lundino in Belgium fœderatum se contulit Vilelmus Auriacus, specie quidem & animo se Ducem exercitibus præbendi, sed forsan verius ut iteratis se coniuratorum molitionibus subduceret; eo enim quo laborare Angli solent rerum novarum studio vix non

singulis Hebdomadibus audiebantur secretis machinationibus intenti, quæ omnes ad rerum innovationem directæ, Principis præcipue caput impetebant.

Kal. Februar. Romæ obiit Alexander VIII. Pontifex anno ætatis 81. magno suorum mœrore elatus; quippe qui in eos liberali manu beneficus non mediocres iis divitias, & honores contulerat. Eo se præcipue zelo commendavit quod Romanæ Ecclesiæ iura & integram fidem sarta tecta voluerit adversus aliquos qui vel regia auctoritate freti, vel prurientis ingenii æstro nova moliri non verebantur. *Obitus Alex. VIII Summi Pontif.*

Idib. Martii *Montes* insignem Hannoniæ urbem Rex Ludovicus 66. millium hominum exercitu stipatus obsidere cœpit, dum Hagæ comitum fœderati Hispani, Angli, & Batavi feris consultationibus intenti, tempus terebant bellicis actionibus opportunum. Obsidio generis omnis offensionibus acriter promota, eo tandem Cives obsessos adegit, ut ne ignibus in eam vibratis civitas tota periret, Armorum Præfectum compelleret ad deditionem, quæ tandem vi. Id. sequentis Aprilis sancita est, præsente fœderatorum exercitu, qui ægre copias ex hybernis educentes mora maiori se indigere profitebantur ut ferendi auxilii periculum subirent. *Rex Lud. Montes in Hann. obsidet, & capit.*

iv. Kal. Apr. Nicea in finibus Liguriæ obsessa, & incredibili obsidentium Gallorum ardore pressa se iis dedidit iv. Non. eiusd. eo maxime adacta (ut divulgatum est) turris unius deiectione, in quam illapsus globus ignivomus centum cados pulveris nitrati dissipavit. Sic facili quasi velitatione subacta est Arx, quæ olim integras Turcarum vires sub Solimano fregerat. Ea victoria potiti Galli classe Liguriæ littus legentes, dum ab *Vnilia* ut se pacto tributo redimeret exigunt, a prætereunte Niceæ devictæ præsidio vibratis in Classem tormentis *Nicea Liguria a Gallis capta.* *& Vnilia (Oneglia) ab eis fatigata.*

bellicis arceantur. Quod Galli 300. globis ignivomis vindicant, maris ferocientis tempestate prohibiti ne oppidum ruina integra conficerent.

Iacob. Polon. Princeps nubit Elisabethæ Neoburg. Sancitum tandem post diutinas tractationes Iacobi Regis Poloniæ Ioan. Casimiri filii cum Elisabetha Neoburgensi coniugium, post quæ Elisabetha Varsaviam versus solemni apparatu per Regium Oratorem deducta est. Occurrit advenanti in finibus Poloniæ Princeps Coniux III. Id. Martii, qui inter sacra nuptialia Velleris aurei torque nomine Regis Catholici donatus reliquum iter inter plebium acclamationes & plausus cum frequenti Procerum comitatu peregit.

Et Vilel. El. Palat. Annæ Victor. Mediceæ. VI. Kal. Iun. Oeniponti pari festinatione occurrit Ioan. Vilelmus Neoburgensis Elector Palatinus Annæ Victoriæ Mediceæ Etruriæ Principi, sibi secundis votis desponsatæ, quam Florentia Tridentum usque cum frequenti Aulicorum turba deduxerat Ioan. Gasto eiusdem Principis Sponsæ frater.

Aveliană, & Carmeniolam Galli capiunt, & a Cuneo repellŭtur. Prid. Kal. Iun. *Aveliana* oppido in Subalpinis Galli potiuntur, inde *Carmeniola*, quam brevi obsidione expugnatam in deditionem recipiunt. Dum tamen *Cuneum* (*Coni*) obsidere incipiunt ab eo turpiter fugantur impedimentorum parte derelicta, ne cum Eugenio Sabaudiæ Principe ad suppetias ferendas celerante pugnam conferrent. Levem tamen aversæ fortunæ iniuriam abunde Galli ulciscuntur latè vastata, & incensa regione quam suam facere nequiverant.

Leodium globis ignivomis destructum Leodium Prid. Non. Iunii ignivomarum glandium tempestate, qua Galli Vrbi per triduum impluerunt, pene totum consumptum est. Hac arte vrbem abs formata obsidione ad deditionem cogere festinabant; sed audito fœderatorum in suppetias adventu vasa, re infecta, collegerunt.

Non,

Non. Iunii Vrgella ab exercitu Gallico obsessa octiduana aggressione expugnata est, retentique nongenti præsidiarii, quos iure belli captivos victores fecere. Hac victoria late Gallis Catalonia patuit, qui etiam classe ad Hispaniæ littora aliunde delati Barcinonem primum, inde Alonem (*Alicanto*) præcipuas Vrbes misere globis ignivomis fœdarunt. Ob has clades Hispani in Gallos, qui diuturni hospitii iure inter eos inquilini degebant, insurgentes eos tumultuaria seditione facultatibus exuerunt. Ast Regi Carolo duplex cura fuit, & Gallis vastatis restitutionem in integrum iubere, & urbibus afflictis ære proprio ministrare, quod ruinarum reparationi sufficeret. Quod tot iacturæ eorum incuria acciderent, quibus rebus gerendarum cura incumbebat Lubcovitius Cæsaris ad Carolum Orator acriter insistens effecit ut Rex Ducem Oropesam præcipuum Regni administrum officio destitutum aula excedere iuberet; optimo sane mali remedio, si quæ supererant ut rebus ex integro consuleretur, pari constantia Rex perfecisset.

Vrgella à Gallis capta, qui Barcinonem, & Alonē globis ignitis misere vastant.

Seditio ob id Hispanorum in Gallos.

Dux Oropesa Aula excedere iussus.

Novas in Hyberniam suppetias Rex Ludovicus destinavit emissa Calonesio Classe, quæ copias, arma, & cætera belli necessaria Gallovaii & Limerici deposuit. His nihilo secius Angli Auriaco merentes sub Guinkelio Duce *Ballimoram* primum, inde *Athlonam* brevibus obsidionibus cœperunt, post quæ conserto ad *Shanonis* fluvii littora prælio Kal. Aug. Gallorum, & Hybernorum exercitum fuderunt, recepto post triduum *Gallovaio*, & redactis in unius *Limerici* angustias locis omnibus quæ pristinam Regi Iacobo fidem servabant.

Novæ suppetiæ in Hyberniā.

Hybernorū ad Shanonē clades.

IV. Id. Iul. Ludovicus Badensis Princeps summus hoc iterum anno per Hungariam copiarum Dux ab exercitu hybernis educto, &

Princeps Badensis in Hung.

Turcas insigni clade afficit.

collecto *Dardæ* ad Dravum recipitur; eumque adversus Barbaros quos Savum prætervectos audierat deducit. Post varias castrametationes, quibus in hostis conspectum, captis aliquot levioris momenti locis, pervenit XIV. kal. Sept. conferuit cum eo pugnam *Salamkemeni* ad Danubium; qui hostis quod die præcedenti cohortem unam ab exercitu separatam fregisset, aliquibus impedimentis captis, ferociori insultu Christianos invadens, ab eis egregie retunditur, desiderato integro robore exercitus sui, Viziro & præcipuis Copiarum Ducibus, qui in acie occumbentes, morteque sua vim, & audaciam militibus detrahentes, effecere ut Barbarorum insignis strages ederetur, Castris in Cæsareorum potestatem redactis, in quibus 154. tormenta bellica ænea, præcipuum Viziri vexillum, & prope innumera armorum, commeatuum, & iumentorum multitudo in prædam victoribus cesserunt.

Tartari vastant Poloniam

Dum intenti celebrandis Principis Iacobi Nuptiis a Bellicis curis Poloni abstrahuntur *Nuradinus* validis Tartarorum suorum copiis stipatus Poloniam invadit, Provinciisque longe, lateque vastatis, adductisque multis millibus captivorum, antequam ultricia arma pararentur, præda onustus abscedit.

Centum & amplius proditores carceribus additi.

Pridie Id. Iulii. In præcipuis Belgii Hispanici Vrbibus Bruxellis, Brugis, Lovanio, Mechlinia, & Antuerpia centum & amplius in carceres detrusi, quos coniurato facinore fama vulgavit in singulis earum incendia molitos, ut aditus hostibus daretur eas abstractis alio civibus, & præsidiariis invadendi. Ingenti sæculi nostri probro nemo est qui non vertat hanc proditionum frequentiam, cuius licet rei diris omnibus execrandæ pudorem iam dudum omnem exuisse videtur.

Moguntiæ item alius paulo post detectus,

qui

qui dum Cæsaris Commissarii officio fungitur vrbem hostibus prodere satagebat, eadem incendii procurati arte copiam eis facturus obsidionis compendio vrbe potiundi. E tot millibus unus hic tandem Commissarius post processus multos (quibus pene sceleris admissi supplicium averruncavit) pœnam capitis obtruncatione luit. *Alius Mo. g niep o. ditor capite mulctatur.*

Longa quinque mensium consultatione tandem Cardinales Summum Pontif. renunciarunt XVI. Kal. Aug. Antonium Pignatellum Neapolitanum qui Innocentii XII. nomine insigniri voluit. Cognominis Antecessoris zelum æmulatus se Ecclesiasticæ disciplinæ acerrimum Assertorem a primis diebus exhibuit, eadem constantia ab affinium contubernio & affectu temperans, insuper pietate, & benignitate in Pauperes acceptissimus, quibus certum singulis Hebdomadibus diem statuit, in quo omnium querelas, & preces publice exaudiret. *Electio Inn XII. in Summ. Pontif.*

XI. Kal. Augusti. Elato Adrianopoli Apoplexia Solimano Turcarum Tyranno anno ætat. 50. in eius locum suffectus est Achmetes eiusdem frater, eorum certe Ministrorum ope, & consilio, qui pridem Mahumeti Regnum abrogari curaverant, exorta præsertim iam aliorum factione, qui Mahumetis exauctorati filio rerum summam deferendam contendebant. Dum variis suppliciis Bisantii Vizirus seditiosos efferri procurat, novus Rex Achmetes Adrianopolim defertur, tum ut sese eorum molitionibus subducat, tum ut imminentis belli apparatus sua præsentia promoveat. *Achmetes Solimano fratri extincto Turcarum Tyrannus.*

Delatus in Pedemontiū Maximilianus Emmanuel Bavariæ Elector ut Germanicis copiis eo a Cæsare immissis præesset Subalpino Duci commilitaturus, hoc primum adventu suo effecit, ut Galli *Fossanum*, *Savilianum*, & *Salutias*, *Maximil. Bavariæ Elect. in Pedemontio.*

tunc

recipit Carmeniolam. tunc desererent; inde posita *Carmeniolæ* obsidione eam VII. Id. Oct. recepit, in eaq; ingentem commeatuum copiam quam ibidem Galli coacervarant. Direpta ab Heterodoxis (*Barbetti*) impedimenta quæ Præsidiarii deditionis pactis secum auferebant, ea seu ratione, seu pretextu ducti quod anno præterito dum Vrbs eadem a Gallis occuparetur ipsi eiusdem Sectæ militibus qui cum cœteris præsidiariis exibant suppellectiles & impedimenta pariter surripuissent.

Limericū, & tota Hybernia Auriaco cedit. Prid. Non Oct. Limericum, quod unicum Iacobo Regi Angliæ militabat, longa obsidione fatigatum se tandem Guinkelio Duci dedidit, & cum præsidiariis in Galliam sunt traducti, qui adhuc eidem Iacobo Regi merebant. Hac deditione tota Hybernia in Vilelmi Auriaci leges concessit, luctuosa sane rerum peripetia qua tribus Regnis exutum se legitimus Rex vidit eo solo prætextu quod fœlici rebellione ea usurpare ausus ille est, qui eadem socero asserere strictissimo affinitatis & gratiarum debito tenebatur.

Maximil. Bav. El. Belgii cathol. Prorex perpetuus. III. Non. Dec. Renunciatus est a Rege Hispaniarum Carolo Belgii Catholici Gubernator perpetuus Maximilianus Emmanuel Bavariæ Elector cum ea omni in rebus gerendis auctoritate, qua absolutus Regionis Dominus uti possit, scilicet instituendi, & destituendi a quibuslibet officiis, quos tum bellicis tum civilibus negotiis tractandis præficere opus esset. Cum collata gubernatio etiam ad hæredes transitura dicatur, eam dotis nomine accepisse creditur Elector, maxime quod iam ab eo, quo nupsit, tempore sparsus eiusdem collationis rumor Regem Ludovicum impulerit ut Madritum Oratorem destinaret de ea questurum quasi filii rationibus iniuria. An autem Elector ea gavisurus sit diu, id ægre spondet bellum prope internecinū, quod in his provinciis geritur, quodque breui terminandum iri vix sibi quis audeat promittere.

FINIS.

INDEX SUPPLEMENTI.

ſoque impetu, & ruina obſeſſos terrens, eos a defenſionis cura avocabat. Vix navi furtiva egreſſione ſalvati ſunt aliquot primarii Duces & milites trecenti, qui celeri fuga ſeſe averſum Danubium navigantes a communi laniena ſubtraxerunt.

Mors Vilelmi El. Palatini. IV. Non. Sept. Viennæ obiit Philip. Vilelmus Neoburgenſis Elector Palatinus ætat. ann. 75. & tertio ægritudinis die, Princeps pari prudentiæ & fortunæ fama commendatus, quippe qui Catholicus ad ditionis hæreſi addictæ dominium ſucceſſionis iure vocatus animos conciliare, & integram populorum fidem demereri ſciverit, numeroſamque utriuſque ſexus prolem altiſſimis coniugiis, & dignitatibus ſtabilierit.

Limericũ fruſtra ab Auriaco obſeſſum. Limericum in Hybernia quamvis præſidio deſtitutum Gallorum (qui rebus Regis Iacobi excidentibus *Gallovaium*, inde ſe in Galliam receperunt) ab Auriaco obſeſſum forti viginti dierum defenſione tandem obſidentes variis in aggreſſionibus repulſos abſcedere coegit VI. Id. Octob.

Aulon à Venetiis expugnata. Epidauro ſubacta Claſſem Venetam in Adriaticum reducens ſummus armorum Præfectus Cornelius Aulonem (*la Vallona*) obſidere diſponit. Quo minus tamen in vicinum littus copias deponat acriter a Turcis repugnatum eſt; ſed fugatis Barbaris Turrim mari adiacentem primo ſuffoſſis cuniculis difiicit; inde Vrbe vicina recepta (quam noctu hoſtes deſeruerunt) arce etiam imminente poſt aliquot dierum obſidionem potitus eſt, extruſo eum ſolis ſingulorum ſarcinulis præſidio, & repertis 153. tormentis Bellicis, vt mirum ſit non maiori difficultate expugnatum fuiſſe locum cui tot munimenta incubabant.

Quinque Sancti à Summo Pontifice renunciati. XVII. Kal. Nov. Romæ ſolemni ritu Sanctorum faſtis adſcripſit Alexander Pontifex Laurentium Iuſtinianum Venetiarum Protopatriarcham, Ioannem a S. Facundo Auguſtinianum, Ioan-

Ioannem Capistranum, & Pasqualem Baylon Ordinis Franciscani, & Ioannem alterum fratrum Xenodochiis intervenientium fundatorem, quæ declaratio in Basilica Vaticana primum sacris solitis peracta, festivis per Orbem Catholicum postea acclamationibus excepta est.

Segusium (*Susa*) a Subalpinis Copiis male custoditum a Gallis occupatum est nulla fere contentione. Huius arcis occupatione, quâ è Sabaudia in Pedemontium iter est, integra Sabaudiæ Provincia illis cessit, quam etiam tributis, & cæteris exactionibus possidere cœperunt. Reduces Augustam Taurinorum Copiæ, quæ deditionem hosti fecerant in Arcem velut rei male gestæ noxiæ trusæ sunt, rationem, si qua foret, deditionis reddituræ. *Segusi*m *à Gallis captum.*

Tauruno recepto Turcæ Danubium traiicientes Varadino maiori, lata iam mensibus multis obsidione septo suppetias tulerunt, viciniorem que *Esseki* vrbem alio exercitu cinctam quominus expugnarent, maxime terrefactis 1500. præsidiariis Christianis, id unum effecit quod Dux Croyius sparso rumore ingentis auxilii, quod brevi adfuturum iactitabat, noctu tubas, & timpana bellica secus Dravum audiri fecit, qua fraude vicissim exterriti Barbari, (qui numero 16000. sub Bassa Bosniensi vrbem obsidebant) re infecta celeri se fuga subduxerunt. *Essekum frustra a Turcis tentatum.*

CAPVT X.

PARS DECADIS DECIMÆ.

MVNDI	CHRISTI
5744.	1691.

Al. Pont. Bulla rescindit acta à Clero Gallic. 1682.

PRidie kal. Februar. Publicum fecit Alexander Pontifex eo omni solemni ritu, quo similia publicari Edicta solent; scilicet in Pontificio habitu, ore proprio, & præsentibus Cardinalibus Decretum, seu *Bullam* iam pridie Nonas Augusti proxime præteriti formatam & subscriptam, quo assertas a Clero Gallicano in Comitiis Anni 1682. quatuor propositiones de Auctoritate ceu Pontificia, ceu Ecclesiæ universæ, actaque ab eo circa *Regaliæ* extensionem, & a quocumque contra Locorum ac personarum Ecclesiasticarum immunitates & privilegia rescidit, ac nullius valoris aut roboris fuisse, aut fore umquam declaravit; inhærendo maxime, ut ait, iam statutis a Predecessore Innocentio XI. sub quo cum summo eiusdem Pontificis dolore hæc innovata, & attentata fuerant.

Pestis in Apulia orta tamen ne ulterius superest.

Afflixit anni currentis initia pestis quæ in tractu Bariensi Apuliæ aliquot supellectilium invectione exorta non solum Regnum Neapolitanum, sed Italiam universam ingenti timore perculit. Adhibita tamen æquali periculo cura effectum est ut in interdictis tantum aliquot locis sæviret, servatis cæteris quæ libero commercio infici potuissent.

Auriacus in Belgiũ fœderatum

XVII. kal. Febr. Lundino in Belgium fœderatum se contulit Vilelmus Auriacus, specie quidem & animo se Ducem exercitibus præbendi, sed forsan verius ut iteratis se coniuratorum molitionibus subduceret; eo enim quo laborare Angli solent rerum novarum studio vix non

fin-

ſingulis Hebdomadibus audiebantur ſecretis machinationibus intenti, quæ omnes ad rerum innovation m directæ, Principis præcipue caput impetebant.

Kal. Februar. Romæ obiit Alexander VIII. Pontifex anno ætatis 81. magno ſuorum mærore elatus; quippe qui in eos liberali manu beneficus non mediocres iis divitias, & honores contulerat. Eo ſe præcipue zelo commendavit quod Romanæ Eccleſiæ iura & integram fidem ſarta tecta voluerit adverſus aliquos qui vel regia auctoritate freti, vel prurientis ingenii æſtro nova moliri non verebantur. *Obitus Alex. VIII Summi Pontif.*

Idib. Martii *Montes* inſignem Hannoniæ vrbem Rex Ludovicus 66. millium hominum exercitu ſtipatus obſidere cœpit, dum Hagæ comitum fœderati Hiſpani, Angli, & Batavi ſeris conſultationibus intenti, tempus terebant bellicis actionibus opportunum. Obſidio generis omnis offenſionibus acriter promota, eo tandem Cives obſeſſos adegit, ut ne ignibus in eam vibratis civitas tota periret, Armorum Præfectum compelleret ad deditionem, quæ tandem vi. Id. ſequentis Aprilis ſancita eſt, præſente fœderatorum exercitu, qui ægre copias ex hybernis educentes mora maiori ſe indigere profitebantur ut ferendi auxilii periculum ſubirent. *Rex Lud. Montes in Hann. obſidet, & capit.*

iv. Kal. Apr. Nicea in finibus Liguriæ obſeſſa, & incredibili obſidentium Gallorum ardore preſſa ſe iis dedidit iv. Non. eiuſd. eo maxime adacta (ut divulgatum eſt) turris unius deiectione, in quam illapſus globus ignivomus centum cados pulveris nitrati diſſipavit. Sic facili quaſi velitatione ſubacta eſt Arx, quæ olim integras Turcarum vires ſub Solimano fregerat. Ea victoria potiti Galli claſſe Liguriæ littus legentes, dum ab *Vnilia* vt ſe pacto tributo redimeret exigunt, a prætereunte Niceæ devictæ præſidio vibratis in Claſſem tormentis *Nicea Liguriæ à Gallis capta.* *& Vnilia (Oneglia) ab eis ſtrata.*

bellicis arcentur. Quod Galli 300. globis ignivomis vindicant, maris ferocientis tempestate prohibiti ne oppidum ruina integra conficerent.

Iacob. Pol. Ioan. Princeps nubit Elisabethæ Neoburg. Sancitum tandem post diutinas tractationes Iacobi Regis Poloniæ Ioan. Casimiri filii cum Elisabetha Neoburgensi coniugium, post quæ Elisabetha Varsaviam versus solemni apparatu per Regium Oratorem deducta est. Occurrit adventanti in finibus Poloniæ Princeps Coniux. III. Id. Martii, qui inter sacra nuptialia Velleris aurei torque nomine Regis Catholici donatus reliquum iter inter plebium acclamationes & plausus cum frequenti Procerum comitatu peregit.

Et Vilel. El. Palat. Annæ Victor. Mediceæ. VI. Kal. Iun. Oeniponti pari festinatione occurrit Ioan. Vilelmus Neoburgensis Elector Palatinus Annæ Victoriæ Mediceæ Etruriæ Principi, sibi secundis votis desponsatæ, quam Florentia Tridentum usque cum frequenti Aulicorum turba deduxerat Ioan. Gasto eiusdem Principis Sponsæ frater.

Avelianã, & Carmeniolam Galli capiunt, & à Cuneo repelluntur. Prid. Kal. Iun. *Aveliana* oppido in Subalpinis Galli potiuntur, inde *Carmeniola*, quam brevi obsidione expugnatam in deditionem recipiunt. Dum tamen *Cuneum* (*Coni*) obsidere incipiunt ab eo turpiter fugantur impedimentorum parte derelicta, ne cum Eugenio Sabaudiæ Principe ad Suppetias ferendas celerante pugnam conferrent. Levem tamen aversæ fortunæ iniuriam abunde Galli ulciscuntur latè vastata, & incensa regione quam suam facere nequiverant.

Leodium globis ignivomis destructum Leodium Prid. Non. Iunii ignivomarum glandium tempestate, qua Galli Vrbi per triduum impluerunt, pene totum consumptum est. Hac arte vrbem abs formata obsidione ad deditionem cogere festinabant; sed audito fœderatorum in suppetias adventu vasa, re infecta, collegerunt.

Non,

Vrgella à Gallis capta, qui Barcinonem, & Alonē globis ignivomis misere vastant.

Non. Iunii Vrgella ab exercitu Gallico obsessa octiduana aggressione expugnata est, retentique nongenti præsidiarii, quos iure belli captivos victores fecere. Hac victoria late Gallis Catalonia patuit, qui etiam classe ad Hispaniæ littora aliunde delati Barcinonem primum, inde Alonem (*Alicanto*) præcipuas Vrbes misere globis ignivomis fœdarunt. Ob has clades Hispani in Gallos, qui diuturni hospitii iure inter eos inquilini degebant, insurgentes eos tumultuaria seditione facultatibus exuerunt. Ast Regi Carolo duplex cura fuit, & Gallis vastatis restitutionem in integrum iubere, & urbibus afflictis ære proprio ministrare, quod ruinarum reparationi sufficeret. Quod tot iacturæ eorum incuria acciderent, quibus rebus gerendarum cura incumbebat Lubcovitius Cæsaris ad Carolum Orator acriter insistens effecit ut Rex Ducem Oropesam præcipuum Regni administrum officio destitutum aula excedere iuberet; optimo sane mali remedio, si quæ supererant ut rebus ex integro consuleretur, pari constantia Rex perfecisset.

Seditio ob id Hispanorum in Gallos.

Dux Oropesa Aula excedere iussus.

Novæ suppetiæ in Hyberniā.

Novas in Hyberniam suppetias Rex Ludovicus destinavit emissa Calonesio Classe, quæ copias, arma, & cætera belli necessaria Gallovaii & Limerici deposuit. His nihilo secius Angli Auriaco merentes sub Güinkelio Duce *Ballimoram* primum, inde *Athlonam* brevibus obsidionibus cœperunt, post quæ conserto ad *Shanonis* fluvii littora prælio Kal. Aug. Gallorum, & Hybernorum exercitum fuderunt, recepto post triduum *Gallovaio*, & redactis in unius *Limerici* angustias locis omnibus quæ pristinam Regi Iacobo fidem servabant.

Hybernorū ad Shanonē clades.

IV. Id. Iul. Ludovicus Badensis Princeps summus hoc iterum anno per Hungariam copiarum Dux ab exercitu hybernis educto, &

Princeps Badensis in Hung.

Turcas insigni clade afficit.

collecto *Dardæ* ad Dravum recipitur; cumque adversus Barbaros quos Savum prætervectos audierat deducit. Post varias castrametationes, quibus in hostis conspectum, captis aliquot levioris momenti locis, pervenit XIV. kal. Sept. conseruit cum eo pugnam *Salamkemeni* ad Danubium; qui hostis quod die præcedenti cohortem unam ab exercitu separatam fregisset, aliquibus impedimentis captis, ferociori insultu Christianos invadens, ab eis egregie retunditur, desiderato integro robore exercitus sui, Viziro & præcipuis Copiarum Ducibus, qui in acie occumbentes, morteque sua vim, & audaciam militibus detrahentes, effecere ut Barbarorum insignis strages ederetur, Castris in Cæsareorum potestatem redactis, in quibus 154. tormenta bellica ænea, præcipuum Viziri vexillum, & prope innumera armorum, commeatuum, & iumentorum multitudo in prædam victoribus cesserunt.

Tartari vastant Poloniam

Dum intenti celebrandis Principis Iacobi Nuptiis a Bellicis curis Poloni abstrahuntur *Nuradinus* validis Tartarorum suorum copiis stipatus Poloniam invadit, Provinciisque longe, lateque vastatis, adductisque multis millibus captivorum, antequam ultricia arma pararentur, præda onustus abscedit.

Centum & amplius proditores carceribus addicti.

Pridie Id. Iulii. In præcipuis Belgii Hispanici Vrbibus Bruxellis, Brugis, Lovanio, Mechlinia, & Antuerpia centum & amplius in carceres detrusi, quos coniurato facinore fama vulgavit in singulis earum incendia molitos, ut aditus hostibus daretur eas abstractis alio civibus, & præsidiariis invadendi. Ingenti sæculi nostri probro nemo est qui non vertat hanc proditionum frequentiam, cuius licet rei diris omnibus execrandæ pudorem iam dudum omnem exuisse videtur.

Moguntiæ item alius paulo post detectus, qui

qui dum Cæsaris Commissarii officio fungitur vrbem hostibus prodere satagebat, eadem incendii procurati arte copiam eis facturus obsidionis compendio vrbe potiundi. E tot millibus unus hic tandem Commissarius post processus multos (quibus pene sceleris admissi supplicium averruncavit) pœnam capitis obtruncatione luit.

Alias Mogunt. proditor capite mulctatur.

Longa quinque mensium consultatione tandem Cardinales Summum Pontif. renunciarunt xvi. Kal. Aug. Antonium Pignatellum Neapolitanum qui Innocentii XII. nomine insigniri voluit. Cognominis Antecessoris zelum æmulatus se Ecclesiasticæ disciplinæ acerrimum Assertorem a primis diebus exhibuit, eadem constantia ab affinium contubernio & affectu temperans, insuper pietate, & benignitate in Pauperes acceptissimus, quibus certum singulis Hebdomadibus diem statuit, in quo omnium querelas, & preces publice exaudiret.

Electio Inn. XII. in Summ. Pontif.

xi. Kal. Augusti. Elato Adrianopoli Apoplexia Solimano Turcarum Tyranno anno ætat. 50. in eius locum suffectus est Achmetes eiusdem frater, eorum certe Ministrorum ope, & consilio, qui pridem Mahumeti Regnum abrogari curaverant, exorta præsertim iam aliorum factione, qui Mahumetis exauctorati filio rerum summam deferendam contendebant. Dum variis suppliciis Bisantii Vizirus seditiosos efferri procurat, novus Rex Achmetes Adrianopolim defertur, tum ut sese eorum molitionibus subducat, tum ut imminentis belli apparatus sua præsentia promoveat.

Achmetes Solimano fratri extincto Turcarum Tyrannus.

Delatus in Pedemontiū Maximilianus Emmanuel Bavariæ Elector ut Germanicis copiis eo a Cæsare immissis præesset Subalpino Duci commilitaturus, hoc primum adventu suo effecit, ut Galli *Fossanum*, *Savilianum*, & *Salutias*,

Maximil. Bavariæ Elect. in Pedemontio.

tunc

recipit Carmeniolam. tunc desererent; inde posita *Carmeniolæ* obsidione eam VII. Id. Oct. recepit, in eaq; ingentem commeatuum copiam quam ibidem Galli coacervarant. Direpta ab Heterodoxis (*Barbetti*) impedimenta quæ Præsidiarii deditionis pactis secum auferebant, ea seu ratione, seu pretextu ducti quod anno præterito dum Vrbs eadem a Gallis occuparetur ipsi eiusdem Sectæ militibus qui cum cœteris præsidiariis exibant suppellectiles & impedimenta pariter surripuissent.

Limericū, & tota Hybernia Auriaco cedit. Prid. Non Oct. Limericum, quod unicum Iacobo Regi Angliæ militabat, longa obsidione fatigatum se tandem Guinkelio Duci dedidit, & cum præsidiariis in Galliam sunt traducti, qui adhuc eidem Iacobo Regi merebant. Hac deditione tota Hybernia in Vilelmi Auriaci leges concessit, luctuosa sane rerum peripetia qua tribus Regnis exutum se legitimus Rex vidit eo solo prætextu quod fœlici rebellione ea usurpare ausus ille est, qui eadem socero asserere strictissimo affinitatis & gratiarum debito tenebatur.

Maximil. Bav. El. Belgii cathol. Prorex perpetuus. III. Non. Dec. Renunciatus est a Rege Hispaniarum Carolo Belgii Catholici Gubernator perpetuus Maximilianus Emmanuel Bavariæ Elector cum ea omni in rebus gerendis auctoritate, qua absolutus Regionis Dominus uti possit, scilicet instituendi, & destituendi a quibuslibet officiis, quos tum bellicis tum civilibus negotiis tractandis præficere opus esset. Cum collata gubernatio etiam ad hæredes transitura dicatur, eam dotis nomine accepisse creditur Elector, maxime quod iam ab eo, quo nupsit, tempore sparsus eiusdem collationis rumor Regem Ludovicum impulerit ut Madritum Oratorem destinaret de ea questurum quasi filii rationibus iniuria. An autem Elector ea gavisurus sit diu, id ægre spondet bellum prope internecinū, quod in his provinciis geritur, quodque breui terminandum iri vix sibi quis audeat promittere.

FINIS.

INDEX SUPPLEMENTI.

Casso.

D.

E.

Ægy-

Kai-

K

L

M

Quar-

Q

R

S

Sta-